T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL VE KÜLTÜREL MÜZİKLER ANABİLİM DALI
GELENEKSEL VE KÜLTÜREL MÜZİKLER BİLİM DALI

İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN GELENEKLERİNDE MÜZİK
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sinem Perihan CAN

KOCAELİ 2026

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL VE KÜLTÜREL MÜZİKLER ANABİLİM DALI
GELENEKSEL VE KÜLTÜREL MÜZİKLER BİLİM DALI

İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN GELENEKLERİNDE MÜZİK

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sinem Perihan CAN

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Leyla GAFAROVA

KOCAELİ 2026

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL VE KÜLTÜREL MÜZİKLER ANABİLİM DALI
GELENEKSEL VE KÜLTÜREL MÜZİKLER BİLİM DALI

İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN GELENEKLERİNDE MÜZİK

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Sinem Perihan CAN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 27.03.2026-13

Jüri Başkanı :

Jüri Üyesi :

Jüri Üyesi :

KOCAELİ 2026

ÖNSÖZ

İstanbul'un üçüncü büyük ilçesi olan Şile'ye 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Konya, Karaman, Balıkesir yörelerinden Türkmen boyları yerleştirilmiştir. Yörede Manav diye tabir edilen Türkmen boyları nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. İlçede Osmanlı-Rus harbinden sonra Şile'ye gelen Ahıska Türkleri, Gürcüler ve Çerkezler ile I. Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'dan göç eden Boşnaklar da yaşamaktadır. Şile ilçesi, uzun yıllardır farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir kültür mozaiği olmasına rağmen kendilerini Şile'nin yerlisi olarak tanımlayan Manav Türklerinin kendilerine özgü kültürleri ve müzik gelenekleri devam etmektedir.

Bu çalışmada Şile'de yaşayan Manav Türklerinin düğün geleneklerinde müziğin betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Manavların düğün geleneklerinde müziğin hangi alanlarda ve ne şekilde uygulandığı ve kendilerine özgü repertuarlarının ortaya çıkarılması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışma öncesi ve sonrası her zaman yanımda olan ders ve tez süresince verdikleri bilimsel önerileri, kıymetli destek ve katkılarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Leyla Gafarova'ya; değerli katkılarıyla yol gösteren ve çalışmama önemli katkılar sunan Prof. Dr. Nesibe Özgül Turgay ve Doç. Dr. Volkan Burak Kibici'ye saygılarımla teşekkür ederim. Saha çalışmalarının her aşamasında yanımda olan annem ve yazım aşamasında yardımlarını esirgemeyen kardeşlerime, benimle birlikte köyleri gezmek zorunda kalan çocuklarıma, deşifre ettiğim ezgileri nota yazım programı ile yazarak vaktini ayıran değerli meslektaşım Cankat Akınç'a, can-ı gönülden destekleyen meslektaşım ve dostum Gamze Uzun'a, kaynak kişi bulmamda çok yardımcı olan sevgili anne tarafı akrabalarıma, bildiklerini benimle paylaşan tüm katılımcılara ve Şile'ye özgü eserleri icra eden ve kayıt almama izin veren klarnet üstadı Şenol Çelik ve ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kocaeli, 2026 Sinem Perihan CAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **iv**

İÇİNDEKİLER ..... **v**

ÖZET ..... **x**

ABSTRACT ..... **xi**

KISALTMALAR ..... **xii**

NOTA LİSTESİ ..... **xiii**

GÖRSEL LİSTESİ ..... **xiv**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞİLE'NİN TARİHİ VE ŞİLE BÖLGESİNDEKİ MANAV KÖYLERİ……8

1.1. ŞİLE'NİN TARİHİ **8**

1.2. ŞİLE'NİN COĞRAFYASI **9**

1.3. "MANAV" KAVRAMININ ETİMOLOJİSİ **11**

1.4. ŞİLE'DE MANAVLARIN YAŞADIĞI KÖYLER **13**

1.4.1. Ağaçdere 15

1.4.2. Ahmetli 15

1.4.3. Akçakese 16

1.4.4. Alacalı (Alaçalı) 16

1.4.5. Bozgoca 16

1.4.6. Büyük Bucaklı 16

1.4.7. Çataklı 16

1.4.8. Çayırbaşı 16

1.4.9. Çelebi 17

1.4.10. Çengilli 17
1.4.11. Değirmençayırı 17
1.4.12. Doğancılı 17
1.4.13. Esenceli 18
1.4.14. Geredeli 18
1.4.15. Göçe 19
1.4.16. Gökmaslı 19
1.4.17. Göksu 19
1.4.18. Hacıllı 19
1.4.19. Hasanlı 20
1.4.20. İmrendere 20
1.4.21. İmrenli 20
1.4.22. İsaköy 21
1.4.23. Kabakoz 21
1.4.24. Kadıköy 21
1.4.25. Kalemköy 21
1.4.26. Karabeyli 22
1.4.27. Karacaköy 22
1.4.28. Karakiraz 22
1.4.29. Karamandere 22
1.4.30. Kızılcaköy 23
1.4.31. Korucuköy 23
1.4.32. Kurfallı 23
1.4.33. Kurna 23
1.4.34. Osmanköy 23

1.4.35. Ovacık 24
1.4.36. Sahilköy (Domalı) 24
1.4.37. Satmazlı 24
1.4.38. Sofular 24
1.4.39. Soğullu 25
1.4.40. Sortullu 25
1.4.41. Şuayipli 25
1.4.42. Teke (Tekke) 25
1.4.43. Yaka 26
1.4.44. Yaylalı 26
1.4.45. Yazımanayır 26
1.5. ŞİLE'NİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI 27

İKİNCİ BÖLÜM

2. İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN GELENEKLERİ 30
2.1. EVLİLİK ÇEŞİTLERİ 30
2.1.1. Akraba Evliliği 30
2.1.2. Köy İçi/ Köy Dışı Evlilik 30
2.2. DÜĞÜN ÖNCESİ GELENEKLER 31
2.2.1. Kız İsteme Ritüelleri 31
2.2.2. Küçük Nişan Ritüelleri 32
2.2.3. Büyük Nişan Ritüelleri 33
2.3. DÜĞÜN SIRASINDAKİ GELENEKLER 33
2.3.1. Küçük Günü (1. Gün) 35
2.3.2. Büyük Günü (2. Gün) 36
2.3.3. Kına Gecesi (2. Gün) 37

2.3.4. Damat Tıraşı (3. Gün) 39

2.3.5. Gelin Alma (3. Gün) 40

2.4. DÜĞÜN SONRASI GELENEKLER 43

2.4.1. Paça Günü 43

2.4.2. Gelin Çeşmesi 43

2.4.3. Evirli (Evirlik) 44

2.5. ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN SÜNNET DÜĞÜNÜ RİTÜELLERİ..... 44

2.5.1. Sünnet Daveti, Çocuk Gezdirme 44

2.5.2. Düğün Gecesi 45

2.5.3. Sünnet Mevlidi 46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN KÜLTÜRLERİNDE MÜZİK VE DANS 48

3.1. ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN MÜZİK YAŞANTISINDA ÇALGILAR. 49

3.2. DÜĞÜNLERDE SÖYLENEN ŞARKI/TÜRKÜLER..... 53

3.3. ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN MÜZİK REPERTUARININ PERFORMANS İNCELEMELERİ 55

3.3.1. Bahriye Çiftetellisinin Performans İncelemesi 55

3.3.2. Ağır Çiftetellinin Performans İncelemesi 58

3.3.3. Şile Çiftetellisinin Performans İncelemesi 60

3.3.4. Hey Gaziler (Gelin Alayı) Performans İncelemesi 63

3.3.5. Şile Kasap Havasının Performans İncelemesi 65

3.3.6. İstanbul Kasap Havasının Performans İncelemesi 69

3.3.7. Çiftetelliler Dışında Çalınıp Söylenen Türk Makam Müziği Şarkılar . 71

3.4. DANSLAR 71

SONUÇ VE ÖNERİLER..... 74

KAYNAKÇA **77**

EK-1 ..... **85**

EK-2 ..... **87**

EK-3 ..... **89**

ÖZGEÇMİŞ **92**

ÖZET

Bu çalışmada Şile'de yaşayan Manav Türklerinin müzik kültürlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Şimdiye kadar Türkiye'de Manav Türklerinin müziği üzerine yapılmış olan çalışmalarda daha çok Sakarya, Kocaeli, Eskişehir, Bilecik şehirlerinin tercih edildiği görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma İstanbul'un Şile ilçesinde yaşayan Manav Türklerinin özellikle müzik kültürlerine dair gerçekleşen ilk araştırma olması bakımından önemlidir.

Araştırma kimliksel bağlamda kendini Şile'nin yerlisi olarak tanımlayan ve nesiller önce Şile'ye yerleşmiş ve burada yaşamaya devam eden Manav Türklerinin müzik kültürünü yansıtacak uygulamaları konu almaktadır. Bu sebeple tüm folklorik gelenekler yerine sadece müzik icra edilen uygulamalar ile bu uygulamalarda icra edilen eserler ele alınmıştır.

Çalışmada Şile tarihi, Manav Türklerinin tarihi, Manavların Şile'ye göç tarihi ve yerleşimleri ile ilgili bilgilere yer verilmiş, ardından Şile Manav Türklerinin düğün geleneklerinde müzik kültürleri ve kullanılan çalgılar, saha çalışmalarında edinilen bilgiler doğrultusunda Şile'de yaşayan Manav Türklerinin düğün ve sünnet ritüelleri, bu gelenekler içinde repertuarlarında yer alan çiftetelli ve oyun havalarının performans incelemeleri ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şile, Manav Türkleri, Müzik kültürü, Oyun havası, Çiftetelli.

ABSTRACT

This study aims to describe the musical culture of the Manav Turks living in Şile. Previous studies on the music of Manav Turks in Turkey have mostly focused on the cities of Sakarya, Kocaeli, Eskişehir, and Bilecik. Therefore, this study is significant as it is the first research specifically on the musical culture of the Manav Turks living in the Şile district of Istanbul.

This research focuses on practices reflecting the musical culture of the Manav Turks, who identify themselves as native to Şile, having settled there generations ago and continuing to live there. Therefore, instead of examining all folkloric traditions, only the practices involving musical performance and the works performed within these practices are considered.

The study includes information on the history of Şile, the history of the Manav Turks, the history of their migration to Şile and their settlements. Subsequently, it examines the musical culture and instruments used in the wedding traditions of the Manav Turks in Şile, and based on information obtained from field studies, the wedding and circumcision rituals of the Manav Turks living in Şile, as well as the practices of çiftetelli and dance tunes included in their repertoire within these traditions, are revealed.

Keywords: Şile, Manav Turks, Music culture, Folk dances, Ciftetelli.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
b.	: Baskı sayısı
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DS.	: Derleme Sözlüğü
Km.	: Kilometre
Mah.	: Mahalle
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa aralığı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
Üni.	: Üniversitesi
vb.	: Ve benzeri

NOTA LİSTESİ

Nota 1: Uşşak Rumeli Türküsü (Kadifeden Kesesi) **57**

Nota 2: Ağır Çiftetelli **59**

Nota 3: Şile Çiftetellisi **61**

Nota 4: Hey Gaziler (Gelin Alayı) **64**

Nota 5: Şile Kasap Havası **67**

Nota 6: İstanbul Kasap Havası **70**

Nota 7: Entarisi Al Basma (EK-2) ……...**87**

Nota 8: Kasap (EK-3) ……..**89**

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Eski Şile 8
Görsel 2: Şile Haritası 10
Görsel 3: Şile Mahalle Haritası 14
Görsel 4: Gelin Telleriyle Süslenmiş Bir Gelin 35
Görsel 5: 1960 Yılında Osmanköy'de Bir Gelin Alayı 40
Görsel 6: Bir Gelin Almasında Gelin ve Damat ile Babaları Çiftetelli Oynarken 41
Görsel 7: 1960 Yılına Ait Bir Gelin Alması 42
Görsel 8: Sünnet Yatağı 46
Görsel 9: Sünnet Yatağı 47
Görsel 10: Kaynak Müzisyenlerin Çaldığı Klarnet, Cümbüş ve Darbuka Takımı 52
Görsel 11: Bahriye Çiftetellisi Ritim Kalıbı 56
Görsel 12: Uşşak Rumeli Türküsü (Kadifeden Kesesi) Notası 57
Görsel 13: Ağır Çiftetelli Ritim Kalıbı 58
Görsel 14: Ağır Çiftetelli Notası 59
Görsel 15: Şile Çiftetellisi Ritim Kalıbı 60
Görsel 16: Şile Çiftetellisi Notası 63
Görsel 17: Hey Gaziler (Gelin Alayı) Ritim Kalıbı 63
Görsel 18: Hey Gaziler (Gelin Alayı) Notası 65
Görsel 19: Şile Kasap Havası Notası 68
Görsel 20: Şile Kasap Havası Ritim Kalıbı 68
Görsel 21: Bir Düğünde Oynanan Kasap Havası (1960'lı yıllar) 69
Görsel 22: İstanbul Kasap Havası Ritim Kalıbı 69
Görsel 23: İstanbul Kasap Havası Notası 70
Görsel 24: Çiftetelli Oyunu 72

GİRİŞ

Şile, İstanbul gibi kozmopolitik bir şehrin yüzölçümü bakımından üçüncü büyük ilçesi olmasına rağmen nüfus yoğunluğu bakımından Adalar'dan sonra en düşük nüfuslu ikinci ilçe olma özelliğini de korumaktadır. Bununla birlikte 2010 yılında İstanbul'da en fazla köyü olan ilçe de Şile'dir. Bu köyler 2012 yılında köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla birlikte idari olarak 62 mahalle olarak düzenlenmiş bulunmasına rağmen yerleşik halk olan Manav Türkleri tarafından hala köy olarak ifade edilmektedir[1]. İlçenin bazı mahallelerinde 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşında (93 Harbi) Rus tehdidi ile karşılaşan Ahıska Türkmenleri, Çerkezler, Gürcüler ve 1.Dünya Savaşından sonra Yugoslavya'dan göç eden Boşnaklar da yaşamaktadır[2]. Günümüzde ilçe nüfusunun büyük çoğunluğunu 600 yıl önce bölgeye yerleştirilen Türkmenler oluşturur ve Şile'de yaşayan yerel halk "Manav Türkleri" olarak tabir edilir[3]. Orhan Türkdoğan'ın (1997:437) ifadesine göre Manav kelimesi "bir yere sonradan gelenleri, yerleşik olanlardan ayırt etmek için kullanılan topluluk" anlamında kullanılan bir kavramdır[4].

Bu konuda önemli çalışmalardan biri, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Şenel'in 2010 yılında yayımlanan iki ciltlik "İstanbul Çevresi Alan Araştırmaları" adlı kitabıdır. Kitabın ikinci baskısı 2011 yılında yayımlanmıştır. Bu kitapta XIX ve XX. yüzyıllarda İstanbul'un halk müziği, dansları ve spor oyunlarına, gündelik kültürüne dair genel bilgiler; Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken ve Rıza Yetişen tarafından balmumu plaklara kaydedilen özgün halk müziği kayıtları ile halk müziği araştırmalarına ilişkin yazılı bilgi ve belgeler yer almaktadır. Ayrıca bu kitabın "Şile" bölümünde Parça No: 48, 49, 50, 51, 52 şeklinde belirtilen ve Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken ve Rıza Yetişen tarafından Şile bölgesinden derlenen beş eserin belgeleri ve notaları da bulunmaktadır.

Elif Şendur'un (2019) yapmış olduğu "İstanbul Şile İlçesine Bağlı Köylerde Folklor Araştırmaları" başlıklı yüksek lisans tezi sekiz bölümden oluşmakta,

[1] https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri?q=istanbul%20ilçeleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024
[2] Sansarcı, Sultan, Fatih Kınalı, Sümeyra Yarış, Taner Kıvanç, Murat Arslan, Ayşegül Topal, İstanbul'un Köyleri, TC. İstanbul İl Özel İdaresi, Baskı: Şan Ofset, İstanbul, 2011, ss. 236-347.
[3] Sansarcı, a.g.e., ss. 236-347.
[4] Türkdoğan, Orhan; "Romanser", Etnik Sosyoloji, Hazırlayan: Orhan Türkdoğan, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997, s. 437

çalışmada köy ve köy hayatına dair bilgiler, halk mimarisi, ilçenin önemli bir değeri olan Şile bezi ve ekonomik hayata bağlı faaliyetler; hayatın geçiş dönemi ile ilgili âdetler, uygulamalar ve inanışlar; yerel halkın giyim-kuşam bilgileri; halk hekimliği ve takvimi gibi verimler; halk inanışları, halk eğlenceleri ve önemli günlerde yapılan törenler; halk mutfağı; halk anlatıları, halk şiiri ve halk dili verimleri incelenmiştir. Araştırmacının ayrıca "İstanbul Şile İlçesindeki Yer Adlarına Bağlı Anlatıların İncelenmesi" (2021) konulu bir de makalesi bulunmaktadır.

Seda Yılmaz Vurgun (2018), yayınladığı "Geçmişten Günümüze Bilecik Bölgesi Manavlarının Sosyo-Kültürel Hayatlarının Analizi" adlı makalede sözlü ve yazılı kaynaklardan yola çıkılarak genelde Manavların, özelde de Bilecik Manavlarının geçmişten günümüze kadar dayanan bir süreç içerisindeki örf ve adetleri incelemiştir.

Pelin Demirçe Altıntaş (2009) ise "Eskişehir Manavlarının Müzik Kültürü" konulu bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Bu çalışmada Manavların kendilerine özgü âdet, gelenek ve törenlerinin çevresinde oluşan müzik kültürlerine ait 27 ezgi derlenerek analiz edilmekte ve sadece Eskişehir iline bağlı belde ve köylerde değil, Türkiye'nin diğer yörelerindeki Manavların müzik kültürleri hakkında da fikir vermektedir. Yazarın aynı zamanda "Eskişehir-Manav Ninnilerinin Tespiti ve Yapısal Özellikleri" (2022) başlıklı doktora tezinde Manavlara ait 22 ninni derlenerek müzikal ve ritmik açıdan incelenmiştir. Yazarın ayrıca "Eskişehir İlinde Yaşayan Manavların Kına Geceleri ve Türküleri: Karaoğlan Köyü Örneği" (2022) adlı bir de makalesi bulunmaktadır. Bu çalışmada, kına geceleri yalnızca bir ritüel değil, aynı zamanda kadının kimliğini ve toplumsal statüsünü ifade eden kıyafet ve başlık unsurlarının sergilendiği bir kültürel bağlam olarak ele alınmıştır.

Sertan Demir ve Mahir Mak'ın (2024) yılında yayınlanmış "Dünü Bugünü Ada Manavları Müzik Kültürü" adlı Derleme, İnceleme ve Değerlendirmeler kitabında Sakarya, Geyve ve Taraklı civarında yaşayan Manav topluluklarının müzik kültürü üzerine derlemeler yapılmıştır. Bu derlemelerden iki tane ezgiye Şile'de de rastlanmış ve çalışmamızda yer verilmiştir.

2002 yılında Ali Aktaş'ın "Sakarya'da Yaşayan Yerli ve Yerleşik Türkler: Manavlar (Manavlarda Bir Ramazan Geleneği: Temcit)" ile ayrıca dergilerde ve sempozyumlarda makaleleri yayınlanmıştır.

Işıl Altun (2003), "Kocaeli-Kandıra Türkmenlerinde (manavlar) geçiş dönemleri (doğum-evlenme-ölüm)" başlıklı doktora tezinde Bağırganlı, Antaph ve Safalı'da yaşayan Manavların kültürü geçiş dönemleri doğrultusunda araştırılmış, insanın hayatını düzenleyen ve kolaylaştıran töre, gelenek, görenek, örf, adet ve doğum-evlenme-ölüm gibi sosyal normlar hakkında bilgi verilmiştir.

Fatih Doğru'nun "Eskişehir İli Manav Ağızları" adlı kitabı 2017 yılında tamamlanan "Eskişehir İli Manav Ağızları" başlıklı doktora tezinin yeniden gözden geçirilerek düzenlemiş hâlidir. Çalışmada Manav ağızlarının derlenmesi, yazıya aktarılması, dil özelliklerinin tespit edilmesi ve bağlamsal sözlüğünün ve dizininin oluşturulması sağlanmıştır. Berrin Sarıtunç'un "Manav Kültüründe Kadın Giysileri: Geyve Örneği" (2025) makalesinde derleme yöntemiyle Geyve bölgesinde yaşayan Manav kadınlarının geleneksel giyim kültürü tarihsel, sosyal ve kültürel boyutlarıyla incelenmiştir.

Bu bağlamda Şile'de yaşayan Manav Türklerinin müzik kültürü ve gelenekleri başta olmak üzere bu topluluğa ilişkin araştırmaların yeterince ele alınmamış olduğu ve söz konusu alanda önemli bir akademik boşluğun bulunduğu dikkat çekmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde Şile'nin tarihi, coğrafyası ve manav teriminin etimolojisi açıklanmaya çalışılmış, Şile'deki Manav Türklerinin yaşadıkları köyleri tespit etmek amacıyla, 2012 tarihi itibariyle mahalle statüsüne geçirilmiş olan 62 mahalleden yoğunlukla Manavların yaşadığı 45 mahalle hakkında; ilçe merkezine uzaklığı, temel geçim kaynakları, nüfus yoğunluğu ve mahallelerde yaşayan halkın kökenleri ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Ayrıca Şile'nin sosyal ve kültürel yapısı ele alınmıştır.

İkinci bölümde, görüşmeler aracılığıyla katılımcılardan elde edilen bilgiler doğrultusunda Şile Manav Türklerinin evlilik gelenekleri; düğün öncesi, düğün sırası ve düğün sonrası ritüeller olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmıştır. Bu çerçevede düğün öncesi gelenekler kapsamında kız isteme, küçük nişan ve büyük nişan ritüelleri; düğün sırası gelenekler kapsamında küçük günü, büyük günü, kına gecesi,

damat tıraşı ve gelin alma törenleri; düğün sonrası gelenekler kapsamında ise paça günü, gelin çeşmesi ve evirli ritüelleri incelenmiştir. Bölümün son kısmında Şile Manav Türklerinin sünnet düğünü ritüelleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, Şile bölgesinde yaşayan Manav Türklerinin müzik pratiğinde kullanılan çalgıların özellikleri ele alınmış; alan araştırması yöntemiyle düğünlerde icra edilen en popüler türkü ve halk ezgileri tespit edilmiştir. Çalışmanın yazarı tarafından "Ağır Çiftetelli", "Şile Çiftetellisi", "Hey Gaziler" ve "Şile Kasap Havası" adlı eserler derlenmiş ve notaya alınmıştır. Ayrıca bölümde bu eserlerle birlikte bölgede sıkça icra edilen "Bahriye Çiftetellisi", "İstanbul Kasap Havası" adlı eserlerin de müzik pratikleri incelenmiştir. Bu çiftetelliler ve oyun havaları dışında çalınıp söylenen Türk Makam müziği şarkılarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Farklı etnik gruplarla birlikte yaşamalarına rağmen Şile Manav Türkleri, kendilerine özgü gelenek göreneklerini, inançlarını, müzik yaşantılarında ise kuşaktan kuşağa belleklerine aktarılarak gelmiş repertuarlarını korumaya çalışmaktadırlar. Bu çalışma özellikle Şile Manav Türkleri özelinde müzik kültürünü yaşattıkları düğün geleneklerini ele almayı amaçlamıştır. Manavların sosyokültürel hayatlarında müzik dendiğinde ilk akla gelen yaşantılar nişan, sünnet ve evlilik düğünleri, gelin alması, damat tıraşı gibi etkinliklerdir. Teknolojik gelişmelere rağmen günümüzde de bu uygulamaların az da olsa yaşatılıyor olması yerel halkın kültüre verdiği önemi ve değeri göstermektedir.

Bu bağlamda, Şile'de yaşayan Manav Türklerinin düğün geleneklerindeki müzik kültürüne adanan bu çalışma, söz konusu konuyu doğrudan ele alan özgün bir araştırma olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Problem

İstanbul Şile Manav Türklerinin Sosyokültürel Hayatında Müzik Gelenekleri konulu tez için, Şile manavlarının düğün geleneklerinde nasıl bir rol oynuyor? Hangi müzik türleri veya şarkılar daha sık kullanılıyor? Müzik gelenekleri nasıl aktarılıyor? Modernleşme ve teknolojik gelişmeler Şile Manav Türklerinin müzik geleneklerini nasıl etkiliyor? gibi araştırma soruları sorulabilir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, Şile bölgesinde yaşayan Manav Türklerinin geleneksel kültürünün ve müzik mirasının bilimsel olarak belgelenmesine katkı sağlamasıdır. Manav Türklerine ait kültürel unsurların günümüzde hızla değişen toplumsal yapılar içinde kaybolma riski bulunmakta, bu nedenle onların müziksel ifade biçimlerinin, ritüellerinin ve sözlü kültür ürünlerinin incelenmesi gerek kültürel sürdürülebilirlik gerek de etnomüzikoloji alanı açısından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte İstanbul'un merkez ilçelerine göç etmiş manavların yanı sıra, Şile ilçesinde nüfusun çoğunluğunu, Orta Asya'dan gelen ve özellikle Yıldırım Bayezid Döneminde bölgenin Türkleştirilmesi için Konya-Karaman bölgesinden Şile'ye yerleştirilmiş Manav Türkleri oluşturmaktadır. Çoğunluğu Marmara Bölgesinde yaşayan Manav Türkleri içinde, İstanbul'un da yerli halkı olan Manav Türkleri hakkında daha fazla araştırma yapılması büyük önem arz etmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, İstanbul'un Şile ilçesinde yaşayan Manav Türklerinin düğün geleneklerinde müzik kültürü, müzik pratikleri, sözlü müzik mirası, ritüelleri ve bu unsurların günümüzdeki yaşama biçimleri çerçevesinde incelenmesini kapsamaktadır. Bu nedenle araştırma, Manav Türklerinin düğün gelenekleri, yerel çalgıları ve kültürel kimliklerinin müzik aracılığıyla nasıl yansıtıldığı gibi konularla sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu çalışma ile Şile'de yaşayan Manav Türklerinin özellikle düğün geleneklerinde müzik kültürü, müzik repertuarı, içine müziğin dahil edildiği yaşantılarda karşımıza çıkan ve özellikle klarnet, darbuka ve cümbüşten oluşan bir saz grubu ile icra edilen oyun havaları ve bunlar dışında icra edilen Türk makam müziği şarkıları konu edinilmiştir. Dini bayramlar, cenaze gelenekleri, bölgedeki yatırları ziyaret edip Kuran okumak gibi yemek verilerek uygulanan müziksiz kutlamalar, Hıdırellez, dini bayramlar gibi folklorik öğeler bu çalışmaya dahil edilmemiştir.

Çalışma kimliksel bağlamda kendini Şile'nin yerlisi olarak tanımlayan Manav Türkleri ile sınırlı tutulmuş, ilçede yaşayan Ahıska Türkleri, Gürcüler, Çerkezler ve Boşnaklar araştırma kapsamına alınmamıştır. Çalışmanın alanı 10 katılımcı ve manav

köyleri olan Ahmetli, Karabeyli, Osmanköy, Yazımanayır, Tekke (Teke) mahalleleri ile sınırlı tutulmuştur. Bununla birlikte alan araştırması esnasında katılımcı sayısından fazla kişi ile görüşülmesine rağmen bilgilerini paylaşmak istemeyen kişiler kaynak kişi olarak gösterilmemiştir.

Şile düğünlerinde, eğlencelerinde çalınan ezgilerin civar köylerde yaşayan çingene müzisyenler tarafından icra edildiği tespit edilmiş ve bu sebeple bölgede en bilinen müzisyen ekibi ile görüşme gerekliliği doğmuştur. Ayrıca çalışmamızdaki Şile müzik repertuarı hakkındaki bilgiler, eserleri icra eden kaynak kişiler olan 6 müzisyenden elde edilmiştir. Şile'de oyun havası olarak çiftetelli ve Kasap havalarının ağırlıkta olduğu tespit edilmiş, bu çiftetellilerden Ağır Çiftetelli, Şile Çiftetellisi, Hey Gaziler (Gelin Alayı) ve Şile Kasap Havası da klarnet kaydından tarafımca notaya alınmıştır. Benzer ezgiler olmasına rağmen ritmik farklılıklar sebebiyle "tekten" ya da "çiftten" diye adlandırdıkları ritim kalıpları çıkarılarak farkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın daha sonra konu ile alakalı yapılacak araştırmalara bir kaynak olması hedeflenmiştir.

Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; veri toplama aracı olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2021), nitel araştırmayı "*gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma*" olarak tanımlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 36). Gözlem, araştırmacının herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı ve kapsamlı bir bilgi elde etmek için kullandığı yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 173). Görüşme ise, araştırmaya katılan kişilerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma, araştırılan konu hakkında bireyin deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılma etkinliği olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 127). Bu çalışmada İstanbul Şile ilçesinde yaşayan Manav Türklerinin düğün geleneklerinde müzik kültürlerine yönelik görüşlerinin neler olduğu önce yapılandırılmamış, daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Şile'de bulunan Manav Türklerinin yaşadığı mahallelerin çoğuna toplu taşıma araçları ile ulaşımın zorluğu

özel araçla gitme zorunluluğunu doğurmuştur. Ayrıca Manavların yaşadığı mahallelerde genç nüfusun azlığı, günümüzde gençlerin düğünlerini daha çok salonlarda yapması ve ekonomik nedenlerden dolayı üç gün süren köy düğünlerinin çok az yapılması gibi sebeplerle alan araştırması sırasında yetersizlikler yaşanmıştır. Araştırmacının bireysel ve grupla katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirdiği görüşmeler yaklaşık 40 dakika sürmüştür ve yapılan görüşmeler katılımcıların onayı alınarak ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Görüşme soruları önce Şile'de yaşayan Manav Türklerinin tüm folklorik yapısı içinde müzik geleneklerinin çözümlenmesine yönelikken görüşmelerin iki saate yakın bir zaman dilimini kapsaması ve amaca uygun olmaması nedeniyle sorularda azaltma ve düzeltmeler yapılarak görüşme formu son halini almıştır. Görüşme formunun son hali 16 sorudan oluşmakta olup EK-1'de sunulmuştur. Bunun dışında doküman incelemesi yapılmış, elektronik kaynaklardan faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞİLE'NİN TARİHİ VE ŞİLE BÖLGESİNDEKİ MANAV KÖYLERİ

1.1.ŞİLE TARİHİ

Görsel 1: *Eski Şile*
Kaynak: https://www.instagram.com/p/DRL6U2nDBU2/
Erişim Tarihi: 12 Eylül 2025

Tarihi oldukça eskiye dayanan ilçenin ilk yerleşik kavmi Greklerdir. Şile ismi de antik Miletoslu kavimlerden gelmektedir. Miletoslu kavimler yörede bulunan mor renkli, güzel kokulu çiçekler nedeniyle ilçeye kendi dillerinde "mercanköşk" adını vermişlerdir. İlçe, tarih içerisinde Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Bithynia (Bitinya), Roma, Bizans egemenliği altında kalmıştır.[5] Romalılar ve Cenevizliler de Şile'ye bir süre

[5]Şendur, Elif (2019). "İstanbul Şile İlçesine Bağlı Köylerde Folklor Araştırmaları." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul. s.6.

hâkim olmuştur. Ocaklı Kale olarak da adlandırılan Şile Kalesi Cenevizliler döneminden kalmadır. 1077 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin temellerini atan Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Şile'yi devletinin sınırlarına dahil etmiş ancak 1097 yılında Haçlı orduları Şile'yi Selçuklular'dan tekrar geri almış ve Şile uzun bir zaman Bizans hakimiyetinde kalmıştır.[6] 14. yüzyıldan itibaren Rum nüfusunun hâkim olduğu bölgeye Selçuklular tarafından Anadolu'dan getirilen Türkmen aşiretleri yerleştirilmeye başlanır. Türkmen aşiretleri yerleştikleri bölgelere kendi isimlerini verir. Hasanoğulları'nın yerleştikleri yer Hasan köyüne, Çengillioğulları Çengilli köyüne, Gökçeler Göçe köyüne, Gökmenler Gökmaslı köyüne, Çitaklar Çataklı köyüne, Karamanoğulları Karamandere köyüne, İsaoğulları İsaköy'e, Yakupoğulları Yakuplu köyüne ismini verir.[7]

Şile'nin Osmanlılar'ın eline tam olarak geçişi 1396'da Sultan Yıldırım Bayezid zamanında gerçekleşir. 1401 Ocak ayında imzalanan resmi bir antlaşma ile Şile, 1. Dünya Savaşı'na kadar 500 yıl boyunca Türkler'in yönetiminde kalır.[8] Şile I. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Mütarekesi ile Türk egemenliğinden çıkar ve İngiliz denetimine verilir. İlçe, İngiliz işgalinden 7 Ekim 1922'de kurtarılır. Cumhuriyet'in ilanı ile ilk belediyelerden biri Şile'de kurulur. 1924'te idari olarak Üsküdar'a bağlı kalır. 1926'da Üsküdar kaza haline gelir ve ilçe İstanbul iline bağlanır. 2004 yılında ise Şile, İstanbul Büyükşehir sınırları içine girer.[9]

1.2. ŞİLE COĞRAFYASI

Şile, Marmara Bölgesi'nin kuzeydoğusunda, Kocaeli Yarımadası'nın Karadeniz kıyısında yer alır. Doğusunda Kandıra, güneyinde Gebze, batısında Beykoz ve Çekmeköy, kuzeyinde ise Karadeniz bulunmaktadır. İlçenin yüzölçümünün %79'u orman, %10'u tarım alanı, %11'i diğer alanlardan oluşmaktadır. Küçük koy ve doğal plajların yer aldığı 60 km'lik bir sahil şeridine sahiptir. Batıda Kurnaköy, güneyde

[6] Şendur (2019), a.g.t.s.7
[7] Şendur (2019), a.g.t.s.8
[8] https://sile.bel.tr/tr/sile-rehberi/sile-tarihi/ Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2024.
[9] Şendur, E. (2022). İstanbul Şile ilçesindeki yer adlarına bağlı anlatıların incelenmesi. Korkmaz, F. (Ed.), 9.Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 1011).

Değirmençayı köyü, doğuda ise Ağva beldesi arasında uzanır.[10] Şile ilçesindeki tarım alanının %60'ı meyve, %30'u tarla alanıdır. Ayrıca 542 hektarlık çayır ve mera alanı bulunur. Ekimi yapılan başlıca ürün yulaf, buğday ve arpa iken örtü altı üretiminde 12 dekar ile en geniş üretim alanına sahiptir. Meyve olarak en fazla fındığın üretildiği ilçede 2012 yılında 675 ton üretim olmuştur. Balıkçılığın önemli bir geçim kaynağı olduğu Şile'de 2012 yılında en fazla avlanan başlıca balık türleri; hamsi, palamut ve mezgittir[11].

Görsel 2: *Şile Haritası*
Kaynak: https://paintmaps.com/blank_map_samples/map_40c_2.jpg Erişim Tarihi: 14 Ekim 2025

[10] Uzun, Aslı (2009). Şile Yöresi Şile Bezi Dokumacılığının Günümüzdeki Durumu. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üni. GSE. Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı, İstanbul, s.4.
[11] https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024

1.3. “MANAV” KAVRAMININ ETİMOLOJİSİ

Manav sözcüğünün, Türkistan'daki Kazak-Kırgız ve Sibirya'daki Yakut (Saha) Türklerinde kullanılan, “koruyucu soylu kişi ve boy beyi” anlamına gelen 'Manap' ve 'Manag'dan geldiği sanılmaktadır. Eski Türkçede 'v' sesinin olmamasından dolayı, 'Manap' sözcüğündeki 'p' ve 'Manag' sözcüğündeki 'g' sesinin yumuşayarak Manav sözcüğünün ortaya çıktığı düşünülmektedir. Orhun Kitabeleri'nde de rastlanan 'manav' kelimesi 'bey' anlamına gelir[12].

XVI. yüzyıldan itibaren yerleşik hayata geçen Türk boylarının tarımla uğraşarak sebze, meyve yetiştirmeleri sonucunda manav olarak tabir edildiklerini ileri süren fikirler de mevcut olmasına rağmen genel olarak yerleşik ve dilleri Türkçe olan toplulukların genel adı olarak kabul edilmektedir[13] Orhan Türkdoğan, ‘Etnik Sosyoloji’ adlı kitabında Manav kavramı ile ilgili olarak manavlara “yerli halk”, “yerleşik Türk”, “Türkmen” denildiğini belirtmiştir[14]

Prof. Dr. Erol Güngör, bugün Türkiye'de yaşayan Türklerin atalarının Büyük Selçuklu İmparatorluğunu kuran Oğuz Türkleri olduğunu ve Müslüman olduktan sonra onlara "Türkmen" adı verildiğini belirtir. Fuat Köprülü de Türkmenlerin “Oğuzlar” olduğunu söyler. Kaşgarlı Mahmut, Divan-ı Lügat-it Türk’te “Oğuzlar bir Türk boyudur, Oğuzlar Türkmen’dir” demektedir[15].

Osmanlıların ilk dönemlerinde Marmara Bölgesinde Roma-Bizans dönemi Hıristiyan gruplar yaşadığından Türkmenler, tamamen boş bir araziye değil de nispeten belirli bir nüfus bulunan bölgelere yerleştirilmiştir[16]. Yörenin canlı kaynakları da kendilerini Manav ya da Türk olarak ifade ederler. Yani buradaki Manav terimi Türk olduklarını ve uzun bir zaman önce toprağa yerleştiklerini anlatmak için kullanılan bir

[12] Aktaş, Ali (2002). “Sakarya'da Yaşayan Yerli ve Yerleşik Türkler: Manavlar (Manavlarda Bir Ramazan Geleneği: Temcit)”. Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1999, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Süreli Yayınlar Dizisi (41), s.18.

[13] Aktaran: Demir, Sertan, Mak, Mahir (2024). Dünü Bugünü Ada Manavları Müzik Kültürü. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, s.11.

[14] Aktaran: Demirçe Altıntaş, Pelin (2009). Eskişehir Manavlarının Müzik Kültürü. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi SBE, Türk Müziği Anasanat Dalı, İstanbul, ss.3-4.

[15] Fuat Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999 s:134

[16] Ateş, Duygu (2011). Türkiye’de Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Bir Bilişim Sistemi Olarak Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Bilişim Bilim Dalı, İstanbul, s.66.

ifadedir. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Türkmen, Yörük, Göçer kelimelerine karşılık "Manav" ve "köylü" kelimeleri de aynı şeyi ifade eder. "Yörük' adı zamanla farklılaşarak, Türkmen soyundan gelen ve hayvan besleyenlere; "Manav" adı ise yerleşik hayata iyice uyum sağlayan gruplara yakıştırılmıştır. Türkmenlerin kendilerine Türkmen yerine "Yerli", "Yörük" yerine de "Manav" yani "doğma büyüme buralı" anlamını taşıyan terimleri şehirlerden çok köylerde kullanıldığı görülmektedir[17]. Muharrem Öçalan (2004: Giriş) da "Manav" kelimesinin bir etnik alt kimlik ifade etmediğini, Marmara bölgesinin değişik illerine dağılan ve kendilerini yörenin en eski yerleşik Türkleri olarak tanımlayan Manavların "Orta Asya'dan, Batı Anadolu'ya gelen Türk, Türkmen, Yörük. Otururşa Manav, gezerse Yörük" şeklinde ifade edilebileceğini aktarmıştır[18].

Manav; bir yere sonradan gelenleri, yerleşik olanlardan ayırt etmek için kullanılan ve "Türkçe dışında dil bilmeyen" topluluk anlamında kullanılan bir kavramdır[19]. Yıldırım Bayezid döneminde İstanbul'un alınması amacıyla yapılan kuşatma kaldırılırken Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerleri kendi yurdu yapmak amacıyla Manavları yerleşik kültürlerinden dolayı bu bölgelere yerleştirdiği sanılmaktadır. Çünkü yerleşik bir kültür formuna sahip Manav Türklerinin, yerleştirildikleri her bölgede hemen kurulu düzene geçerek çok büyük zorluklar olmadığı sürece aynı yörede yüzyıllarca yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca yerleşik bir yaşam anlayışını benimseyen bu topluluk üyelerinin, yerleştikleri alanlarda toprağı işlemesi, tarımla uğraşması arazilerin boş kalmasını da önlemiştir[20].

Manavlar, çoğunlukla Doğu Marmara ve Güney Marmara'da yaşayan yerleşik yerli Türk halkıdır[21]. Başlıca Manav şehirleri Sakarya, Kocaeli, Balıkesir, Eskişehir ve Bilecik'tir. Bunun dışında Manav Türkleri Afyon, Konya, İzmir, Manisa, Kastamonu, Bolu, Ankara'nın batısı ve Mersin, Anamur ve Antalya'nın Manavgat ilçelerinde yaşamaktadırlar[22]. Bununla birlikte Diyarbakır'ın Çermik ve Çüngüş ilçelerinde az da

[17] Ateş (2011). A.g.t., s.67.
[18] https://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/muharrem_ocalan_sakarya.pdf Erişim Tarihi: 29 Kasım 2025
[19] Ateş (2011). A.g.t., s.68.
[20] Ateş (2011). A.g.t., s.69.
[21] Çolpan, Gizem (2025). "Balıkesir'de Geleneksel Kadın Giyimi". Uluslararası Akademik Birikim Dergisi, Yıl: 2025, Cilt: 8, Sayı 1 s.4.
[22] Ateş (2011). A.g.t., s.69.

olsa manav vardır. Türkiye'deki Manav nüfusunun 1.5-2 milyon civarında değiştiği tahmin edilmektedir[23].

Manav Türklerine ait özellikleri Duygu Ateş (2011) şöyle anlatmaktadır:

- Manava senet gerekmez, Manavın sözü senettir.
- Devlete, nizama son derece bağlı ve itaatkardırlar, hırsızlık yapmazlar, kız kaçıranlar, kavgalı olanlar köyde barınabilirler ama hırsızlık yapanlar barınamazlar.
- Manav uysaldır. Sessiz sakin insandır. Ama Manav'ın ayranı kabardı mı yanına gitme.
- Manavlar temiz kalpli, saf insanlardır.
- Tutuk ve çekingen insanlardır, kendi için bir şey istemez. Ekonomisi iyi olanlar girgin olur.
- Kendilerine zarar verecek kadar yardımsever, barışçıl, sakin, çalışkan insanlardır.

Manavlar, Oğuzların çok önceden beri yerleşik hayat yaşayan, maddi ve manevi kültürleriyle erken zamanlarda yerleşik hayata geçen koludur[24]. Bugünkü Anadolu Türklerinin ruhi davranışları ataları Oğuz Türklerininkinden farksızdır. Anadolu Türkleri sakin görünüşlü, serin kanlı, duygularını pek belli etmeyen insanlardır; asık suratlı olmayıp, güler yüzlü ve vakurdurlar; çabuk kızmazlar, birden parlayıp sönmezler. Ruhen cemiyetçidir, bir arada yaşamaktan hoşlanırlar; milletlerine bağlı ve yurtsever insanlardır[25].

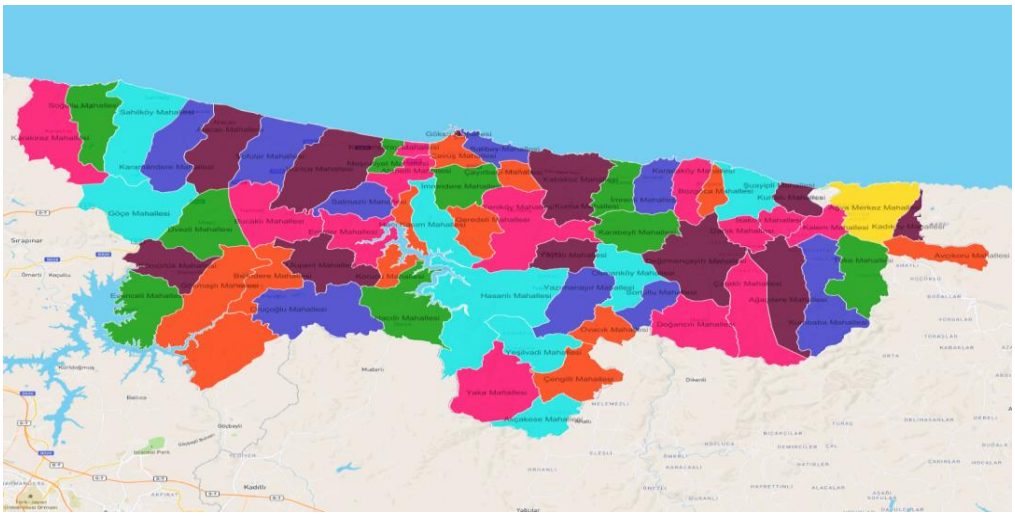
1.4. ŞİLE'DE MANAVLARIN YAŞADIĞI KÖYLER

Şile 782 km2 olan alanıyla, Çatalca ve Silivri'den sonra İstanbul'un üçüncü büyük ilçesidir. 1927'de İstanbul vilayetini oluşturan 7 kazadan ve Anadolu yakasındaki iki kazadan biri olan Şile ilçesinde 1935'te 4 nahiye ve 46 köy vardır. Bu

[23] Ateş (2011). A.g.t., s.69.
[24] Doğru, Fatih (2017). Eskişehir İli Manav Ağızları. Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, s.16.
[25] Ateş (2011). A.g.t., s.70.

köylerin 24'ü Merkez, 10'u Ağva, 6'sı Alacalı ve 6'sı da Tekke nahiyesinde bulunuyordu. Şile ilçesi 2010 yılında 57 köy 5 mahallesi ile İstanbul'un en fazla köyü olan ilçesiydi. Köylerin tüzel kişiliğinin 2012 yılında kaldırılmasından sonra, ilçe bugün idari olarak 62 mahalleden oluşmaktadır. [26]

Bundan önce 2011 yılında İstanbul İl Özel İdaresi tarafından basılan İstanbul'un Köyleri adlı tek ciltlik araştırma çalışmasında, arşiv belgelerinde yer alan Şile'nin 45 Manav köyü incelenmiştir. Bu çalışmada Şile'nin köylerinin sadece demografik ve mimari yapıları değil, bu köylerde hangi halkların, nasıl yaşadığına dair bilgileri de bulmak mümkündür. Çalışma bu anlamda İstanbul'da bulunan tüm köyleri betimleme açısından oldukça fayda sağlayacaktır. İstanbul'un köyleri adlı kitapta bahsi geçen Şile Manav Türklerinin yaşadığı mahalleler: Ağaçdere, Ahmetli, Akçakese, Alacalı (Alaçalı), Bozgoca, Büyük Bucaklı, Çataklı, Çayırbaşı, Çelebi, Çengilli, Değirmençayırı, Doğancılı, Esenceli, Geredeli, Göçe, Gökmaslı, Göksu, Hacıllı, Hasanlı, İmrendere, İmrenli, İsaköy, Kabakoz, Kadıköy, Kalemköy, Karabeyli, Karacaköy, Karakiraz, Karamandere, Kızılcaköy, Korucuköy, Kurfallı, Kurna, Osmanköy, Ovacık, Sahilköy (Domalı), Satmazlı, Sofular, Soğullu, Sortullu, Şuayipli, Teke (Tekke), Yaka, Yaylalı, Yazımanayır mahalleleridir.

Görsel 3: *Şile Mahalle Haritası*
Kaynak: https://atlasbig.com.tr/images/istanbul-silenin-mahalleleri-harita.png
Erişim Tarihi: 14 Ekim 2025

[26] https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri?q=istanbul%20ilçeleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024.

1.4.1. Ağaçdere: Şile'ye yaklaşık 26 km. mesafede, diğer köylere nazaran içeride kalan, düzenli bir ulaşımı olmayan küçük bir orman köyüdür. Temel geçim kaynağı ormancılıktır. Az da olsa kümes hayvancılığı ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Genç nüfusun iş imkânı bulunan büyük ilçe ve semtlere göç etmesi nedeniyle üretim durmuş ve tarım çok zayıflamıştır. Köyün nüfusu genellikle yaşlılar ve emeklilerden oluşur. Halkı, Yıldırım Bayezid döneminde yöreye yerleşen Manav Türkleridir.[27]

1.4.2. Ahmetli: Şile merkezine 4 km. uzaklıkta olduğundan ve köyün içinden eski İstanbul yolu geçtiğinden oldukça gelişmiş bir köydür. Halkı memur, işçi ve emeklilerden oluşan köy yaz aylarında kalabalıklaşmakla birlikte kışın içinde bulunan bir otel sayesinde genellikle köy yakınında bulunan Işık Üniversitesi öğrencilerini ağırlamaktadır. Tarıma pek rastlanmayan köyde az sayıda hayvan vardır. Seracılık ve arıcılıkla uğraşan kimseler bulunur. Önceleri Rumların yaşadığı köyde, Yıldırım Bayezid döneminde yöreye yerleşen Manav Türkleri yaşar.[28]

1.4.3. Akçakese: İlçe merkezine 12 km. mesafedeki köyün ismi Bizans dönemine ait Ak Kilise'den gelmektedir. 800 metrelik sahiliyle Şile'nin en güzel köylerinden biri olan Akçakese, dar sokaklarında korumaya alınmış eski ve bakımlı ahşap evler dikkat çeker. Köyün yüzde 90'ı emekli maaşıyla geçinen yaşlılardan oluşur. Genç nüfus İstanbul'da yaşayıp yazın köye dönüş yapmaktadır. Bu nedenle köyde tarım ve hayvancılık yapılmamaktadır. Buraya Yıldırım Bayezid döneminde Manav Türkleri yerleşmiştir.[29]

1.4.4. Alacalı (Alaçalı): Şile merkezine 19 km. uzaklığındaki köy, diğer sahil köylerinden daha içeride ve yukarıda, deniz ve orman arasında yer alır. Büyük kısmı emeklilerden oluşan köyde odunculuk ve arıcılık yapılmaktadır. Kestane balı meşhur olan köyde ekili bahçeler dışında tarıma rastlanmaz, hayvancılık ise az da olsa yapılır. 7 km. kumsalı bulunan köyün gençleri yazın cankurtaran ekibiyle birlikte denize

[27] SANSARCI, Sultan, KINALI, Fatih, YARIŞ, Sümeyra, KIVANÇ, Taner, ARSLAN, Murat, TOPAL, Ayşegül (2011). İstanbul'un Köyleri, İstanbul, TC. İstanbul İl Özel İdaresi, Baskı: Şan Ofset, s.236.
[28] Sansarcı, a.g.e, s.238.
[29] Sansarcı, a.g.e, s.240.

girenlerin emniyetini sağlamakla birlikte kışın eğitimlerine devam eder. Köy halkı Yıldırım Bayezid döneminde yöreye yerleşen Manav Türklerinden oluşur.[30]

1.4.5.Bozgoca: İlçe merkezine 24 km. mesafedeki köyün adının yöreye yerleşen Bozgocaoğulları'ndan geldiği tahmin edilmektedir. Köyde gençlerin tamamı İstanbul'da yaşayıp çalıştığından halkının büyük çoğunluğunu emekli maaşıyla geçinen yaşlılardır. Bir orman köyü olan Bozgoca'da fındık üretimi önemli bir geçim kaynağıdır. Önceleri Rumların yaşadığı köyde, Yıldırım Bayezid döneminde yöreye yerleşen Manav Türkleri yaşar[31].

1.4.6. Büyük Bucaklı: Şile merkezine 40 km. uzaklıkta, Ağva tarafındaki en büyük köylerdendir. Yüksek bir meyile kurulan köyün altından yörenin en büyük iki deresinden biri olan Yeşilçay geçer. Herkesin kendisine ait büyük bahçeleri olan köyde ağırlıklı olarak fındık üreticiliği başlıca geçim kaynağıdır. Halkın büyük kısmı emekli maaşıyla geçimini sağlar. Köyde mantar toplanır fakat genç nüfus olmamasından ormancılık yapılamamaktadır. Halkın büyük çoğunluğu Yıldırım Bayezid döneminde yerleştirilen Manav Türklerinden oluşur[32].

1.4.7. Çataklı: Şile merkezine 30 km. uzaklığındaki köy etrafı dağlarla çevrili, İsaköy Barajından dolayı su havzasında kalan bir orman köyüdür. Ağva'nın yaşlı nüfusundan daha fazla genç nüfusu olan en kalabalık köyüdür. Ormancılık ve hayvancılık devam etmektedir. Bayramlar ve yaz ayları dışında sakin olan köyde büyükbaş hayvancılık ve fındık tarımı devam ederken, mangal kömürü ocakları da bulunur. Tepede yer alan Dedeler Türbesi, özellikle Mayıs ayıda Hıdırellez'de dualar edilip, mevlit ve Kur'an okunan en önemli mekanıdır. Halkı Konya-Karaman'dan gelip köye yerleşen Manav Türkleridir[33].

1.4.8. Çayırbaşı: Şile merkezinin 5 km. doğusunda kurulan köy, önceden meralarla dolu olması nedeniyle "Çayırın Başı" iken zamanla Çayırbaşı'na dönüşmüştür. Geçimlerini emekli maaşı, bağ-bahçe işleri, hayvancılık ve inşaat işçiliğinden sağlayan köyde ticari faaliyetler de epeyce ilerlemiştir. Çayırbaşı'nın eski bir okulunda ise kadınlar hala Şile Bezi dokumacılığı yapmaktadır. Çok eskiden Rum

[30] Sansarcı, a.g.e, s.242.
[31] Sansarcı, a.g.e, s.248.
[32] Sansarcı, a.g.e, s.250.
[33] Sansarcı, a.g.e, s.252.

Köyü olan Çayırbaşı'na ilk olarak Manav Türkleri yerleşmiş olsa da günümüzde Arnavutlardan Karadenizlilere, Güneydoğululardan Gürcülere kadar pek çok insan yaşamaktadır[34].

1.4.9. Çelebi: Şile merkezine 45 km. uzaklıkta bulunan köy İstanbul-İzmit il sınırı üzerinde kurulmuştur. Geniş meralara ve düzlük alanlara sahip küçük bir rençber köyü iken genç nüfusu İstanbul'da yaşadığı ve köyde kalanlar yaşlı ve emekli olduğu için tarım neredeyse bitmiştir. Bununla birlikte fındıkçılık en önemli geçim kaynaklarındandır. Elverişli düzlüklere sahip olmasına rağmen hayvancılık da yeterince ilerlediği söylenemez. Halkı Yıldırım Bayezid döneminde Anadolu'dan göçen Manav Türkleridir[35].

1.4.10. Çengilli: Şile merkezine 25 km. uzaklıkta bulunan bir orman köyüdür. Manav Türklerinin yaşadığı köyün ismini Osmanlı'nın kuruluş zamanında Söğüt üzerinden gelen Çengiloğulları aşiretinden aldığı söylenmektedir. Yaşlı nüfusu çok olan köyün gençleri, fabrikalarda çalışmak için Ümraniye ve Gebze'ye göç etmektedir. Geçim kaynakları ormancılık ve hayvancılıktır. Ayrıca kurban bayramlarında kesim yapılıp toplama merkezlerine süt de satılır. Çengilli'nin meşhur yiyeceği tellenerek sunulan haşlanmış et ve diğer hiçbir manav köyünde rastlanmayan Piran isimli bir yemektir[36].

1.4.11. Değirmençayırı: İlçe merkezine 32 km. uzaklıkta, Şile'nin Gebze sınırındaki son köylerindendir. Geçmişte çok fazla su değirmeni ve çayırları olduğundan bu ismi almıştır. Temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Arazilere hayvanlar için arpa, buğday ve yulaf ekilmekte, seracılık da yapılmaktadır. Geçmişte bir Rum köyü olduğu tahmin edilen köyde Balkanlardan göç etmiş birkaç muhacir ve Boşnak köylüsüne rastlansa da çoğunluk Yıldırım Bayezid döneminde Anadolu'dan göçen Manav Türkleridir[37].

1.4.12. Doğancılı: Şile merkezine 16 km. uzaklıktaki köy bir orman köyü sayılsa da yaşayanların yüzde 80'i emeklilerden oluşmaktadır. Halkın yüzde 10'luk bir dilimi ormancılık yaparken, yüzde 10'u da esnaflıkla geçimini sağlamaktadır.

[34] Sansarcı, a.g.e, s.254.
[35] Sansarcı, a.g.e, s.256.
[36] Sansarcı, a.g.e, s.258.
[37] Sansarcı, a.g.e, s.262.

Hayvancılık az da olsa devam etmektedir. Hemen her köy gibi burada da tarım faaliyetlerine rastlamak pek mümkün değildir. Genellikle insanlar bahçelerinde kendilerine yetecek kadar sebze meyve yetiştirmektedir. Arıcılıkla uğraşan insanlara rastlandığı gibi mevcut imkanlarla balıkçılık da yapılmaktadır. Çok sayıda villanın yapıldığı, her türlü mal ve hizmetin tedarik edilebildiği köy giderek bir kasabaya dönüşmekte, Şile'nin Beykoz tarafındaki en büyük merkezlerinden biri haline gelmektedir. Yaklaşık 685 yıllık tarihi olan köy halkı, Yıldırım Bayezid döneminde Anadolu'dan göçen Manav Türkleridir[38].

1.4.13. Esenceli: İlçe merkezine 30 km. uzaklıktaki Ömerli barajına karşı kurulan köy 1987 yılına kadar Beykoz'a bağlı kalmıştır. Eski adı Esençiftliği'dir. Köyün 2010 yılındaki muhtarı Recai Öztaş, köydeki eski mezarlığın araştırılması sonucu köyün geçmişinin 1300'lü yıllara dayandığını belirtmiştir. Eski mezarlıktaki kalıntılar baraj altında kalmıştır. Kurtuluş Savaşı döneminde İstanbul'da Anadolu'ya geçen askerler güvenli bir yer olduğu için buraya saklanmışlar, buradaki ormanların arasından gidecekleri yerlere yol almışlardır. Temel geçim kaynakları ormancılık, kır hayvancılığı ve bahçe tarımıdır. Köyde Manav Türkleri, Artvin ve Yugoslav göçmenleri olmak üzere üç etnik grup kaynaşmış bir şekilde yaşamaktadır[39].

1.4.14. Geredeli: Şile merkezine 40, Ağva' ya 8 km. uzaklıktadır. Geredeli, Hatipler, Keramettin, Hacıköy, Yumuşakköy ve Sungurlu olmak üzere 6 mahalleden oluşan ve Geredeli Divanı yöresi denilen köyde muhtar hangi mahalleden seçilirse muhtarlık binası da oraya taşınmaktadır. Divan'ın halkı Manav Türkleridir. Mevki olarak içeride ve uzakta kaldığı için doğal yapısı pek bozulmamış, genelde ahşap ve yığma tuğladan oluşan evleri ile gerçek bir köy hayatı yaşanmaktadır. Genç nüfusun az olduğu köyde halk geçimini fındıktan sağlar. Yüzde 80'i emekli maaşıyla geçinen yaşlıların bulunduğu köyde özellikle kümes hayvancılığı yapılmakta, kayıtlarda rençber köyü olarak görünse de mazot pahalılığı gibi ekonomik zorluklar yüzünden kimse rençberlik yapmamaktadır. İzmit'in çıkışından kaynak sularıyla beslenen Yeşilçay Divanın tam altından akar[40].

[38] Sansarcı, a.g.e, s.264.
[39] Sansarcı, a.g.e, s.268.
[40] Sansarcı,a.g.e, s.270.

1.4.15. Göçe: Şile merkezine 40, Ağva' ya sadece 2 km. uzaklıktadır. Köy halkı geçimini büyük oranda emekli maaşları ve fındıktan sağlar. Bunun dışında tarım bahçe ekimiyle sınırlıdır. Halkı, Yıldırım Bayezid döneminde fethedilen Ağva ve civarına yerleştirilen Manav Türklerinden oluşur. Adını da buraya yerleştirilen Türkmen aşiretlerinden biri olan Gökçeler'den aldığı ifade edilir[41].

1.4.16. Gökmaslı: Gökmaslı köyü ilçeye 30, Ağva'ya ise 7 km. uzaklıktadır. Adını yaklaşık 600 sene önce bölgeye yerleşen Gökmenler'den aldığı söylenen köyün halkı Konya'dan gelen Manav Türkleridir. Geçmişte Rum çetelerinin tüm Ağva bölgesini gözetledikleri söylenen Fakradağ adlı görkemli dağ kötün karşısında bulunur. İsaköy Barajı havzasında kaldığından doğal yapısını kaybetmemiş köyde halk, geçimini ormancılık ve hayvancılıkla sağlar. Önceleri yoğun elma ağaçlarıyla dikkat çekerken elma bahçelerine kırmızı örümcek hastalığının yayılması sebebiyle fındıkçılık yapılmaya başlanmıştır. Mevsimi geldiğinde toplanılan mantarların satışı ve kestane balı üretilen arıcılık da diğer geçim kaynaklarıdır[42].

1.4.17. Göksu: Adını yöredeki Göksu Deresi'nden alan köy, Şile'ye 30 km. uzaklıkta yer alır. Evrenli, Ubeyli, Denizli ve Sığıllı ile birlikte toplam 4 mahalleye sahip olan bu orman köyünün halkı da Yıldırım Bayezid döneminde Anadolu'dan göçen Manav Türkleridir. Diğer çoğu köy gibi genç nüfusu iş sahası daha fazla olan büyük semtlere ve merkeze göçen köyde nüfusun çoğunluğu yaşlıdır. Yaz aylarında ise ailelerin tüm fertlerinin köye dönmesiyle nüfus kalabalıklaşır. Halk genellikle ormandan elde ettikleri odunlarla mangal kömürü yapar. Fındık, arıcılık ve mantar da önemli gelir kaynaklarıdır. Taşlık bir zemine sahip olduğu için tarıma pek elverişli olmayan köyde, genç nüfusun az olması sebebiyle hayvancılık da olumsuz etkilenmektedir[43].

1.4.18. Hacıllı: Şile merkezine 35, Ağva' ya 18 km. uzaklıkta olan köy, taşlık ve düzlük bir alan üzerine kurulmuştur. Bu orman köyünün halkı da Yıldırım Bayezid döneminde Anadolu'dan gelen Manav Türkleridir. Temel geçim kaynakları üretimi oldukça ayrıntılı ve meşakkatli bir iş olduğundan "gavur zanaatı" olarak ifade ettikleri

[41] Sansarcı,a.g.e, s.272.
[42] Sansarcı, a.g.e, s.274.
[43] Sansarcı, a.g.e, s.276.

mangal kömürüdür. Arazisi taşlık olduğundan tarıma elverişli olmasa da hayvancılık devam etmektedir. Mantar toplayıcılığı ve bahçe tarımı yoğun olarak yapılır[44].

1.4.19. Hasanlı: Şile merkezine 27 km. uzaklıktaki köy, ismini 14. yüzyılda yöreye yerleşen Hasanoğulları'ndan almıştır. Topraklarının yarısı Darlık Barajı'ndan dolayı su havzasında yer alan köyün halkı Manav Türkleridir. Nüfusu ise gençleri genellikle Gebze'de çalıştığından dolayı yaşlılardan oluşmaktadır. Temel geçim kaynakları ormancılık ve hayvancılıktır. Seracılık ve arıcılık faaliyetleri, ürettiklerini satamadıklarından dolayı gelişememiştir. Hayvan yemi sağlamak amacıyla arpa, buğday, yulaf ve mısır ekimi yapılır, mevsimi gelince mantar toplanır. Şile Bezi üreticiliği de köyde devam etmektedir. Köye bağlı Sarıkavak mevkiinde, sadece burada yetişen bir beyaz zambak olan Şakayık çiçeği için Işık Üniversitesi ve Şile Belediyesi tarafından her yıl Mayıs ayında düzenlenen Şakayık Şenliği etkinliklerinde ise Hasanlı halkı, ürettikleri sütü ve yoğurdu satma imkânı bulur[45].

1.4.20. İmrendere: Şile'ye 4 km. uzaklıktaki köyün tam ortasından Karadeniz'e akan derenin imrenilecek kadar güzel akması sebebiyle bu ismi aldığı tahmin edilmektedir. Ulaşım kolaylığı ve doğal güzellikleri sebebiyle İstanbul'luların ilgisini artıran köye, arazilerinin pahalılığı nedeniyle gelir düzeyi yüksek kişiler yerleşmiştir. Örneğin Haldun Taner, Müjdat Gezen, Perran Kutman gibi sanatçıların burada evleri olduğu bilinmektedir. Geçim kaynakları arasında seracılık önde gelir. Seralarda özellikle çiçek ve sebze yetiştiriciliği yapılır. Hayvancılık yetersiz olsa da herkes tarımla bir şekilde meşguldür. En çok buğday, yulaf, arpa ve mısır yetiştirilir, mantar toplanır. Önceleri Bizanslıların hüküm sürdüğü köye Yıldırım Bayezid döneminde Aydın'dan göçen birkaç ailenin yerleşmesiyle Türkleşmiştir[46].

1.4.21. İmrenli: İlçe merkezine 18 km. uzaklıktaki orman köyünün güneyinde dağlar, kuzeyinde Karadeniz yer alır. Vaktiyle fındıkçılık önemli bir geçim kaynağıyken günümüzde az sayıda bahçelerle sınırlı kalmıştır. Genç nüfusun büyük semtlere göç etmesi nedeniyle yaşlı nüfusu artan köyde tarım ve hayvancılık bitme noktasına gelmiştir. Eskiden Şile Bezi dokunan ve mangal kömürü üretilen köyde aynı nedenle bu faaliyetler de durmuştur. Yapılan betonarme binalar İmrenli'nin giderek

[44] Sansarcı, a.g.e, s.278.
[45] Sansarcı, a.g.e, s.280.
[46] Sansarcı, a.g.e, s.282.

küçük bir tatil köyüne döndüğünü göstermektedir. Halkı Yıldırım Bayezid döneminde yerleştikleri tahmin edilen Manav Türkleridir[47].

1.4.22. İsaköy: Şile'ye 40 km. uzaklıkta olan İsaköy, ismini burada çarpışırken şehit düşen İsa Paşa'dan almıştır. Hakkında kesin bir bilgi bulunmayan zatın köyde bir de yatırı bulunur. Balıkçılarıyla şöhret bulmasına rağmen köyde balıkçılık yapılmaz. Fındık üreticiliği ve emekli maaşları başlıca geçim kaynaklarıdır. Bahçe tarımı dışında bir ekim-dikim faaliyetleri yoktur. Teşvik görmesine rağmen hayvancılık da genç nüfus eksikliği yüzünden gelişmemiştir. Halkı Bayezid döneminde yöreye yerleşen Manav Türkleridir[48].

1.4.23. Kabakoz: Şile'nin 10 km. doğusunda, doğal güzellikleri ve kumsalı nedeniyle pek çok yerli turistin tatil için tercih ettiği köylerden biridir. Köy meydanında köyün köklü tarihini belgeleyen 700 yıllık bir çınar ağacı bulunmaktadır. İçine üç-dört kişinin sığabileceği büyüklükte kovuğu olan bu ağaç, Kabakoz'un simgesi haline gelmiş ve Anıtlar Kurulu tarafından koruma altına alınmıştır. Genç nüfusun azaldığı köyde ormancılık ve arıcılık devam etmektedir. Bununla birlikte sahilinde barınak olduğundan dolayı balıkçılık faaliyetleri artmıştır. Halkı Bayezid döneminde Konya'dan gelerek yerleşen Manav Türkleridir[49].

1.4.24. Kadıköy: Şile'ye 40 km. uzaklıktaki köyün adını önceleri burada yaşayan kadılardan aldığı rivayet edilmektedir. Geçmişte İzmit'in Kandıra ilçesi sınırlarında iken 1967'de Şile'nin köyü olarak kabul edilmiştir. Halkı, Bayezid döneminde Konya'dan gelerek yerleşen Manav Türkleridir. Hıdırellez zamanı 2000 kişiyi bulan köyde kışın sadece yaşlılar ve emekliler ikamet eder. Bahçe tarımı dışında tarım ve hayvancılık yapılmaz. Temel geçim kaynakları fındıkçılıktır. Diğer çevre köylerde olduğu gibi darıdan yapılan öre tatlısı ve mancarlı pide özel yemekleri arasındadır[50].

1.4.25. Kalemköy: Şile'ye 40, Ağva'ya ise 6 km. uzaklıktaki köy yamaç üzerine kurulu bir orman köyüdür. Mart ayında göçüp gelen leylekler sayesinde gökyüzü hareketlenir. Altından Göksu deresi geçen köyün nüfusunu yaşlılar ve

[47] Sansarcı, a.g.e, s.284.
[48] Sansarcı, a.g.e, s.286.
[49] Sansarcı, a.g.e, s.288.
[50] Sansarcı, a.g.e, s.290.

emekliler oluşturur. Halkı Manav Türkleridir. Orman kesimi ve fındık üretimi ile birlikte emekli maaşları önemli geçim kaynaklarıdır. 2004 yılından sonra hayvancılık gelişmeye başlamış, merada otlayan hayvanların sütleri sabah akşam köye gelen kooperatif araçları tarafından toplanmaktadır. Seracılık ve bahçe tarımı dışında tarım faaliyeti bulunmamaktadır[51].

1.4.26. Karabeyli: Şile'ye sahilden 23, Ağva'dan 15 km. uzaklıktaki köy, adını yöreye yerleşen Karabey'den almıştır. Nüfusu yaşlılar ve emeklilerden oluşan köyün geçim kaynağı ormancılıktır. Mangal kömürü üretimi ve hayvancılık da yapılır. Halkı Konya'dan gelen Manav Türkleridir[52].

1.4.27. Karacaköy: Şile'ye 18, Ağva'ya 8 km. uzaklıktaki köy küçük bir yarımada görünümündedir. Bazı rivayetlere göre Karacaköy'ün önce Trakya'da kurulduğu, daha sonra halkın buraya taşındığı ifade edilmektedir. Köyde Karadeniz ve Anadolu'dan gelen Manav Türklerinin yanı sıra soyu Arnavut olan aileler de yaşamaktadır. Başlıca geçim kaynağı fındıkçılık olmakla beraber balıkçılıkla ilgilenenler de bulunmaktadır. Köy meydanında Karaca Ali Paşa'nın türbesi bulunmaktadır[53].

1.4.28. Karakiraz: İlçe merkezine uzaklığı yaklaşık 30 km.dir. 1. Dünya Savaşı'nda Rum çeteleri ile Şile'de bulunan Türkler arasındaki mücadele sonucunda muhtemelen yerleşimi taşınan köy halkının çoğu Manav Türkleridir. Köyde ormancılık ve arıcılık yapılır. Bununla birlikte köy halkı ve özellikle gençler köyün içindeki kum ocaklarında ve su dolum tesislerinde çalışmaktadır[54].

1.4.29. Karamandere: İlçe merkezine 5 km. uzaklıktaki köy adını yöreye yerleşen Karamanoğulları aşiretinden alır. Halkı Konya'dan gelen Manav Türkleridir. En önemli geçim kaynağı ormancılık olan köyde, orman ürünlerini işledikleri bir de bıçkı atölyesi bulunur. Hayvancılık ve arıcılık devam etmektedir. Halkın çoğunluğunu emekliler oluşturduğu için sadece bahçe tarımı yapılır[55].

[51] Sansarcı, a.g.e, s.292.
[52] Sansarcı, a.g.e, s.294.
[53] Sansarcı, a.g.e, s.296.
[54] Sansarcı, a.g.e, s.298.
[55] Sansarcı, a.g.e, s.300.

1.4. 30. Kızılcaköy: İlçe merkezine 8 km. uzaklıktaki köy, adını kayran denilen killi, kumlu ve kızıl toprağından alır. Eskiden yerleşim yeri daha aşağıdayken, mantar zehirlenmeleri sebebiyle yukarı taşınmıştır. Tarihi 600 yıllık olan bu köyde de Manav Türkleri yaşar. Halkın büyük çoğunluğu ormancılıkla geçinir. Yaşlı nüfus fazladır, gençler Şile'de ve İstanbul'da çalışmayı tercih etmektedir[56].

1.4.31. Korucuköy: Şile'ye yaklaşık 6 km. uzaklıktaki köyün adı, Yıldırım Bayezid döneminde yöreye yerleşen Korucuoğulları'ndan gelmektedir. Eski İstanbul yolu tarafındaki düzlük alanlarda tarım alanları bulunur. Geçim kaynağı çoğunlukla ormancılık olan köyde ormandan odun kesilerek istifade edilmesi dışında mantar da toplanmaktadır. Arıcılıkla ilgilenen insanlar olmasına rağmen hayvancılık yeterince gelişmemiştir. Geçmişte Şile bezi ve halı dokumacılığı yapılırken artık bu faaliyetlerle ilgilenenler kalmamıştır. Halkı Manav Türkleridir.[57].

1.4.32. Kurfallı: İlçeye sahil yolundan 28 km uzaklıkta olan Kurfallı, bir sahil ve tatil köyüdür. Halkı Konya'dan gelerek yöreye yerleşen Manav Türkleridir. Yaşlı nüfusun çok olduğu köyde geçim kaynağını emekli maaşları oluştururken fındık üretiminden de az da olsa gelir sağlanmaktadır. Tarım ve hayvancılık bu köyde de genç nüfusun şehirde yaşamayı tercih etmesi sebebiyle yapılamamaktadır[58].

1.4.33. Kurna: Şile ilçe merkezine 26 km. uzaklıktaki köy Sahilköy'den (Domalı) hemen önce gelir. Halkı Manav Türkleri olmakla birlikte 93 muhacirleri ve Karadeniz'den gelen göçmenlere de rastlanmaktadır. Osmanlı zamanında köyde padişah hamamları ve kurnaları olduğu için bu adı aldığı iddia edilir. Temel geçim kaynağı ormancılık olan köyde su dolum tesislerinde çalışanlar da vardır. Diğer gelir kaynakları ise hayvancılık ve arıcılıktır. Yaz aylarında sahil kesimi İstanbul'dan gelen tatilcilerle dolmaktadır[59].

1.4.34. Osmanköy: Merkeze 25, Ağva'ya 13 km. uzaklığındadır. Adını ise buraya yerleşen aşiretten aldığı tahmin edilen köyde Anadolu'dan gelen Manav

[56] Sansarcı, a.g.e, s.304.
[57] Sansarcı, a.g.e, s.306.
[58] Sansarcı, a.g.e, s.310.
[59] Sansarcı, a.g.e, s.312.

Türkleri yaşar. Ormancılık yapılan köyde genç nüfus diğer köylere oranla daha fazladır. Hayvancılık devam etse de tarım epey azalmıştır[60].

1.4.35. Ovacık: Şile ilçe merkezine 7 km. uzaklıkta bulunan bu köyün, dağların arasında kalan küçük bir düzlükte olması sebebiyle bu adı aldığı tahmin edilmektedir. Mangal kömürü üretimi ve hayvancılık devam etmektedir. Tarım, bahçe ekimi ile sınırlı kalmıştır. Halkı Manav Türkleri olan köyün çıkışında kimliği kesin olarak bilinmeyen bir zata ait "Ovacık Türbesi" denilen ve diğer mezarlara göre ters durması ile dikkat çeken bir yatır bulunur. Özellikle çocuğu olmayan ailelerin gittiği türbeye İstanbul ve İzmit'ten giden çok ziyaretçi olur[61].

1.4.36. Sahilköy (Domalı): İsmi Domalı olan köye 1984 yılında Sahilköy adı verilmiştir. Domalı ismini geçmişte burada yaşamış Rum çetecisi Toma'dan aldığı ifade edilir. İlçe merkezine 20 km. uzaklıktaki köy önceleri fırtınadan korunmak için taşınmış, daha sonra da çeşitli sebeplerden dolayı birkaç kere yer değiştirmiştir. Köy halkının büyük kısmı Orta Asya'dan gelen Manav Türklerinden oluşsa da imara açıldığı için çeşitli yerlerden gelen inşaat işçileri de köye yerleşmektedir. Geçim kaynağı çoğunlukla ormancılık ve arazi satışıdır. Bir limanı olmamasına rağmen balıkçılık da yapılır. Tarım, arazi fiyatlarının yüksekliği sebebiyle bitmiş, bahçe ekimi ile sınırlı kalmıştır. Ticaret oldukça geliştiğinden kasaba ölçülerine yaklaşmış bir köydür. Köyde çok eski buluntulara rastlandığından 1.Derece Arkeolojik Sit alanı olarak tescillenmiştir[62].

1.4.37. Satmazlı: Merkeze 7 km. uzaklıkta, dört tarafı dağlarla çevrili bir köydür. Geçmişte Rumların yaşadığı köyün halkı Manav Türkleridir. Temel geçim kaynağı ormancılık ve arıcılıktır. İç kesimler kadar olmasa da mantar toplanır ve satılır[63].

1.4.38. Sofular: Merkeze 12 km. uzaklıkta bulunan köyde Roma dönemine ait "Xsenophon" adıyla bilinen fakat Sofular Mağarası denilen mağara bulunur. Geçim kaynağı ormancılık olan köyde odun ve mangal kömürü üretimi ve satışı yapılmaktadır. Hayvancılık yok denecek kadar azken arıcılık yapılmaktadır. Köyde

[60] Sansarcı, a.g.e, s.318.
[61] Sansarcı, a.g.e, s.320.
[62] Sansarcı, a.g.e, s.322.
[63] Sansarcı, a.g.e, s.324.

Karanlık Dere ve Karıköyü adında iki akarsu bulunmaktadır. Nüfusunun yarıdan fazlası emekli ve yaşlılardan oluşan köyün halkı, diğer sahil köylerinde olduğu gibi Manav Türkleridir[64].

1.4.39. Soğullu: Şile'ye 40, Ağva'ya 7 km. uzaklığında köy, adını İstanbul'un fethinden önce Konya Karaman'dan gelip buraya yerleşen Soğullu aşiretinden almıştır. Köy halkının büyük çoğunluğu emekli maaşları ile geçinir. Geri kalanlar hayvancılık, ormancılık ve mangal kömürü üretimi ile geçinir. Halkı Manav Türkleridir[65].

1.4.40. Sortullu: Şile'ye 27, Ağva'ya 16 km. uzaklığında bulunan köyün halkı da Yıldırım Bayezid döneminde yerleşen Manav Türklerinden oluşur. Ormancılık, hayvancılık ve mangal kömürü üretimi yapılır. Ormancılığın yavaşlamasıyla birlikte çok göç verdiği için sakin olan köyde Sortullubaşı Türbesi bulunmaktadır. Bu nedenle Hıdırellez zamanı özellikle İstanbul ve İzmit'ten çok ziyaretçi alan köy dolup taşar. Ayrıca köyde bulunan 4-5 tane mağara da turizm potansiyeli açısından önemlidir[66].

1.4.41. Şuayipli: İlçe merkezine 24, Ağva'ya ise 4 km. mesafede yer alır. Adını, köye ilk yerleşen kişi olduğu sanılan ve köyde türbesi de bulunan Şuayip Baba'dan alır. Köy içinde ayrıca Hamit Baba ve Sofu Baba türbeleri de bulunur. Halkı Manav Türkleridir. Genç nüfusun köye göçmesi burada da tarım ve hayvancılığın bitmesine sebep olmuştur. Buna rağmen fındık ekimi devam etmektedir. Halkın büyük çoğunluğu emekli maaşıyla hayatını sürdürmektedir[67].

1.4.42. Teke (Tekke): Şile'ye 20 km. mesafede bulunan köy halk arasında Tekke olarak bilinir. Diğer köylere oranla pek göç vermediği için genç nüfusu fazla olan köyün içinden işlek bir yol geçtiğinden esnaf sayısı da fazladır. Yıldırım Bayezid zamanında Şile'deki köyler tampon bölge olarak kullanılmış, buradaki halkta Karaman'dan getirilen Manav Türklerinden oluşmuştur. Az bir bölümü de muhacir olan köydeki geçim kaynakları ormancılık, hayvancılık ve mangal kömürü üretimidir.

[64] Sansarcı, a.g.e, s.326.
[65] Sansarcı, a.g.e, s.328.
[66] Sansarcı, a.g.e, s.330.
[67] Sansarcı, a.g.e, s.332.

Bir orman köyü olduğu için tarım yapılmasa da fındık ve ceviz üretiminin yanında arıcılık ve mantar toplayıcılığı yapılmaktadır[68].

1.4.43. Yaka: Merkeze 35 km. uzaklıkta, Gebze sınırında bulunan köy, coğrafi olarak bir yaka üzerine kurulduğundan bu adı almıştır. Anadolu'dan gelen Manav Türklerinin yaşadığı köyde Cenevizliler zamanından kalma Sarıkavak Kalesi bulunur. Temel geçim kaynakları rençberlik ve hayvancılıktır. Köyün verimli topraklarına özellikle hayvan yemi olması amacıyla yulaf, buğday, arpa ve mısır ekilmektedir. Bahçe tarımı da oldukça gelişmiş olan köyde odunculuk da yapılır. Bazı hanelerde Hereke halısı (İpek halı) da dokunmaktadır[69].

1.4.44. Yaylalı: İlçe merkezine 16 km. mesafede, halkı Anadolu'dan göç etmiş Manav Türkleri olan küçük bir orman köyüdür. Yaşlı nüfusu çok olan köyde hala ormancılık yapılmaktadır. Az sayıda büyükbaş hayvancılığı ile mantar toplayıcılığı köylülere ek gelir kaynağı olmuştur. Kadınlar tarafından Şile Bezi işleme geleneği devam ettirilmektedir[70].

1.4.45. Yazımanayır: Şile merkezine 20 km. mesafeye kurulmuş köyde Manav Türkleri yaşar. Kümes hayvancılığı yaygın olan köyün dereleri Kabakoz Barajı'na akar. Bahçelerde yetiştirilen yazlık ve kışlık sebzeler Şile semt pazarına götürülerek satılmaktadır. Nüfusun çoğu yaşlı ve emeklidir. Seracılığın ilerlediği köyde ormancılık ve hayvancılık da yapılmaktadır. Köylü hayvan yemini karşılamak için arpa, buğday ve yulaf eker[71].

İlçenin diğer mahalleleri olan Avcıkoru, Bıçkıdere, (Yeni) Darlık, Erenler, Kervansaray, Kömürlük, Meşrutiyet, Oruçoğlu, Ulupelit, Üvezli, Yeniköy, Yeşilvadi mahalleleri ise Ahıska Türkleri, Gürcüler, Çerkezler, Boşnakların yerleştiği köyler olduğundan bu araştırmaya dahil edilmemiştir. Bunlar dışındaki 5 merkez mahalle ise Kumbaba, Çavuş, Hacıkasım, Balibey ve Ağva Merkez Mahalleleridir[72]. Ağva 1991 senesinde belediye statüsü alarak beldeye dönüşmüş fakat Büyükşehir Yasası nedeniyle günümüzde mahalle statüsüne düşmüştür. Yeterli nüfus sağlanamadığı için ilçe olamayan Ağva, günümüzde Şile'deki daha geniş bir alanı tanımlamak için de

[68] Sansarcı, a.g.e, s.334.
[69] Sansarcı, a.g.e, s.340.
[70] Sansarcı, a.g.e, s.342.
[71] Sansarcı, a.g.e, s.344.
[72] https://sile.gov.tr/mahalle-ve-koylerimiz Erişim Tarihi: 25 Eylül 2024

kullanılır. Ağva'da kışın 2500 olan nüfus yazın 15.000'e kadar ulaşır. Çevresi tamamen ormanlık olan Ağva, yıllardır odunculuk, odun kömürcülüğü ve bunları teknelere yükleme merkezliğini yapmaktadır. İstanbul'un odun kömürü ihtiyacının önemli bir bölümü Ağva tarafından karşılanmaktadır. Kısmen de olsa meyvecilik, sebzecilik, balıkçılık, odunculuk ve Şile bezi el işlemeciliği yapılan Ağva'da, otel, motel ve pansiyonculuk işletmeleri gelişmekte ve turistik bir merkez haline gelmektedir[73].

1.5. ŞİLE'NİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI

İstanbul Büyük Şehir Belediyesi' ne bağlı 39 ilçeden biri olan Şile, 782 km2 yüzölçümü ile İstanbul'un Çatalca ve Silivri'den sonra üçüncü büyük ilçesidir. Bununla birlikte 2012 yılında km2'ye düşen 38 kişiyle nüfus yoğunluğunun da en düşük olduğu ilçedir[74]. 1935'ten günümüze kadar cinsiyet dağılımında erkek nüfusu her zaman daha fazladır. Nüfusun yarıdan fazlası ise İstanbul'a kayıtlıdır. Toprak alanının yüzde 80'i ormandan oluşmakta, bu sebeple halkın büyük bölümü geçimini ormandan sağlamaktadır. Tarım alanları çok sınırlı olan Şile'de tarım merkezde değil, kırsal kesimde yapılabilmektedir. Bunların yanı sıra hayvancılık da önemli bir geçim kaynağı iken Şile'de arıcılık, seracılık, odun kömürü ve defne yaprağı üretimleri de önem arz eder[75].

Şile nüfusu 2024 yılına göre 48.936 olup bunların %51,15 erkek, %48,85 kadındır[76]. Nüfusun büyük çoğunluğu yaşlılar ve emeklilerden oluşan ilçede genç nüfusun İstanbul'un merkez ilçelerine eğitim ve çalışma gibi nedenlerle göç etmeleri pek çok olumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Genç nüfusun azlığı nedeniyle çoğu iş kolunun zayıfladığı, iş gücü eksikliği yüzünden tarım ve hayvancılığın bitme noktasına geldiği açıkça görülmektedir[77]. Bu durum sadece gelir kaynaklarının sürdürülebilirliğini değil, aynı zamanda kültürel faaliyetlerin ve ritüellerin de uygulanabilmesini olumsuz etkilemektedir. Katılımcıların belirttiğine göre teknolojinin gelişmesi, merkez ilçelerdeki çalışma ve yaşam koşulları gibi nedenlerle gençler yaz ayları dışında çoğunlukla köylerde yaşamamaktadır. Yine katılımcılardan aldığımız bilgilere göre günümüzde ekonomik yetersizlikler nedeniyle eski adet,

[73] https://sile.gov.tr/agva Erişim Tarihi: 14 Ekim 2025
[74] https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024
[75] https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024
[76] https://www.nufusu.com/ilce/sile_istanbul-nufusu Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024
[77] Sansarcı, a.g.e, ss.236-325.

gelenek ve göreneklerin uygulanabilirliği de tehlikeye girmiştir. Örneğin eskiden üç hatta bazen beş gün süren düğün gelenekleri zamanla sadece kına gecesi, gelin alması ve salonlarda yapılan düğünlerle kısıtlı kalmaya başlamıştır. Bununla birlikte evlenecek gençlerin düğünleri genellikle yaz aylarında yapıldığından köy düğünlerine rastlanmaktadır. Ayrıca köylerde yaşayan genç nüfusun da ailelerinin etkisi ile öğrendikleri gelenek, görenek ve adetleri yaşatmaya çalıştıkları gözlenmektedir. Manav köylerinde zengin kültürel bir alt yapının varlığı göze çarpmakta ayrıca Manav Türklerinin bölgede unutulmaya yüz tutmuş, üretken köy yapısını devam ettirmeleri de dikkat çekmektedir[78].

Toplumlar kültürel aidiyetlerine göre düşünür ve davranırlar. Tarihsel süreçte ise sosyokültürel ortamlar ve coğrafi şartlar kültürel yapıları ortaya çıkarmıştır[79]. Şile'de yaşayan Manav Türkleri yaşamlarını genel olarak çiftçilik, bağ bahçe işleri, hayvancılık gibi işlerle sürdürürler[80]. Bununla birlikte Şile kültürel sahasında yürüttüğümüz çalışmalar, bölgedeki köylerde yaşayan Manav Türklerinin ortak bir müzik kültürüne sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ülkemizin diğer illerinde yaşayan Manav Türklerinin düğün gelenekleri ve müzik özellikleri ile Şile'de yaşayan manavların müzik icraları arasında bir karşılaştırma yapılmamış, özel olarak sadece Şile'de yaşayan Manav Türklerinin düğün geleneklerinde müzik ile sınırlı tutulmuştur.

Kültürel bellekteki bilginin ses, vücut, el-kol hareketleri, ritim ve ritüel eylem gibi sanatsal iletişim araçları ile aktarılmasında en yaygın ve etkili yöntemler "ritüel" ve "müzik"tir. Bu sanatsal iletişim araçları birbiriyle uyumlu ve birbirinin tamamlayıcısı olarak aktif rol oynarlar. Nişan, sünnet, kına, düğün gibi ritüeller de sürekli tekrarlanarak geçmiş bilgilerin ve toplumsal belleğin canlı tutulduğu en önemli ortamlardandır. Ritüellerin sürdürülebilmesinde en aktif rolü oynayan müzik, topluma

[78] Yılmaz Vurgun, Seda (2018). "Geçmişten Günümüze Bilecik Bölgesi Manavlarının Sosyo-Kültürel Hayatlarının Analizi", VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches, s.490

[79] Ateş, Duygu (2011). Türkiyede Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Bir Bilişim Sistemi Olarak Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, s.3.

[80] Sansarcı, a.g.e, ss.236-325.

ait ortak bilginin kuşaklar arasında aktarımını sağlar. Böylelikle birliktelik bilincini ve duygusunu pekiştiren toplumlar, varlıklarını ayakta tutabilirler[81].

[81] Bülent Akın (2018). "Kültürel Bellek ve Müzik", Eurasian Journal of Music and Dance(13), s.104

İKİNCİ BÖLÜM

2. İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN GELENEKLERİ

2.1. EVLİLİK ÇEŞİTLERİ

2.1.1. Akraba Evliliği

İstanbul Şile Manav Türkleri evlilik gelenekleri içinde akraba evliliği az da olsa bulunmaktadır. "Şile'de yaşayan Manav Türklerinde akraba evliliği olur mu?" sorusuna verilen cevaplar içinde katılımcılardan aldığımız bilgilere göre eskiden büyükler ne derse o olurdu, genç kızlar evlenecekleri erkeği görmez, kör de olsa, topal da olsa kız babası nereye verirse o kişiyle evlenilirdi (K 1, 2). Kız oğlanı beğenmezse başkasına kaçabilirdi. Kız kardeşlerin çocukları birbirleriyle evlenebilir ama erkek kardeşlerin çocukları evlenemezdi. Örneğin teyze çocuğuyla evlenilebilir, amca çocuğuyla evlenilmezdi (Katılımcı 1, 2, 3, 4). Kız tarafının akrabalarıyla olur ama erkek tarafı akrabalarla evlilik olmazdı (K 1, 2, 3, 4, 7, 8).

Katılımcıların büyük çoğunluğuna göre manavlar arasında akraba evliliği olmasına karşın günümüzde pek kalmamıştır.

2.1.2. Köy İçi/ Köy Dışı Evlilik

Şile'nin Manav köylerinde aynı köy içine ve köy dışına da kız verilebilir hatta değişme yapılır (K 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10). Değişme, kız isteyen aile ile karşı taraf arasında birinden kız alıp verme işidir. Kız veren ailenin bekar oğlu, diğer tarafın da başka bekar kızı varsa "sizin kızı da bize verin" derler, gençler ve aileler bunu kabul ederlerse değişme yapılmış olur (K 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10). Aynı günde evlenirlerse gelin almasında köyün yarısına geldi mi gelinleri orda görüştürürler, karşılıklı oynatırlar. Görüştüğümüz katılımcılar geçmişte bu uygulamanın yapıldığını fakat artık günümüzde pek uygulanmadığını, gençlerin özgür olduğunu da belirtmektedir (K 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10). Eskiden tanışıp görüşme yerine daha çok görücü usulü evlilikler yapılırken şimdi çoğunlukla kendileri anlaşır ve evlenirler (K 2, 3, 4, 8). Günümüzde artık gençler görüşüp anlaştıysa aileler arasında tanışma sonra da isteme olur (K 5).

2.2. DÜĞÜN ÖNCESİ GELENEKLER

2.2.1. Kız İsteme Ritüelleri

"Kız İsteme nasıl yapılır?" sorusuna katılımcıların tamamı benzer şeyler anlatmıştır. Aldığımız bilgilere göre; öncelikle oğlan annesi yanına bir komşusunu ya da yakını bir kadını alıp kızın ailesi ile tanışmaya gider. Buna görücü gitmek denir. "Allah'ın emriyle senin kızına dünür geldik" derler. Bu tanışıma ziyaretleri çoğunlukla birden fazla kere yapılır (K 1, 3, 4, 6, 7). Eğer kız tarafı kızlarını vermeye gönüllü değilse "kısmetinizi başka yerde arayın" diyerek gelenleri gönderirler ve erkek tarafı umudu keser. Ama "biz bir düşünelim" derlerse aile evlenecek kız ile görüşür ve kabul ederlerse haber verilir. Görücüler "bir akşam kabul ederseniz büyüklerle gelmek istiyoruz" diyerek tekrar gelirler. Asıl kız isteme merasimine erkekler ve aile büyükleri ile çikolata alınarak gidilir. Mesela anne, baba, amca, nenesi, dedesi varsa onlar giderler (K 5, 6, 7). Erkeğin babası "Allah'ın emri Peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuza istiyoruz" diyerek kızı anne ve babasından ister. Cevap olumlu ise kız tarafı erkek tarafına bir peşkir (havlu) ya da krep[82] verir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10). Kız kahve yapar, eskiden közde, mangalda kahve pişirilirdi (K 4, 9, 10).

Tüm katılımcıların ifadelerine göre öncelikle kız istemeye, erkeğin annesi ve yakını bir kadın gider ve öncelikle kız tarafını ikna etme ve niyetlerini anlamaya çalışırlar. Bu, birden fazla sefer olabilir. Eğer kızı vermek istemiyorlarsa gelenler geri çevrilebilir. Kız tarafı erkek tarafına "biz bir düşünelim" derse bu kabul ettikleri anlamına gelir. Bu anlaşıldığı zaman bu sefer erkeklerle birlikte istemeye gidilir ve kız tarafı erkek tarafına bir havlu ya da krep verirse kız verilmiş olur (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10). Fakat isteme gününde genellikle yüzük takılmaz, küçük nişan tarihi belirlenir. Geçmişte kızlar genellikle 12-13 yaşlarında sözlenip reşit olana kadar nişanlı kalmaktadır (K 1, 3, 4, 6, 9, 10). Ayrıca eskiden düğüne kadar gelinle damatla birbirlerini görmezlerken günümüzde artık bu görenek uygulanmamaktadır (K 9, 10).

[82] Krep: hafif ve ince ipekli kumaştan, işlemeli veya oyalı bir baş örtüsüdür.

2.2.2. Küçük Nişan Ritüelleri

"Küçük Nişan nasıl yapılır?" sorusuna tüm katılımcılar eğer istemede kız verilirse bir gün belirlenip aileler arasında yüzük takılarak söz kesilmesine "küçük nişan" dediklerini belirtmiştir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Kız verilirse sonradan aile büyükleri kız tarafına yüzük takmaya giderler, kızın annesi peşkir ya da havlu gibi bir hediye verir, erkek tarafı da tülbent, elbiselik kumaş ya da başka bir şey verir, yüzükler takılır. Böylelikle "küçük nişan" yapılmış olur (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Ondan sonra nişan bohçası getirirler, kız tarafı da onlara bohça verir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Nişanda sadece kız ve oğlan için ama düğünde bütün sülale için bohça hazırlanır (K 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Söz kesme için "Pey", söz kesilip yüzüklerin takılmasına "peyi değiştirdik" dendiği de belirtilmiştir (K 3). Aynı zamanda katılımcılar küçük nişanda genellikle çalgı çengi çağırılarak eğlence düzenlenmediğini fakat isterlerse gençlerin teyp açarak birkaç saatlik kısa bir eğlence yaptıklarını söylemektedirler (K 3, 5). Küçük bir yüzük takılıp ailelerin birbirlerine hediyeler verdiklerini ve küçük nişanda "ne zaman çarşıya çıkılacak ne alınacak, asıl nişan nasıl yapılacak?" diye konuşulup kararlaştırıldığını belirtmektedirler (K 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Bazı katılımcıların belirttiğine göre isteme günü de yüzükler takılabilir ve isteme ile küçük nişan aynı gün yapılabilirdi (K 5, 7). Küçük nişanda yüzük takan takar, takmayan da söz verip büyük nişanda yüzükleri takabilir (K 5). Küçük nişandan sonra kız ve erkek tarafının birbirlerine gidiş gelişleri ve karşılıklı hediyeleşmeleri başlar (K 2, 3, 4, 6, 7, 9). Küçük nişanı yapılan kız artık köyde sözlü olarak ilan edilmiş olur (K 4, 5, 6, 8, 9, 10). Ayrıca katılımcılar eskiden düğüne kadar gelinle damadın birbirlerini görmediklerini, şimdi gençlerin görüştüklerini söylemektedirler (K 4, 5, 6, 8, 9, 10).

Görüştüğümüz katılımcıların ifade ettiğine göre "küçük nişan" söz kesmek anlamına gelir. Küçük nişanda eşe dosta ve köylülere haber verilir. Nişan öncesi birbiriyle görüşen aileler birbirlerinden ne istediklerini kararlaştırmıştır. Nişanı kız tarafı yapar ve eğer anlaşıldıysa o gün için çalgı getirilir. Küçük nişan büyük nişana göre kısa sürer. Bu ritüel aslında hanedeki kızın artık sözlü olduğunu köy halkına duyurmak için yapılır.

2.2.3. Büyük Nişan Ritüelleri

"Büyük Nişan nasıl yapılır?" sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir: Asıl nişan büyük nişandır bizde ve nişanı kız tarafı yapar (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Kız ve oğlan tarafı arasında karşılıklı nişan bohçaları getirilir, bu bohçada genellikle elbiselik kumaş, iç çamaşırı, havlu, krep gibi eşyalar bulunur (K 1, 3, 4, 6, 7). Büyük nişan kalabalık ve yemekli olur, kız tarafı mutlaka börek ve helva yapar (K 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Küçük nişanda istendi ve anlaşıldıysa büyük nişanda çalgılar çağırılır. Bu çalgılar içinde mutlaka bir davul veya darbuka ve bir klarnet bulunur ve bunlara "takım" denir. Bu takımda çoğunlukla bir de cümbüş olur. Klarnet, cümbüş ve davul ya da darbuka getirilmezse org çalanlar çağırılır, bilgisayardan müzik yapılarak veya teyp çalarak da eğlenilebilir. Bu eğlencelerde yaşlılar oturur, gençler oynar (K 1, 2, 3, 6, 7, 10). Eskiden nişanlar kadınlar ve erkeklerin ayrı yerlerde bulunarak yapılırken şimdi ise artık kadınlı erkekli bir arada ve bahçelerde, harmanlarda, açık havada hatta salonlarda yapılmaktadır (K 4, 5). Katılımcıların çoğu salonların kendi çalgıları, müzikleri olduğunu köyde ise artık nişanlara genellikle org çalanları çağırdıklarını söylemektedirler (K 4, 5, 6, 7, 9). Nişana köylüler davet edilir, önce ziyafet verilir sonra da kız tarafı erkek tarafı birlikte eğlence yaparlar (K 7, 9, 10). "Büyük nişan şenlikli, eğlenceli olur, davul zurna eskiden daha çok tutarlardı, şimdi orgla yapıyorlar. Karışık eğlenir nişanda erkekler kızlar, çiftetelli oynarlar, kasap çekerler. Ziyafet verilir bizde hep böyle günlerde. Külfetli olur baya. Büyük nişanda kıza altın da takılır" (K 6, 9).

Katılımcıların ifadelerine göre asıl nişana "Büyük Nişan" adı verilir. Manav Türkleri için büyük nişan tıpkı küçük bir düğün gibidir. Büyük nişanda çoğunlukla klarnet, cümbüş ve darbuka olur. Kaynak kişilerin tümü büyük nişanın bir akşam yapıldığını fakat yemekli ve eğlenceli olduğunu söylemektedir. İsteyen bir takım çalgı çağırmakla birlikte günümüzde teyp, elektronik org gibi araçlarla da müzik yapılabilmektedir. Büyük nişanda erkek ve kız tarafı birbirlerine nişan bohçası götürür.

2.3. DÜĞÜN SIRASINDAKİ GELENEKLER

"Şile Manav Türklerinin düğünleri kaç gün sürer? Düğünlerinizde neler yapılır?" sorusuna katılımcıların tümü üç gün sürdüğünü belirtmiş ve sırasıyla bu günlerde neler yapıldığını anlatmıştır. Düğünler bir damat için yapılır, bir gelin için

yapılır, bir de gelin alması yapılır (K 1, 4, 7, 8). Düğünler Cuma gününden başlar, pazar günü gelin almasıyla biter (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Cuma günü damat bir takım çalgı ile ev ev dolaşır, büyüklerin ellerini öperek "düğünümüze buyurun" der (K 1, 2, 3, 5, 7, 9). 1. Katılımcı düğünün ilk gününü şöyle anlatmıştır: "*Eskiden davetiye yoktu, bunun yerine yapılan gözlemenin içine biraz helva katılır verilirdi her eve. Bir adam tutulur sabahtan kazanla helvayı yapardı, helva karmadan olmaz. Damadın arkadaşları gözlemelerle helvaları yüklenir uzaklara bile davet etmeye giderlerdi. Mesela Osmanköy'den Yazımanayır'a, Tekke'ye, Manşar'a, Karabeyli'ye, Sortullu'ya damat giderdi akrabaları davet etmeye. Damat ile arkadaşları yanlarında çalgılarla davullu zurnalı (zurna dediğim demir olan, Kandıralı'nın çaldığı yani) dolaşırlar o gün köyü "akşama düğünümüz var buyurun gelin" derlerdi. Ama şimdi davetiye çıktı. O gün erkek tarafı gelenlere kazanlarla yemek pişirir, kız tarafında da yemekler yapılır orada da gelenlere yemek verilir"* (K 1, 4, 6). Köy düğünleri genel olarak cuma gününden başlayıp pazar gününe kadar sürer. Bunun için perşembe gününden düğün hazırlıkları başlar, köydeki kadınlar bir araya gelerek köy ekmeği yaparlar. Kaynakların çoğunun dediğine göre ilk gün olan cuma günü damat, yanında müzisyenlerle birlikte köydeki evleri hatta yakın köylerdekileri dolaşıp büyüklerin ellerinden öperek herkesi düğününe çağırır. Davetiye olarak ise elinde gözleme içine konmuş bir parça un helvası veya kuru üzüm, leblebi gibi kuruyemişler olur (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Önceden hazırlanmış bu yiyecekler davetiye yerine geçer. Düğüne gelemeyecek kadar yaşlı veya katılamayacak olanlar bu davet sırasında damada hediyelerini verirler. Kimisi elbiselik kumaş, kimi havlu, kimi gömlek, kimisi de para verir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

Katılımcıların hepsi geçmişte köyde yapılan düğünlerin üç gün üç gece sürdüğünü, düğünlerin çok meşakkatli ama bir o kadar da eğlenceli ve güzel olduğunu söylemektedir. Üç gün süren köy düğünlerinde her gün müzik takımları bulunur, iki tane köçek isterler, köçekleri iki gece oynatırlar (K 6). Katılımcılar günümüzde ise artık genellikle üç gün yapılmadığını, gençlerin çoğunun İstanbul'da (merkez ilçelerde) yaşadığı için köyde değil düğün salonlarında kına gecesi, gelin alması ve düğün olmak üzere iki gün yaptıklarını ifade etmektedir. Katılımcı 7 ve 10 "şimdi çoluk çocuk hiç bilmiyor bunları, eskiden gelenek göreneklere çok bağlıydı Manavlar. Şimdi gençler salonda düğün yapıyorlar genellikle" demektedir.

Üç gün süren düğün törenleri ve hatta düğün bitiminde yapılan Paça günü de dahil gelin olan kadın gelinliğini giyer ve bu gelinlik gelin telleri ile süslenir (K 1, 3, 4, 5, 7, 8, 10). Asıl düğün sayılan "Büyük günü"nde o sene gelin olan tüm kadınların gelinliklerini giyme adeti vardır fakat onlar gelin teli takmazlar (K 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10). Katılımcı 10 "*Yeni gelinler hep gelinliklerini giyerlerdi, o sene gelin olduysa hepsi giyiyordu. Benim o sene 13 tane düğün vardı, 1. gelin bendim, 13 tane gelinin sırasında oturdum. Beyaz gelinlik giyerdik, muhakkak gelin telleri olurdu gelinin"* demektedir.

Görsel 4: *Gelin Telleriyle Süslenmiş Bir Gelin*
Kaynak: Ergül Ailesi Albümünden

2.3.1.Küçük Günü (1. Gün)

Düğünün ilk günü olan cuma günü sabahtan köy kadınları toplanır, belki 100-150 tepsi börek yaparlar (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Aşçı gelir, helva kazanla yapılır, düğünler için belki yüz belki daha fazla tavuk kesilir, vakti (maddi durumu) olan büyük baş hayvan da keser (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Birinci gün Cuma namazından sonra köyde toplanan ahali için düğün yemeği verilir. Bu yemekte

genellikle etli nohut, fasulye, pilav, sarma, helva gibi yemekler olur (K 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10). Bu yemek ve eğlence birinci gün köy halkı için yapılır. Kadınlar ve erkekler ayrı olarak eğlence düzenlerler. Geçmişte kadınlı erkekli oynama olmadığı, günümüzde ise artık karışık şekilde birlikte eğlenilip oynandığı da ifade edilmektedir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

Birinci gün köy halkına verilen ziyafet ve eğlenceye "Küçük düğün", "Küçük günü", akşamına ise "Küçük gecesi" denmektedir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Birden fazla çalgı takımı çağırılır ve bu takım hem düğün davetinde hem de ziyafetler esnasında misafirlerin yanına gidip çalıp söylerler, fasıl yaparlar (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Çalgı takımı ne kadar çok olursa düğün o kadar eğlenceli ve gösterişli olur (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

2.3.2. Büyük Günü (2. Gün)

Düğünün ikinci günü olan cumartesi günü köy dışından gelen misafirler için müzisyenler hazır bekler. Köy girişinde damat müzisyenlerle birlikte köy dışından gelecek misafirleri karşılar ve düğün evine kadar müzisyenler çalıp söyleyerek gelenlere eşlik eder (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Eskiden her eve bir misafir götürülürken günümüzde bir yer tutulup misafirler oraya toplanmaktadır (K 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10). Yine köy halkı kadınlarının birlikte yaptıkları börek, pilav, nohut yemeği, sütlaç, tavuk tepsilerle düğün evinden götürülüp gelenlere ikram edilir, komşular ellerinden geldiği kadar özellikle pişirilmesi için bahçelerindeki tavuklarından getirerek düğün sahibine destek olmaya çalışırlar. Köy içinden ve dışından gelen misafirlerin yoğunluğu düşünüldüğünde bu önemli bir yardım olarak görülür. İkinci gün akşam üzeri aynı zamanda gelin için kına gecesi, damat için ise erkek gecesi yapılır (K 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10). Asıl düğün olarak kabul edilen bugüne "Büyük düğün", "Büyük günü", akşamına ise "Büyük gecesi" denmektedir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Kadınlar ayrı bir yere, erkekler ayrı bir yere toplanır. Erkekler kendi aralarında müzik eşliğinde genellikle alkollü içki içerek eğlenir ve oynarlar. Yaptığımız araştırmada kına gecelerinde kadınların kendi aralarında tef veya darbuka eşliğinde mâni söyledikleri, erkek eğlenceleri için ise Ağva, Şile ya da Ömerli'den para karşılığında Roman müzisyenlerin çağırıldığı, onların Şile'de yaşayan Manav Türklerinin müzik kültürünü yansıttıkları ve yaşattıkları

görülmüştür. Delikanlılar isterse çengi de getirilir, çengiler zil takıp oynarlar. Gençler çiftetelli oynarlar, kasap çekerler (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

Katılımcı 3: "*Davul zurna köyün girişinde bekler misafirleri çala çala komşunun evine getirirler. Orda yerler, içki içenler varsa içki de içerler o akşam, çengi oynatırlar, çengi dediğimiz şalvarlı, üstüne penye ya da gömlek giyerlerdi, parmaklarına zil takar oynar, sarhoşları eğlendirirdi. Herkese, her eve bir misafir götürülürdü. Ama şimdi herkes bir yerde toplanıyor, masalar kurulup bir yerde yeniliyor. Şimdiki daha iyi, o zaman misafirleri görmüyorduk"* demektedir.

Katılımcı 4: ise asıl düğünü "*İkinci gün asıl düğündür, büyük düğünü yapılır. Çalgılar 3-4 takım gelir bazen, kaç tane eve çağırılır onlar. Misafirler çalgılarla karşılanır silah atar gelenler yani çalgıları istiyoruz demektir o. Gelenler köydekilerin evlerine götürülür. Düğün sahibinin evinden tepsilerle yemekler gider onlara"* şeklinde anlatmaktadır.

Şimdi artık köy düğünlerinin çok yapılmadığı, gençlerin salonu tercih ettiği, olsa bile çengi getirmedikleri de belirtilmiştir (K 6).

Katılımcı 8: "*Köydeki evlere gelir misafirler. Davul zurna onları alır getirir, her kapıda çalar oynarlar, türküler söylerler, sabaha kadar sürer. Son gün de gelin alması olur. Köy içi düğünse çok şenlikli olur. Şimdi bir kına gecesi yapıp götürüyorlar salona, orada bitiriyorlar"* demektedir.

Katılımcı 9: "*Cuma başlardık davetle eğlenceye, ziyafetlere. Pazar günü gelin almasıyla bitirirdik. Ama sonrasında paçası var, çeşmesi var, evirliği var tabi. Benim düğünümde hepsi yapıldı*" demektedir.

2.3.3. Kına Gecesi

İnsanların içinde bulunduğu durumdan yeni bir duruma, yeni hayata, yeni kimliğe erişmelerini sağlamak, kolaylaştırmak ve onaylamak amacıyla, topluluk içinde gerçekleşen törenler geçiş törenleri olarak adlandırılır[83]. Kına gecesi de, Türk kültüründe pek çok yörede gelinin, bazı yerlerde damadın da ellerine, ayaklarına kına yakılarak, nikâhtan öncesi evliliğin resmen ilan edilmesine yönelik

[83] Yılmaz, Şirin (2020). "Kına Gecesi Ritüelinde Anlamsal İşleyiş: Çağrışımlar, Düşünyapılar, Dönüşümler" Millî Folklor 125, s.163

geçiş dönemlerinden evlilik törenlerinin bir parçasıdır. Kadınlardan oluşan topluluğun icra ettiği bu törende gelin, ritüelin odağındadır. Bu topluluk içinde anne baba evinden ayrılmanın hüznü ve yeni evliliğin heyecanı gibi karışık duygular içinde birleşen kadın dayanışması hem kadın kimliğinin dönüşümü hem de aidiyet duygusunun güçlendirilmesi için geleneksel bilgiyi canlı tutan ve kültürel belleğe yerleştiren sosyal bir paylaşım ortamı sağlar[84].

Şile Manav Türkleri de düğünün ikinci günü kına gecesi yaparlar. Erkeklerin giremediği kınada kadınlar kendi aralarında tef ya da darbuka çalarak maniler ve türküler okur, çiftetelli oynar, geline kına yakarlar. Katılımcılardan bazıları kına yakılırken ışıkları söndürerek sadece damadın içeri alındığını, mumlar yakılıp mum ışığında gelinin duvağını açıp hediyesini verdikten sonra da yumruklayarak damadı kovaladıklarını belirtmiştir. "Kına Gecesi nasıl yapılır?" sorusuna;

Katılımcı 2**: "***Kına için gündüzden börek yapılır belki yüz tepsi. Börekler, helvalar ikram edilir güzelce yemek yerler. Kadınlar göbek atar durmadan. Ben darbuka çalardım kınalarda, gümbürdettirirdim çiftetelliyi. (Darbuka topraktan mı, demirden mi?) Yok böyle ağzı geniş olur, ortası ince olur, deri gerilir. Her şeyi söylerdik, uydurur uydurur söylerdik. Ağlatırdım gelinleri ben. Gelinin üstüne de çarşaf atarlardı, görünmesin diye. Köyün kızları gelirler, şarkı, türkü, mani söylerler. Ondan sonra kız evini çağırırlar "Babası da buraya gelmezse biz de buradan gitmeyiz" diyorlar. Söylüyorlar, söylüyorlar, kızın babası geliyor, bir avuç bozuk para koyar tefin içine şakır şakır. Ondan sonra annesini isterler, kardeşini, hepsini, sülalede kim varsa. Hepsi uğrayıp para atar darbukaya. Sonra kına biter."* Şeklinde anlatmaktadır.

Katılımcı 3**: "***Kadınlar kına yerine gider, erkek tarafı bir kürek getirirdi içine gaz dökerler, onu yakarlar getirirler çalgılarla sönene kadar. Damat geliyor diye kapatırlar gelini, mumları yakarlar kınanın yanında. Damat duvağı açar hediyesini verir kınayı yakıp gider. Yumruklayarak kovarlar damadı çıksın diye. Erkeklerin de bekar düğünleri var düğün evinde"* demektedir.

Katılımcı 4: "*Büyük düğünde erkeklere oğlan evinde düğün olur, geline de oğlan tarafı kayınvalidesi, köy kadınları kınaya gider, börek helva meşhurdur. Ben*

[84] Yılmaz (2020). A.g.m., s.163

darbuka çalardım kınalarda, yeni gelinlerle kayınvalidelerini oynatırdık" demektedir.

Katılımcı 6: "*Kendi aramızda gelin başı yapar gelini gelin telleriyle süslerdik. Öyle berbere gitme falan yoktu, cumartesi günü akşam kınamız olurdu. Pazar günü de gelin alması olur"* şeklinde anlatmaktadır.

Katılımcı 7: "*Cumartesi "büyük gecesi" dediğimiz gün kızın kınası olur, erkeklerin de ayrı eğlencesi. Kızların tarafına erkekler gelmezdi. Şimdi herkes beraber yapıyor, eski düzen bozuldu artık. Eskiden genç kızlardan darbukayı güzel çalanlar vardı, onlar oynatırdı, müzisyen gelmezdi kına gecelerine. O zamanın meşhur şarkılarını çalarlardı. Bazen tef olurdu, bazen darbuka. "Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar" türküsüyle bir gelin ağlatılırdı, bir anası ağlatılırdı"* demektedir.

Katılımcı 8**:** *"Eskiden evlerde yapılırdı, salon yoktu. "Kına Tamı" derdik kına yakılan yere, tam dediğimiz ahır yani. Köyün gençleri toplanır, büyük bir kürek içine kül koyarlar, gaz koyarlar ateş yakarlar. Davul zurnayla oynaya oynaya o kürek ateşiyle kına yerine giderler. Damat getirir ateşi, gelini kapatırlar, görmez gelini. Gelinin kınasını yakarlar, hediyesini verir gider damat. Erkekler giremezdi, o yüzden garez ederlerdi acı biber yakarlardı, bir delikten duman verirlerdi, rahatsız olsun kadınlar dışarı kaçsınlar diye. Öksürürdü millet. Kadınlar tef çalıp maniler söylerdi, "yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar" türküsünü söylerlerdi gelini ağlatırlardı"* şeklinde kına gecesinde erkeklerin kürek içine kömür ve gaz koyarak ateş yaktıklarını, kına yapılan kapalı alan içine de bir delik içinden acı biber yakıp içeriye duman verilerek kadınları dışarı çıkarmaya çalıştıklarını anlatmaktadır. Kına gecelerinde tef çalan kadınlar peş peşe maniler söyler, kadınlar da onlara ayak uydurur (K 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10).

2.3.4. Damat Tıraşı

Düğünün üçüncü günü olan pazar sabahı gelin almaya gidilmeden önce damat, evinin önünde, köy meydanında veya köy camisinin önünde bir sandalyeye oturtulur. Köy berberi getirilerek damat tıraş ettirilir. Damadın sağdıcı, akrabaları ve arkadaşları da sırayla tıraş olurlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Damadın bir büyük bir de küçük sağdıcı olur. Damadın yeni evli bir arkadaşı varsa o sağdıç olur.

Bir tane de evin küçük oğlu varsa o da sağdıç olur, damadın arkasında koşar (K 3, 5). Bu tıraş birkaç takım çalgıyla müzik eşliğinde çabuk değil, aheste aheste yapılır (K 3, 4, 5, 7, 8, 9). Tıraş esnasında damat ve arkadaşları arada bir durup müzikle kasap havası veya çiftetelli oynarlar. Sonra damat camide sağdıcı tarafından giydirilir (K 3, 5, 8, 10). Damat çalgılar eşliğinde köyü tekrar kapı kapı dolaşıp büyüklerin ellerini öper, hediye ve bahşiş toplar ve köy halkını gelin almasına davet eder. Öğle vakti damadın sağdıcı, akrabaları, arkadaşları ve komşu erkekler toplanarak yürüye yürüye, bir takım çalgı eşliğinde çala çala gelini almaya doğru yola çıkarlar. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir (K 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10).

2.3.5. Gelin Alma

Gelin almasına giden damat ile sağdıcı, akrabaları, arkadaşları ve komşu erkeklerden oluşan topluluğa "Gelin Alayı" denir.

Görsel 5: *1960 Yılında Osmanköy'de Bir Gelin Alayı*
Kaynak: Ergül Ailesi Albümünden

Gelin evi yakınsa yayan gidilir, gelin arabası da öküz arabası olurdu. Gelin uzak bir köydeyse öküz arabalarıyla ya da traktörlerle veya varsa araba ile gidilir. Öküz arabasının etrafına gelini kimse görmesin diye üstüne cibinlik yaparlar, üstüne de yaygı ve kirkit kilimi sererler, bayrak asarlar (K 3, 4, 9, 10). Gelin evine gittiklerinde kız evi naz evi derler, damat gider vermezler, kayınvalide gider

vermezler, en son kayınpeder gider abisi ablası ya da yakının cebine "kapı parası" olarak ifade edilen bir harçlık koyar, böylece gelini alır arabaya oturturlar (K 3, 4, 7, 8). Gelini şu saatte çıkaracağım derlerse beş dakika önce bile çıkarmazlardı. Gelin çıkarılırken de ağlatılırdı (K 7, 8). Gelinle sağdıcını araca bindirirler ama damat binmez gelinin yanına. Arkadaşlarıyla arabanın önünde davulla zurnayla oynar (K 3, 5, 7, 8).

Görsel 6: *Bir Gelin Almasında Gelin ve Damat ile Babaları Çiftetelli Oynarken*
Kaynak: Araştırmacının Kişisel Arşivinden

Gelin almasında yine yemek çıkarılır, özellikle kaymakla bal verilir, tavuk, börek, turşu ve patates kızartması gibi mezeler olur. Damat kaymakla balın altına para koyar, o para gelinin annesine verilir (K 7, 8). Gelini aldıktan sonra hemen eve götürmezler. Erkekler adım başı yere çöküp yerler içerler, onlara sinilerle tavuk, meze, rakı hazırlanır (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Çengi kadınlar gelir düğünde oynarlar (K 5, 8). 8. Katılımcı kendi düğününde dört tane çengi olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde sürekli durup kalkarak, yenilip içilip oynanarak gelinin getirilmesi kimi zaman geceye kadar sürer, kimi zaman da uzağa gideceğiz derse daha erken varırlar damat evine (K 3, 4, 7, 8, 9, 10). Bu sefer damadın arkadaşları düğün bitmesin diye gelini vermezler. Arabanın önüne yatarlar, sofra, tavuk, horoz, meze, içkiler isterler. Damat ne isterlerse verir öyle gelini indirirler, damadı da

kaçırırlar (K 4, 7, 8, 9). Gelin eve girerken bir tasa şeker şerbeti yaparlar, gelinin sağ elini üç kere batırıp eşikle kapının üstüne sürdürürler ki gelin eve tatlı girsin diye (K 4, 7, 8). Gelin eve gelince kayınvalidesi gelinin başına bereketli olsun diye buğday, ağzımız tatlı olsun diye şeker serper öyle sokar sokak kapısından içeri (K 5, 6, 7). Damat tarafının durumu varsa kapıda kurbanlık koç keserler, yoksa horoz keserler, kan akıtırlar ve gelin kurban kanının üstünden atlatılır (K 7, 8). Ayrıca kapıda geline tatlı dilli olsun diye tatlı şerbet içirilir. Eline yağ sürüp bir kapının üstüne, bir de yere eşiğe yağ sürdürülür, evlilikleri yağ gibi olsun, iyi olsun, yağlı ballı olsun diye (K 5, 6, 7). Gelini odasına çıkarırlar, imam nikahı yapılmamışsa onu yaparlar evde fakat sonra damadı tekrar dışarı çıkarırlar, erkek dışarda arkadaşlarıyla eğlenmeye devam eder (K 3, 5, 7, 8). Gelinin de sağdıcı olur, ona "yenge" denir, her zaman gelinin yanında olur. Halk arasında "Gerdek gecesi" denilen bu gecede gelinin sağdıcı olan yenge damat evinde kalır (K 3, 5, 8). Yatsı namazına kadar eğlenceler devam eder ve düğün artık tamamlanmış olur, çalgı takımları gider. Damada yatsı namazı kıldırdıktan sonra arkadaşları kürek içinde kömür yakarak meşale yapıp ilahiler eşliğinde damadı getirirler, yumruklaya yumruklaya eve sokarlar (K 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

Görsel 7: *1960 Yılına Ait Bir Gelin Alması*
Kaynak: Ergül Ailesi Albümünden

2.4. DÜĞÜN SONRASI GELENEKLER

2.4.1. Paça Günü

Gelini aldıklarının ertesi günü yani pazartesi günü paça günü yapılır. Paça gününe Manav Türkleri "duvak günü" de demektedir (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Bunun için sabah erkenden damat evden yollanır ve kadınlar kendi aralarında kına gecesine benzer bir eğlence daha tertiplerler. Kadınlar kızın olduğu eve gider hem çeyiz görür hem hediyelerini verirler. Çevre köylerden gelini görmeye gelen misafirler için gelinin odasına ipler gerilip bütün çeyizi duvarlara serilir, ipe asılır. Eskiden çekmeceler yerine sandık olduğu, şimdi çeyizleri çekmecelere koyup evlerini yerleştirdikleri ve gelenin baktığı da belirtilmektedir (K 3, 7, 9, 10). Bugün düğünden kalan yemekler yenir, kadınlar yine tef ya da darbuka eşliğinde maniler, türküler şarkılar çalıp söyleyerek oyunlar oynarlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Paça gününde erkekler olmaz, düğün için diğer köylerden yatıya gelen misafirler ve köydeki kadınlar da paçaya katılır ve kalabalık olur. Yeni geline paça gününde de gelinliği giydirilir, oynatılıp oynarken açtığı kollarına şalvarlık kumaş, peşkir (havlu), tülbent gibi hediyeler asılarak tekrar tebrik edilir (K 3, 5, 7, 8). Kadınlar tef darbuka çalar söyler, eğlenirler paçada yine, ziyafet çekerler (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Maniler, türküler söylerler. Mesela "Yanıyom yanıyom yandırma, seviyom diye kandırma, hiç aklımdan çıkmıyor, Ağva'daki dondurma" veya "Bahçelerde börülce, bunlar gelin görümce, ne güzel de oynuyor, bir araya gelince-Bahçelerde eğrelti, bunlar ikisi elti…" gibi türküler söylenir (K 3).

2.4.2. Gelin Çeşmesi

Paçadan sonraki gün öğle üzeri köyde herkese "gelin çeşmesi var, gelin suyuna çıkılacak" diye haber verilir. Akşam üstü kaynana gelinini çeşmeye çıkarır. Kovasını alan çeşmenin başına gider, geline su doldurtulurdu. Gelin, köyün bütün sularını doldurur, sadece o köyden değil diğer köylerden de toplanıp gelirler. Gelin gelenlere bir de şerbet, çikolata ya da şeker verir. Bunun yapılmasındaki amaç kayınvalidenin gelin aldım diye gelini tanıtması ve köylülerle tanıştırmasıdır (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10).

2.4.3. Evirli (Evirlik)

Katılımcılar tarafından ifade edilen evirlik ya da evirli ise gelin paçası ve çeşmeye götürülme ardından gelen cuma günü veya bir hafta sonra erkek tarafının kız tarafına, kız tarafının ise erkek tarafına bohça götürerek yaptıkları karşılıklı ziyaretlerdir. TDK Derleme Sözlüğünde "Evirli [evirlik]" sözcüğü "Düğünden beş on gün sonra oğlan evinin kız evine, kız evinin de oğlan evine verdikleri ziyafet" (DS: 1809) anlamında kullanılır. Önce erkek tarafı kız tarafına gelerek tüm sülaleye peşkir, hırka, gömlek, tülbent gibi hediyeler hazırladığı bohçalarını takdim ederler. Evirliğe 40- 50 kişi bile gidebilir, bir o kadar da öbür tarafa gidilir. Evirli ziyaretlerinde yemek verilir fakat müzikli bir tören yapılmaz. Kız annesi büyük bir tepsiye yaptığı böreği damada getirir ve kesmesini ister. Damat "bıçak kesmiyor" der ve kız tarafı bıçağın kesmesi için damada gönlünden kopan veya gücünün yettiği bir hediye verir. Bu bir tavuk, bir koyun yahut bir fındık ağacı bile olabilir (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Görüşme yaptığımız katılımcılar bu adetlerin hala devam etmekte olduğunu belirtmektedir.

2.5. ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN SÜNNET DÜĞÜNÜ RİTÜELLERİ

Müslümanlığın bir gereği olan sünnet işi Manav Türkleri için de çok önemli olaylardan biridir. Şile Manav Türklerinde de genellikle ilkokula başlama çağına gelen çocuklar sünnet olayı ile tanışırlar. Sünnet törenleri, bir düğün havası içinde yapılır. Ayrıca sünnet olacak erkek çocuk için mevlit ve sünnet kınası da yapılır. Davet edilen insanlara yemek verilir. Sünnet olacak çocuk araba konvoyu ile müzik grubu eşliğinde dolaştırılır. Eve gelen çocuğa sünnet öncesinde ve sonrasında akrabaları ve komşuları tarafından çeşitli hediyeler takılır, para verilir[85].

2.5.1. Sünnet Daveti, Çocuk Gezdirme

Şile Manav Türkleri için erkek çocukların sünnet gelenekleri önemlidir. Sünnet olacak çocuk daha sünnet olmadan sünnet kıyafetleriyle ata bindirilir ve üç dört köy gezdirilir. Çocuk, annesi ve yakınları ile tek tek kapılara gidip yakınlarını, komşularını sünnet düğününe davet eder. (K 2, 6, 7, 10). Düğüne gelemeyecek olanlar davet için gelen çocuğa imkanları ölçüsünde bir hediye ya da harçlık verirler (K 2, 4, 5, 7, 10).

[85] https://yerelkultur.org/kaynarca-kuzey-sakarya-manavlarinin-gelenekleri/ Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024

Günümüzde erkek çocuklar çoğunlukla taksileri, arabaları süsleyerek, konvoy yaparak dolaştırmaktadırlar (K 2, 4, 5, 7, 10). Sünnet düğünleri genellikle okulların tatil olduğu yaz aylarına denk getirilir (K 3, 5, 7, 8, 9, 10). Bazen de Hıdırellezde sünnet yapılır (K 1, 3). Eskiden toplu şekilde köyün tüm çocuklarına birlikte sünnet yapılırdı fakat günümüzde köylerde çok fazla çocuk olmamasından dolayı aileler tarafından tek tek yapılmaktadır (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Toplu sünnet yapıldığı takdirde köye bir sünnetçi gelir ve tüm çocukları cami avlusunda sünnet ederdi. Çocuklar ağlamasın diye de bir takım çalgı getirilirdi (K 3, 5, 7, 8, 9, 10). Katılımcılar eskiden sünnet için çocukları hastaneye, doktora götürmediklerini, köye sünnetçi çağırdıklarını, artık tek çocuk için hastanelerde sünnet ettirdiklerini belirtmektedir (K 2, 4, 5, 7, 10).

2.5.2. Düğün Gecesi

Şile Manav köylerinde sünnet için gündüz misafirler düğüne çağırılırken toplu sünnet olacaksa köy meydanına çocukların aileleri çocuklar için yataklar kurarlar. En önemli sünnet olayı da sünnet yatağıdır. Yatak özel olarak hazırlanır. Çocuklar da özel kıyafetler içinde sünnet için hazırlanırlar[86]. Konu komşu yatakların hazırlanmasına yardım ederler. Bu yatakların dört tarafına tahta çakılarak tahtalara ipler gerilir. Bu iplere çocuğun annesinin çeyizlik krepleri, oyalı tülbentleri, peşkirler, kumaşlar süsleme için serilir (K 1, 3, 4, 7, 8, 10). Sünnet olan çocuklar bu yataklara yatırılır, anneleri de başlarında oturur. Düğüne gelenler çocuklara hediyelerini verirler (K 4, 6, 7, 10). Tek çocuk sünnet olduysa yatağı evinde de süslenip ziyaretçiler ağırlanabilir. Sünnet düğünlerinde aynı zamanda sünnet olan erkek çocukların serçe parmağına veya avucuna sünnet kınası da yakılır (K 2, 3, 5, 8, 10). Sünnet düğünleri de mevlitleri de mutlaka yemekli olur, pilav, yemek, zerde yapılır. Sünnette zerde meşhurdur (K 1, 2, 4, 7, 10). Sünnet esnasında çocuklar ağlamasın diye, sonrasında ise eğlence için mutlaka müzisyenler çağırılır, çengi getirtilebilir ve çiftetelli ile kasap havası oynanır. Fakat bütçesi olmayan ya da istemeyen düğün yapmayabilir, sadece mevlit okutabilir (K 1, 3, 4, 7, 8, 10). Bazen de sünnet düğünlerinde güreş tutarlar (K 3).

[86] https://yerelkultur.org/kaynarca-kuzey-sakarya-manavlarinin-gelenekleri/ Erişim Tarihi: 14 Eylül 2025.

Görsel 8: *Sünnet Yatağı*
Kaynak: Kartal Ailesi Albümünden

2.5.3. Sünnet Mevlidi

Sünnet yapıldığı gün düğün yapılmayacaksa veya düğün öncesinde sünnet mevlidi yapılır, camide kuran okutulur, duası yapılır, yemek dağıtılır (K 1, 2, 3, 5, 7, 9, 10). Düğünden önce bazı ailelerin sabahtan mevlit okuttuğu, gece eğlence yaptığı, bazı ailelerin ise bir gün önceden eğlence yaptığı, ertesi gün ise camide mevlit okuttuğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan edinilen bilgilere göre özellikle Dere köylerinde sünnet düğünü olmaz, sünnet yapılırken Kur'an veya mevlit okutulur. Genel olarak Şile köylerine baktığımızda da yine bazı sünnetlerin dua okumalı bazılarının ise çalgılı, müzikli olarak yapıldığını, kimi sünnetlerde ise her ikisinin de uygulandığını söylemek mümkündür (Şendur, 2019: 142).

Görsel 9: *Sünnet Yatağı*
Kaynak: Kartal Ailesi Albümünden

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İSTANBUL ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN DÜĞÜN KÜLTÜRLERİNDE MÜZİK VE DANS

Şile ilçesine bağlı Manav köylerinde düğünlerin olmazsa olmazlarından olan çalgı ve çengilere, erkeklerin bulunduğu, kalabalık düğün günlerinde ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple genellikle maddi durumu iyi olan kişiler üç gün süren köy düğünlerinde mutlaka çalgı bulundururlar. Bu ihtiyacı gidermek üzere bu çalgı ve çengiler İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan çingene müzisyenler tarafından karşılanmaktadır. Kadınlar arasında yapılan kına gecesi, gelin paçası gibi törenlerde genellikle kadınlar kendileri çalıp kendileri söylemektedir. Düğün boyunca damadı sürekli çalgıcılar takip eder, damat nereye giderse çalgıcılar peşinden gider. Eskiden yapılan tüm düğünlerde köy ayrımı olmaksızın çalgı ve çengi olmasına rağmen günümüzde bazı köylerde çenginin günah olduğu düşüncesiyle çağrılmadığı da söylenmektedir. Buna rağmen köy düğünü yapılacağı zaman düğün sahibi içkili bir düğün yaparak istiyorsa çalgı çengi çağrılabilmektedir.

Bölgede çalgı ve çengi getirileceği zaman İstanbul'un Sulukule, Ömerli, Ağva semtinde bulunan çingene çalgıcılar tercih edilir. Bazı düğünlerde ise İstanbul'dan köçek getirtilir. Günümüzde yaşanılan ekonomik sebeplerden bu tür ekipleri çağırmak düğün sahiplerinin isteklerine bağlıdır. Eskiden düğünün başlangıç günü olan cuma gününden pazar gecesine kadar çalgıcılar düğünlerde bulundurulmakta iken günümüzde en az yedi çalgıcının gelmesinin çok masraflı olduğu, bu nedenle de getirilemeyeceği ifade edilmektedir. Katılımcıların ifadelerine göre gençler genellikle İstanbul'da salonda düğün veya nikah yaptıklarından artık düğünler; köy düğünü değil, İstanbul düğünü olmuş, çalgı ve çengiye de çok fazla ihtiyaç kalmamıştır (K 1, 3, 4, 7, 8, 10). Bunun yerini günümüzde bilgisayarlar, DJ'ler veya piyanistler almaya başlamış durumdadır. Yine de köylerde yaşayan Manav Türkleri'nin kendilerine has bir müzik ve oyun kültürü mevcuttur. Bunlar içinde en önemli olanlar geneli sözsüz dans müzikleri olan çiftetelliler, mani türünde türküler ve daha çok İstanbul şarkılarıdır.

3.1. ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN MÜZİK YAŞANTISINDA ÇALGILAR

Alan araştırması yöntemi ile katılımcılardan edinilen bilgiye göre, Şile Manav Türklerinin bu gibi törenlerde davul zurna diye ifade ettikleri müzik takımının bulunması düğün sahibinin şanından sayılır. Dokuzuncu katılımcı darbuka ve klarnete (gırnata) de davul zurna dediklerini, davul zurnadan kasıtlarının darbuka veya davul ve klarnet olduğunu belirtmiş, bunun üzerine teyit etmek amacıyla tüm katılımcılara daha sonraki sorularda davul-zurna ile neyi kastettikleri sorulmuştur. Bunun üzerine katılımcıların tümünden bu "ağız alışkanlığı olarak belirtilen davul-zurna takımının" asıl olarak klarnet, davul veya darbuka olduğu ve bu takımda çoğu zaman cümbüşün de bulunduğu tespit edilmiştir. Kına gecelerinde ise sadece kadınların toplandığı ve ellerine tef alarak maniler okudukları ifade edilmiştir. Görüşme yaptığımız müzisyenler ise düğün sahibinin hali vakti yerinde ise klarnet, cümbüş ve darbuka yanına çok sık olmasa da keman ve uddan oluşan bir 'ince saz' ekibi çağırdığı, özellikle "büyük gecesi" denilen düğünün ikinci gününde, erkek eğlencesinde Türk Sanat Müziği repertuarındaki fasıl denilen Türk makam müziği eserlerinin icra edildiğini ifade etmektedir.

Klarnet: Halk arasında Gırnata diye bilinen Orta Asya kökenli kamışlı bir üflemeli çalgıdır. Türkiye'ye ilk kez Harbiye Nazırı Enver Paşa tarafından getirilerek mehter takımlarında kullanılmıştır. Daha sonra halk tarafından benimsenerek halk oyunlarında da kullanılmaya başlanmıştır. Klarnetin zurnanın yerini almasında özellikle Çingeneler ve mehter bandolarında görev yapıp köylerine dönen askerlerin çalmaları önemli rol oynamıştır. Türkiye'de daha çok Sol klarnet çalınmaktadır.[87]

Darbuka: Tarihi, Antik Mezopotamya'ya ve Antik Mısır'a kadar uzandığı düşünülen darbuka, geleneksel müzik pratiklerinin temel vurmalı çalgılarından biri olarak yer alır. Darbuka, yalnızca bir ritim aleti olarak değil, aynı zamanda birçok gelenekte toplumsal birliktelik ve kutlama kültürünün de önemli bir parçası olarak işlev görür. Özellikle düğünler, sünnet merasimleri gibi kolektif etkinliklerde dansla

[87] A. Serdar (2004). Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Nefesli Çalgıların Orkestrasyon İçindeki Kullanımı ve Yörelere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üni. SBE. Türk Halk Oyunları Anabilim Dalı, İzmir. s.14.

birlikte ritmin ve enerjinin taşıyıcısı olarak aynı zamanda topluluğun hafızasında yer etmiş geleneksel kodları da yeniden üretir.[88]

Cümbüş: Ali Zeynel Abidin tarafından icat edilen ve 1930 da ismini Atatürk'ün koyduğu telli bir çalgıdır. Zeynel Abidin'in, Mustafa Kemal Atatürk ile 14 Ocak 1930'da katıldığı bir buluşmada tanıttığı bu çalgıya Mustafa Kemal Atatürk'ün; "Çok neşeli bir sesi var, çalındığı her yere neşe götürür" diyerek çalgının adının "Cümbüş" konmasını istemiştir.[89]

Tef: Tef, daire şeklinde bir kasnak üzerine gerilmiş deri veya sentetik yüzeyden oluşan, etrafında zil veya metal halkalar bulunan ve bu sayede hem vurmalı hem de çınlamalı bir ses elde edilen bir çalgıdır. Osmanlı zamanında özellikle kadınlar ve sokak müzisyenleri tarafından sıkça kullanılır.[90]

Şile Manav Türkleri eğlencelerini klarnet ve darbuka ile yapmakta, davul zurna dediklerinde klarnet ve darbukayı kastetmektedirler. Fakat bu çalışmada Şile Manav Türkleri içinde müzisyenlik yapıp bu müzik aletlerini çalan kimseye rastlanmamıştır. Genellikle nişan, düğün, sünnet gibi törenlerinde eşe dosta sorarak yahut kendi tanıdıkları çingene müzisyenleri arayarak, bir ücret karşılığında eğlencelerini yerine getirirler. Hali vakti yerinde yani maddi durumu iyi olanlar, içinde keman ve ud da olan daha büyük bir saz ekibi ve hatta çengi de çağırır. Bölge civarında, genellikle Ağva, Şile Merkez ve Ömerli taraflarında yaşayan çingene müzisyenler, hem köylere çok iyi uyum sağlamış, manavların istediği şarkılara, türkülere hâkim, hem de iyi müzisyenlerdir. Görüştüğümüz müzisyenlerin çoğu Ahmetli köyünde doğduklarını söylemektedir.

Kına gecelerinde ise kadınlar tarafından çalınan enstrüman tef ve darbukadır. Erkeklerin girmelerine müsaade etmedikleri kına gecelerinde kadınlar kendi aralarında tef veya darbuka çalıp maniler söyleyerek oynadıklarını ifade etmektedirler (K 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10). Katılımcı 2: tefi büyüklerin tarif ettiği şekilde kestikleri hayvanların işkembesinden ya da deriden kendileri gerdiklerini, gövdesini de kasnakla, elekle

[88] https://kureansiklopedi.com/tr/detay/darbuka-c4f05 Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2024.
[89] Han, Y. (2023). "Farklı müzik türlerinde cümbüş çalgısı ve icracıları". Online Journal Of Music Sciences, 8 (1), s.88
[90] https://www.bilgisudur.com/post/tefin-tarihcesi-ve-ozellikleri Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2024

yaptıklarını anlatmakta "darbuka değil bu kalbur gibi, işkembeyi kasnağa çivilerdik, kuruturduk, ısıtırdık. Isıtınca geriliyor tabi, ondan sonra vur darbuka gümlesin, çal oynasın" demektedir. Aynı zamanda eskiden kemanın olmadığını ama şimdi gelen düğünlere gelen çingenelerin keman da çaldığını belirtmektedir.

Katılımcı 3: "*Eskiden Mustafa Kandıralı'yı*[91] *çağırırlardı düğünlere, benim düğünüme o gelmişti, onun çaldığı gırnata, darbuka çalar, cümbüş olur" demektedir. Katılımcı 5: "Düğünlerde maddi durumuna göre kaç kişiyi çağırırsan, bazen ikili takım gelir, bazen üçlü" demektedir. Katılımcı 6 ise "Demir olan gırnata var bizde. Zurna deriz biz ona. Benim gelin almamda eşim küçük zurna tutmuş diye kızdım ona. "Bizim adetimiz böyle değil, niye sen bunu getirdin" diye, "O da çalıyor, o da çalıyor" dedi hayır onun yerini tutmaz dedim*" diyerek gelin almasında yaşadığı sıkıntıyı anlatmaktadır.

Müzikli eğlence dendiğinde Şile Manav Türklerinin zihninde canlanan ise klarnet, darbuka ve cümbüş üçlüsüdür. Hatta kadınların çoğu cümbüşün adını bilmemekte ve fotoğraf göstererek veya tarif edildiğinde anlamlandırabilmektedirler. Görüşme yaptığımız müzisyenlerden klarnet çalan Şenol Çelik bir anısını şöyle anlatmaktadır: "*Bir manav düğünü için beni aradılar, davul zurna istediler. Ben de bildiğim için klarnet, darbuka, cümbüş ekibimizle gelirim dedim. Israrla yok davul zurna istiyoruz deyince iki gün aradım, bir davulcu bir de zurnacı buldum, gittim. Davul zurnayı gören düğün sahibi ben bunları mı dedim, bizim davul zurnayı dedim diye bir de beni azarladı*" demektedir. Görüşme esnasında bizim de dikkatimizi çeken bu yanlış ifade, görüşmelerin başında kavram kargaşasına yol açtığından daha sonraki görüşmelerde sürekli teyit etmek zorunda kaldığımız bir durum oluşturmuştur. Bu sebeple Şile Manav Türklerinin müzik yaşantıları konusundaki pratiklere ait bilgiler, Ahmetli köyünde doğup büyüdüklerini ve tüm manav düğünlerine gittiklerini söyleyen çingene müzisyenlerden elde edilmiştir. Bu müzisyenler özellikle kasap havasının erkekler tarafından daha çok oynandığını ifade eder. Ayrıca köyün erkekleri bu gecede çengi getirtilmesini ister. Osmanlı yaşamı boyunca dansın vazgeçilmez unsurları olan köçek ve çengiler, sadece saray yaşamı içerisinde değil, halk içindeki düğünler, sünnet

[91] Mustafa Kandıralı, 1930 yılında İzmit'in Kandıra ilçesinde doğmuş klarnet sanatçısıdır. Asıl adı Mustafa Kadıoğlu'dur. 1955 yılında bestekar Selahattin Pınar'ın isteğiyle Kandıra doğumlu olduğu için Kandıralı soyadını almıştır. (https://www.biyografiler.com/kimdir/mustafa-kandirali) Erişim Tarihi: 28 Eylül 2025.

düğünleri gibi eğlence ortamlarında üstlendikleri rol açısından da halk kültürünün içinde yer almış önemli unsurlardır[92]. Bu eğlence ortamları bir toplumla ilgili önemli veriler elde etmemizi de sağlaması açısından önemlidir. 20.yy'a kadar yazılmış olan belgelerdeki anlatımlarda müzikal "kimlik" ve "cinsiyet" ayrımı içerisinde çengiler ve köçeklerin net bir ayrımı yapılmamıştır. "Arap terimi olarak erkek dansçılar "rakkas", kadın dansçılar ise "rakkase" olarak tanımlanırken, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde raks edenlere "çengi" denilmektedir[93]. Erkek eğlencesinin bekarlığa veda gecesi olduğu ve "büyük gecesi" olarak adlandırıldığı da belirtilmektedir. Bu eğlence çoğu zaman sabah ezanına kadar sürmekte, oynamaktan yorulan gençler eğlenceye fasıl şarkıları eşliğinde devam etmektedir.

Görsel 10: *Kaynak Müzisyenlerin Çaldığı Klarnet, Cümbüş ve Darbuka Takımı*
Kaynak: Araştırmacının Kişisel Arşivinden

[92] Ersoy Çak, Ş. (2010). "Osmanlı Eğlence Hayatında Dans Unsurları Olarak Köçekler, Çengiler". Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 3(5), s.83
[93] Ersoy Çak (2010). A.g.m., s.84.

3.2. DÜĞÜNLERDE SÖYLENEN ŞARKI/TÜRKÜLER

"Düğün, Kına gecesi gibi eğlencelerde söylenen mâni, şarkı/türkülerden hatırladıklarınız nelerdir?" sorusuna verilen cevaplar şöyledir:

Katılımcı 1: "*Meşeli dağlar meşeli diye bir türkü vardı, kızlar dağlardan gelirken söylerlerdi. Gürlerdi dağların içi, eve gelene kadar öyle türkü söylerdi kızlar. İlahiler de okurlardı."*

Katılımcı 2: "*Geline bak geline, kına yakmış eline. Gelin attan inince, damat beyin eline" derdik mesela. Yeşillim yeşillimi söylerdik.*

Katılımcı 3: *"Yeşillim yeşillimi söyleriz, bahçelerde börülce, oynar gelin görümce darbukayla, tefle çok söyler oynar kadınlar. "Yanıyom yanıyom yandırma, seviyom diye kandırma, hiç aklımdan çıkmıyor, Ağva'daki dondurma", "Bahçelerde börülce, bunlar gelin görümce, ne güzel de oynuyor, bir araya gelince- Bahçelerde eğrelti, bunlar ikisi elti…" Onlar geliyor aklıma."*

Katılımcı 4: *"Zeytinyağlı yiyemem aman, basma da fistan giyemem aman, senin gibi sarhoşa, ben efendim diyemem aman" diye söylerdim. Kaynana türküsü söylerdik, yeni gelinler çıkar oynardı. Kayınvalideler çıkar oynardı: "tencerem demir gelin, ne dedin emir gelin, oğlanı ben doğurdum, gel elimi kemir gelin" elimi değil aslında orası ayıp olur. "Yine yeşillendi fındık dalları, ah ne olacak şimdi yârin halları, dalgalanıyor pembe şalvarı, kız allan pullan gel gel gel yanıma, sıva da beyaz kollarını dola boynuma".*

Katılımcı 5: "*Konyalım türküsü geliyor aklıma. Gelin ağlatılır, yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar, aşrı aşrı memlekete kız vermesinler türküsü söylenir. Annem ilahisi söylenir."*

Katılımcı 6: *"Yeşillim yeşillim yeşilli misin, ben senden ayrılır mıyım sen deli misin" vardı, bir de bahçelerde börülce türküsü. Onları hatırladım."*

Katılımcı 7: *"Yine yeşillendi fındık dalları, Konyalım türküsü çok meşhurdu."*

Katılımcı 8: *"Yine yeşillendi fındık dalları çok söylerdik, yeşillimi söylerdik. Yalelli türküsünü söylerdik. Hiç hatırlamıyorum şimdi unuttuk artık."*

Katılımcı 9: *"Eşarbımı uçurdum, kavak yapraklarına, ben yârimi düşürdüm, sevda yataklarına" derdik mesela aklıma gelen. Başka; "köprü altında yılan, yılan köprüye dolan, Yine karşıma çıktı, kara bıyıklı oğlan." "Pınar başı burma burma yar yar yar yar"ı söylerdik."*

Katılımcı 10: "*Yeşillim yeşillimi söyleriz, yine yeşillendi fındık dalları, darbukayla söyler oynar kadınlar."*

Kına gecelerinde kadınların en çok hatırladıkları türküler ise "yeşillim yeşillim" diye neredeyse tüm katılımcılar tarafından söylenen bir türküdür. Hafızalarında kalan türkünün sözleri;

"Entarisi al basma

Alıp duvara asma,

Sen benimsin ben senin

Herkese kulak asma

Yeşillim yeşillim yeşillim aman

Yeşil yaprak altında üşüdüm aman

Yeşillim yeşillim yeşilli misin?

Ben senden ayrılır mıyım sen deli misin?" şeklindedir.

Ayrıca bu türkünün notası "Dünü Bugünü Ada Manavları Müzik Kültürü" adlı kitapta yazarlardan Sertan Demir tarafından derlenmiş ve notaya alınmıştır. Bu türkünün künyesi ve notası EK-2'de sunulmuştur[94].

Bunun dışında tef ile çalınıp söylenilen türkülerden akıllarına gelenler arasında; "Yine Yeşillendi Fındık Dalları", "Zeytinyağlı Yiyemem Aman", "Pınar Başı Burma Burma Yar Yar", "Bahçelerde Börülce", "Konyalım Yürü", "İndim Havuz Başına", "Kara Kaşlı Yar Söyle Derdini", "Domatesin Çekirdeği Kırmızı Kırmızı" gibi daha çok eğlenceli türkülerdir. Yazımanayır'da yaptığımız görüşmelerde katılımcıların müziği olmadan sözleri akıllarına gelen bazı maniler de şunlardır:

[94] DEMİR, Sertan, MAK, Mahir (2024). Dünü Bugünü Ada Manavları Müzik Kültürü. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, s.58.

Eşarbımı uçurdum

Kavak yapraklarına,

Ben yârimi düşürdüm

Sevda yataklarına

Bir diğer maninin sözleri şu şekildedir:

Köprü altında yılan

Yılan köprüye dolan

Yine karşıma çıktı

Kara bıyıklı oğlan

Dördüncü katılımcı ayrıca bir kaynana türküsü olduğunu belirtmiştir, bu türkünün hatırladığı sözleri ise şu şekildedir:

Tencerem demir gelin,

Ne dedin emir gelin,

Oğlanı ben doğurdum,

Gel elimi kemir gelin

Kaynak kişiler kına gecesinde tef çalan kişinin müzikli bir şekilde peş peşe bu manileri sıraladığını, kendilerinin de ayak uydurduklarını belirtmiştir.

3.3. ŞİLE MANAV TÜRKLERİNİN MÜZİK REPERTUARININ PERFORMANS İNCELEMELERİ

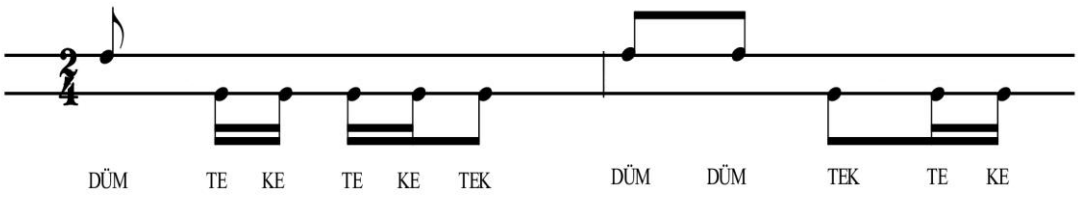
3.3.1. Bahriye Çiftetellisinin Performans İncelemesi

Bölgede Bahriyeli Çiftetellisi olarak bilinen Kadifeden Kesesi adlı türkü Uşşak makamında ve 2/4'lük Nim Sofyan usulünde bir çiftetellidir. Eserin hızı 88 metronomdur. TRT Müzik Dairesi yayınları içinde repertuar numarası 6848 olarak Uşşak Rumeli Türküsü adıyla belirtilmektedir. Karar sesi La olup sözlü bir oyun havası formundadır. Bilhassa İstanbul ve çevresinde yaygın olarak görülen bu oyun havasının

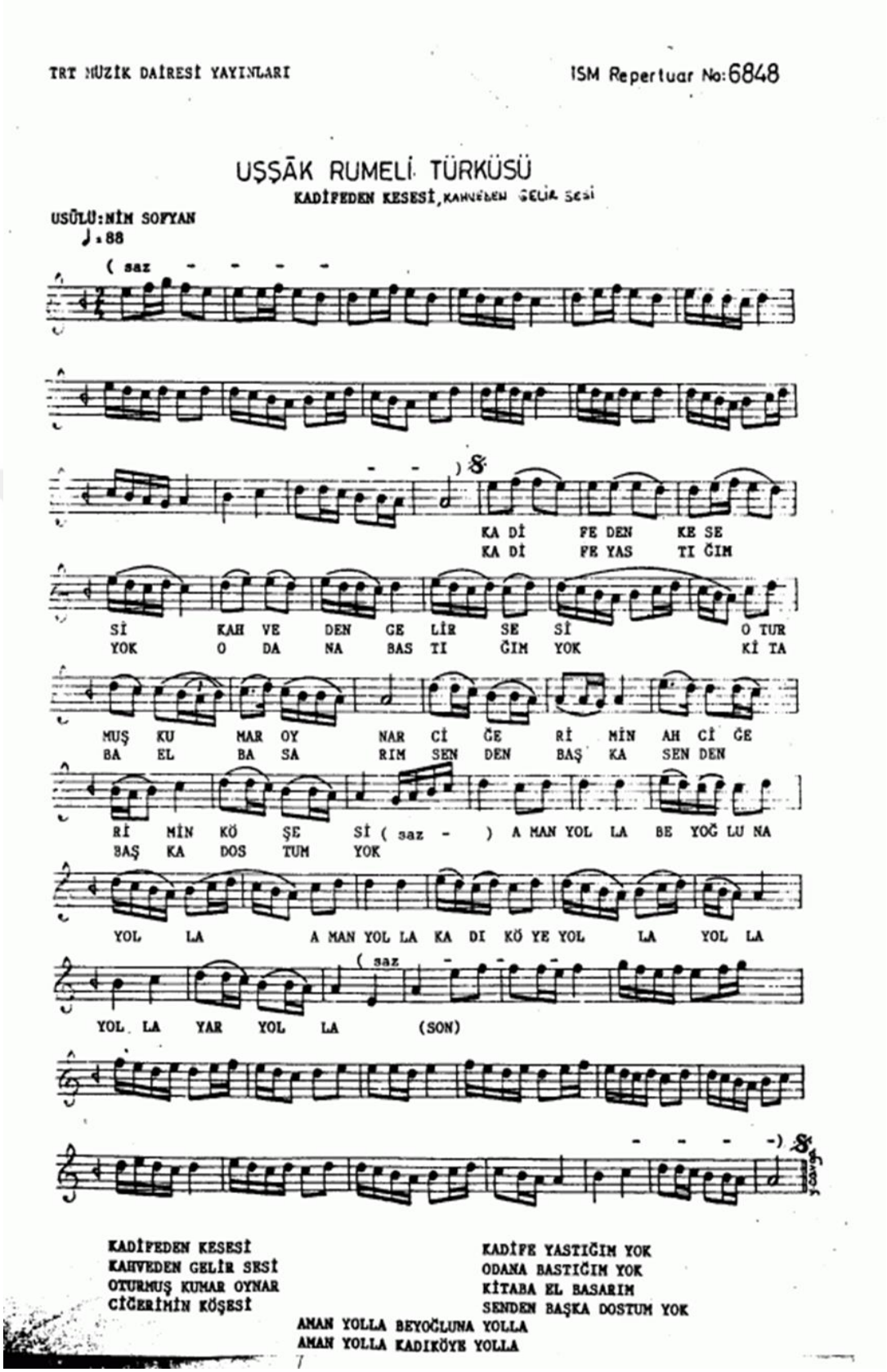
çeşitlemeleri bulunmaktadır. Şile'de ise Manav Türkleri tarafından bilinen ve mutlaka icra edilmesi istenen eserler arasındadır. Şile'de çiftten vurma dedikleri ritim kalıbı ile darbuka, klarnet ve cümbüş ile icra edilmektedir.

Katıldığımız nişan ve düğün törenlerinde Bahriye Çiftetellisi'nin klarnet ve cümbüş eşlik ile icra edildiği, ritmi ise ekiplerinde bulunan darbuka ile vurdukları gözlemlenmiştir. Yukarıdaki ritim kalıbı ezginin özünde ve genelinde vurulan kalıp olmakla birlikte, darbukanın yapısal çalınış teknikleri açısından velveleli şekilde icra edildiği de görülmüştür. Burada müzisyenler tarafından "Bahriyeli Çiftetellisini çiftten çalarız" (K 11, 12, 13, 14, 15, 16) dedikleri ifadelerine göre çıkarılan çift ritim kalıbı aşağıda verilmiştir.

Çift ritim kalıbı:

Görsel 11: *Bahriye Çiftetellisi Ritim Kalıbı*

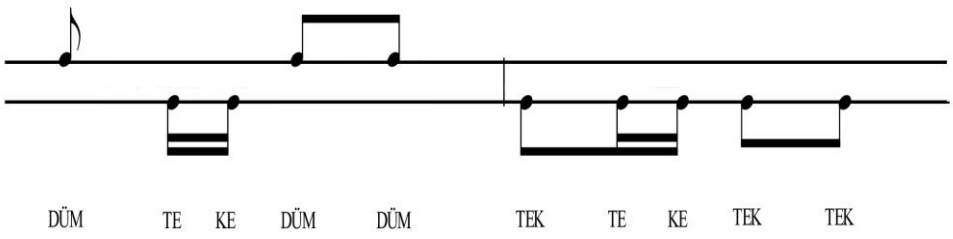

Görsel 12: *Uşşak Rumeli Türküsü (Kadifeden Kesesi) Notası*
Kaynak: https://sarkilarnotalar.blogspot.com/2011/10/kadifeden-kesesi.html
Erişim Tarihi: 25 Kasım 2024

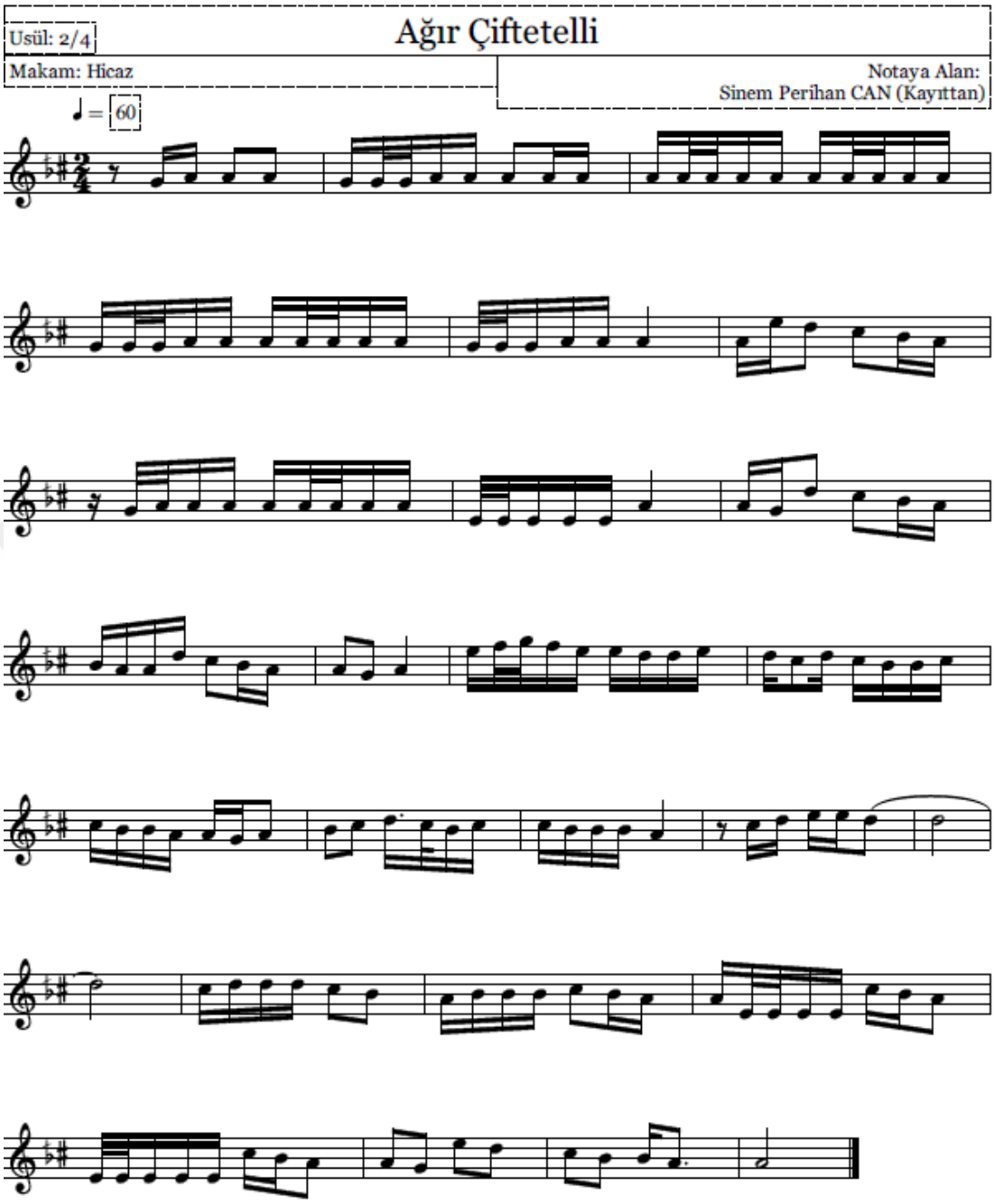
3.3.2. Ağır Çiftetellinin Performans İncelemesi

Bölgede Ağır Çiftetelli olarak bilinen bu çiftetellide ezgi Hicaz makamında ve 2/4'lük Nim Sofyan usulündedir. Eserin hızı 60 metronomdur. Karar sesi La olup icra eden sanatçı tarafından Sol klarnet ile icra edilmektedir. Sözsüz bir oyun hava formundadır. Şile'de ise manavlar tarafından mutlaka icra edilmesi istenen eserler arasındadır. Ağır Çiftetelli özellikle tekten vurma dedikleri ritim kalıbı ile darbuka, klarnet ve cümbüş eşliği ile icra edilmektedir. Çalınan ezgi genel olarak usullü çalınsa da usul içinde kalma şartıyla makamın güçlü sesi olan re sesinde icracının ritim formuna bağlı olarak serbest doğaçlamaları dikkat çekmektedir. Şenol Çelik'in klarnet icrasından notaya alınan bu çiftetelli nişan, kına ve düğün eğlencelerinde daima istenmektedir. Bu eğlence günlerinde açık veya kapalı alanda uzun ve sürekli icrada ise 17. 18. Ve 19. ölçüde durak olarak kullanılan re sesinde usul çerçevesinde doğaçlamalar çok sık görülmektedir. Diğer çiftetellilerle makamsal ve melodik olarak benzerlik gösterse de ritim açısından farklılaşmaktadır. Ağır çiftetelli ritmi darbuka ile özellikle aşağıda gösterilen tek ritim kalıbıyla vurulmaktadır.

Tek ritim kalıbı:

Görsel 13: *Ağır Çiftetelli Ritim Kalıbı*

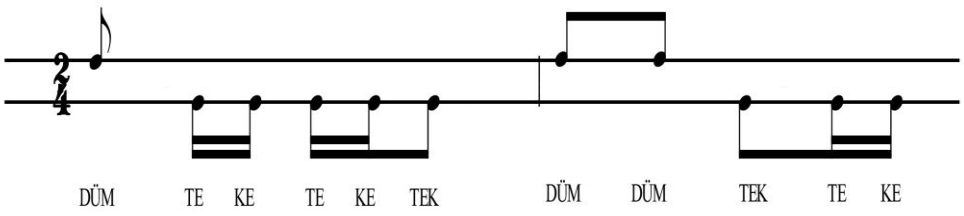

Görsel 14: *Ağır Çiftetelli Notası*
Kaynak: Şenol Çelik, Yalçın Bayır, İrfan Seyran/ Notaya Alan: Sinem Perihan Can

3.3.3. Şile Çiftetellisinin Performans İncelemesi

Gözlemlemeye çalıştığımız sahada Şile Çiftetellisi olarak bilinen bu çiftetellide ezgi Hicaz makamında ve 2/4'lük Nim Sofyan usulündedir. Ağır çiftetelliden biraz daha yürüktür. Karar sesi La olup icra eden sanatçı tarafından Sol klarnet ile icra edilmektedir. Sözsüz bir oyun hava formundadır. Bu çiftetelli ise Şile Manav Türkleri tarafından mutlaka icra edilmesi istenen eserler arasındadır. Şile Çiftetellisi özellikle çiftten vurma dedikleri ritim kalıbı ile darbuka, klarnet ve cümbüş eşliği ile icra edilmektedir. Çalınan ezgi genel olarak usullü çalınsa da usul içinde kalma şartıyla makamın güçlü sesi olan re sesinde icracının ritim formuna bağlı olarak serbest doğaçlamalar yapar. Şenol Çelik'in klarnet icrasından notaya alınan bu çiftetelli nişan, kına ve düğün eğlencelerinde daima istenmektedir. Bu eğlence günlerinde açık veya kapalı alanda uzun ve sürekli icrada durak olarak kullanılan re sesinde usul çerçevesinde doğaçlamalar çok sık görülmektedir. Diğer çiftetellilerle makamsal ve melodik olarak benzerlik gösterse de ritim açısından farklılaşmaktadır. Alan araştırmasında müzisyen olan kaynak kişiler tarafından Şile çiftetelli ritmi darbuka ile özellikle aşağıda gösterilen çift ritim kalıplarıyla vurulmaktadır. Buna rağmen Mustafa Kandıralı'nın 2005 yılında çıkardığı "Oyun Havaları" adlı albümde Şile Çiftetellisi yer almakta ve tek ritim kalıbı ile icra edilmektedir.

Çift ritim kalıbı:

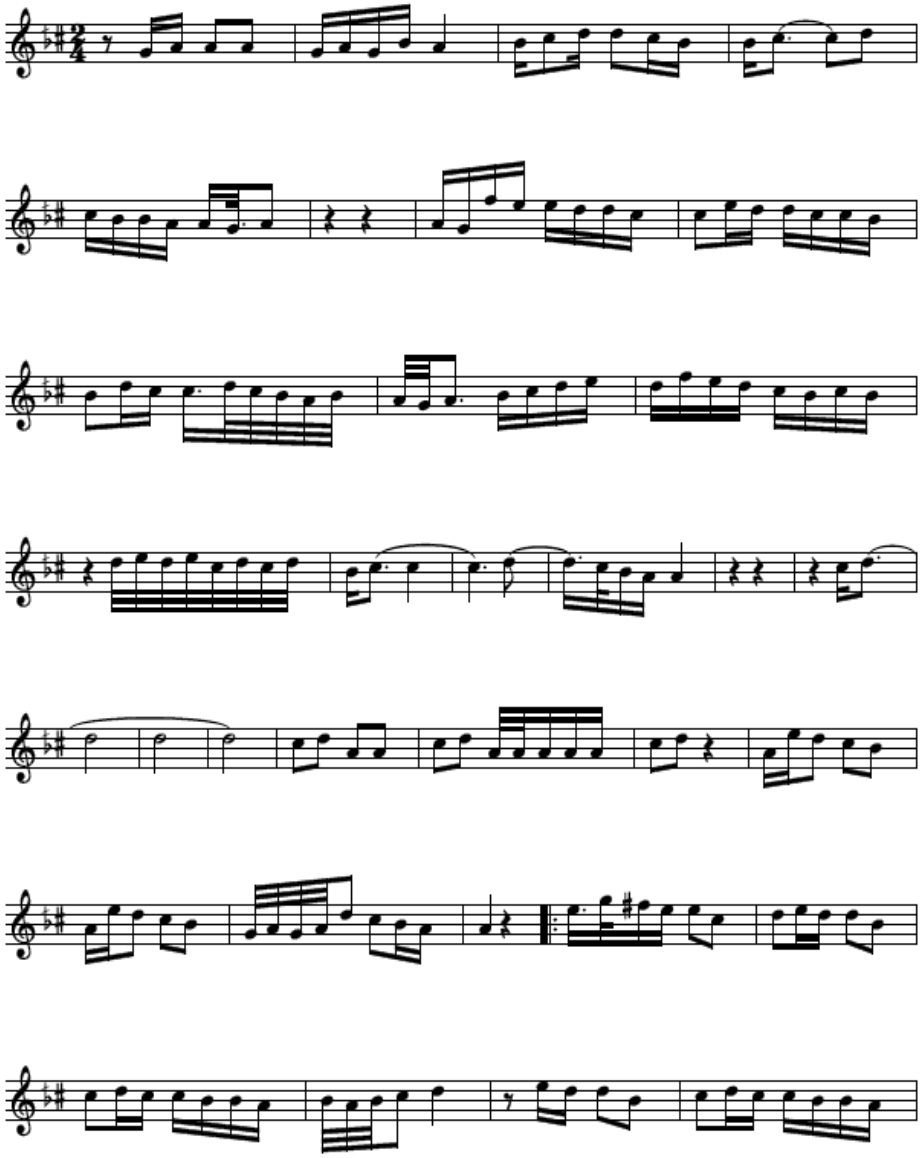

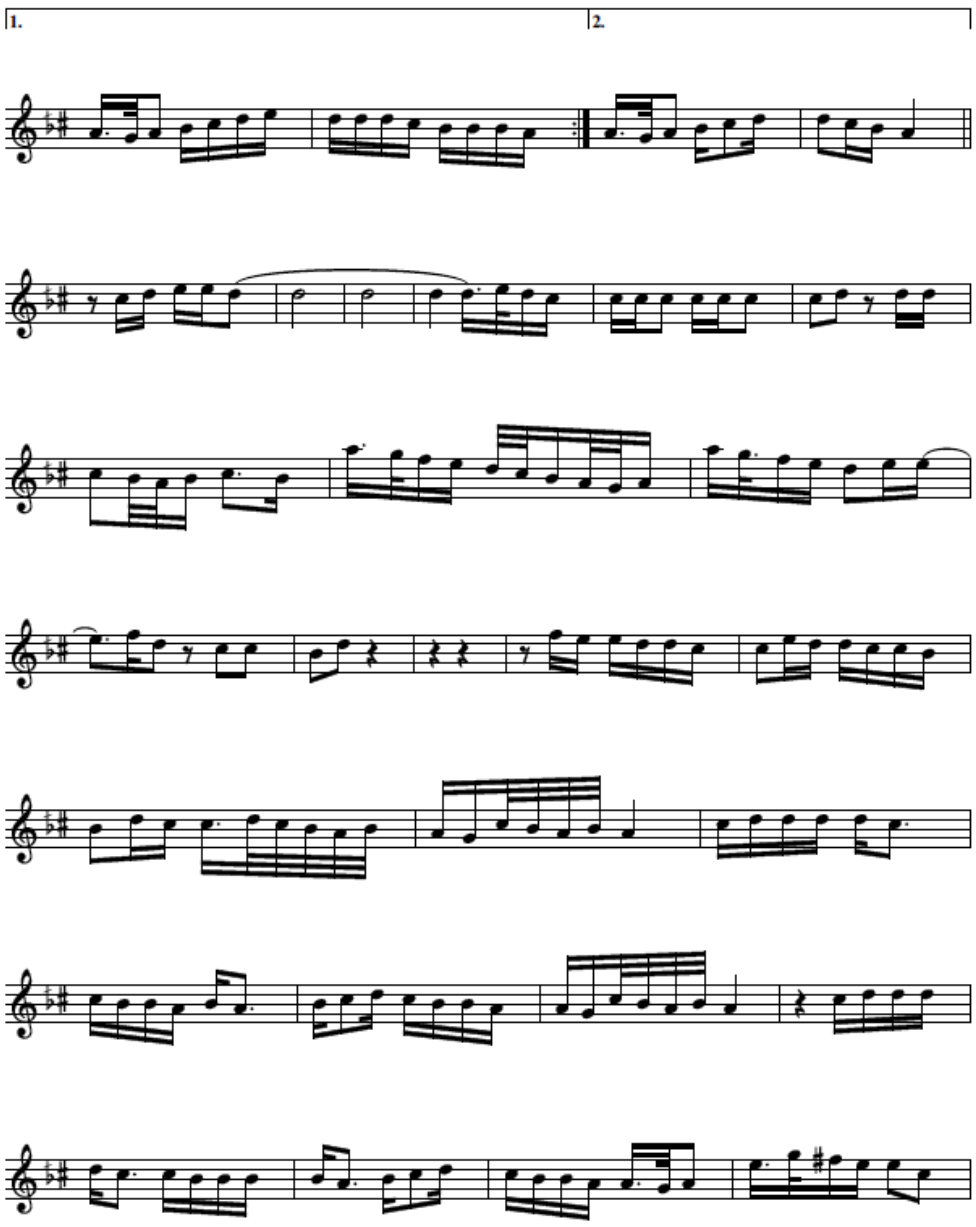
Görsel 15: *Şile Çiftetellisi Ritim Kalıbı*

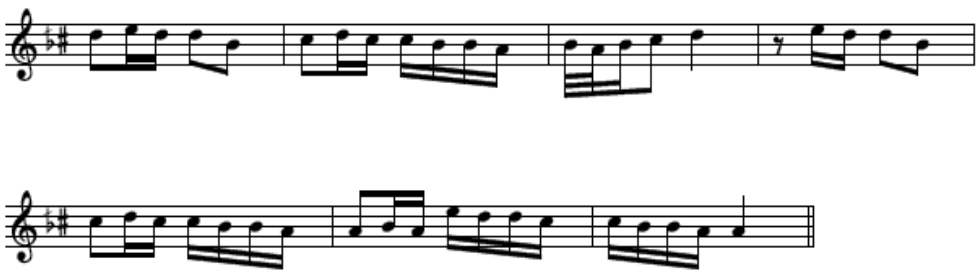
Şile Çiftetellisi

Kaynak Kişiler: Şenol ÇELİK,
Refik KISKAÇ, Gökhan DEMİR

Notaya Alan: Sinem Perihan CAN

1.
2.

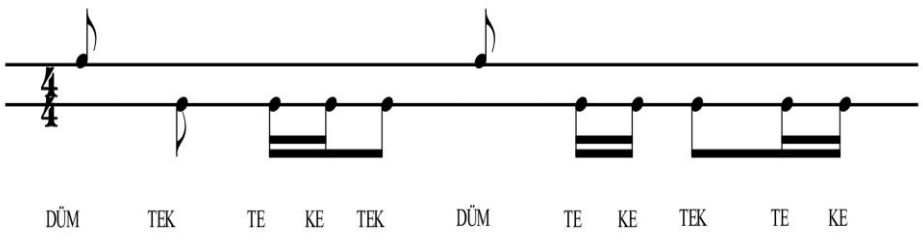

Görsel 16: Şile Çiftetellisi Notası
Kaynak: Şenol Çelik, Yalçın Bayır, İrfan Seyran/ Notaya Alan: Sinem Perihan Can

3.3.4. Hey Gaziler (Gelin Alayı) Performans İncelemesi

Gelin alma sırasında gelin kapıdan çıkarken ve arabaya bindirilirken de sürekli olarak klarnet, darbuka ve cümbüş eşlikli olarak çalınan eser hem Hey Gaziler hem de Gelin Alayı ismiyle bilinir. Bu ezgi Uşşak makamında ve 4/4'lük Sofyan usulünde, sözsüz ezgilerdendir. Makam genel olarak Uşşak makamı olmasına rağmen meyanlarda özellikle ritme bağlı kalarak serbest şekilde Hicaz geçkileri bolca kullanılır (K 12). Eser Ahmetli köyünde bir gelin alması esnasında kayıt altına alınmış, klarnet sanatçısı Şenol Çelik'in icrası aşağıdaki versiyonla notaya alınmıştır.

Ritim kalıbı:

Görsel 17: *Hey Gaziler (Gelin Alayı) Ritim Kalıbı*

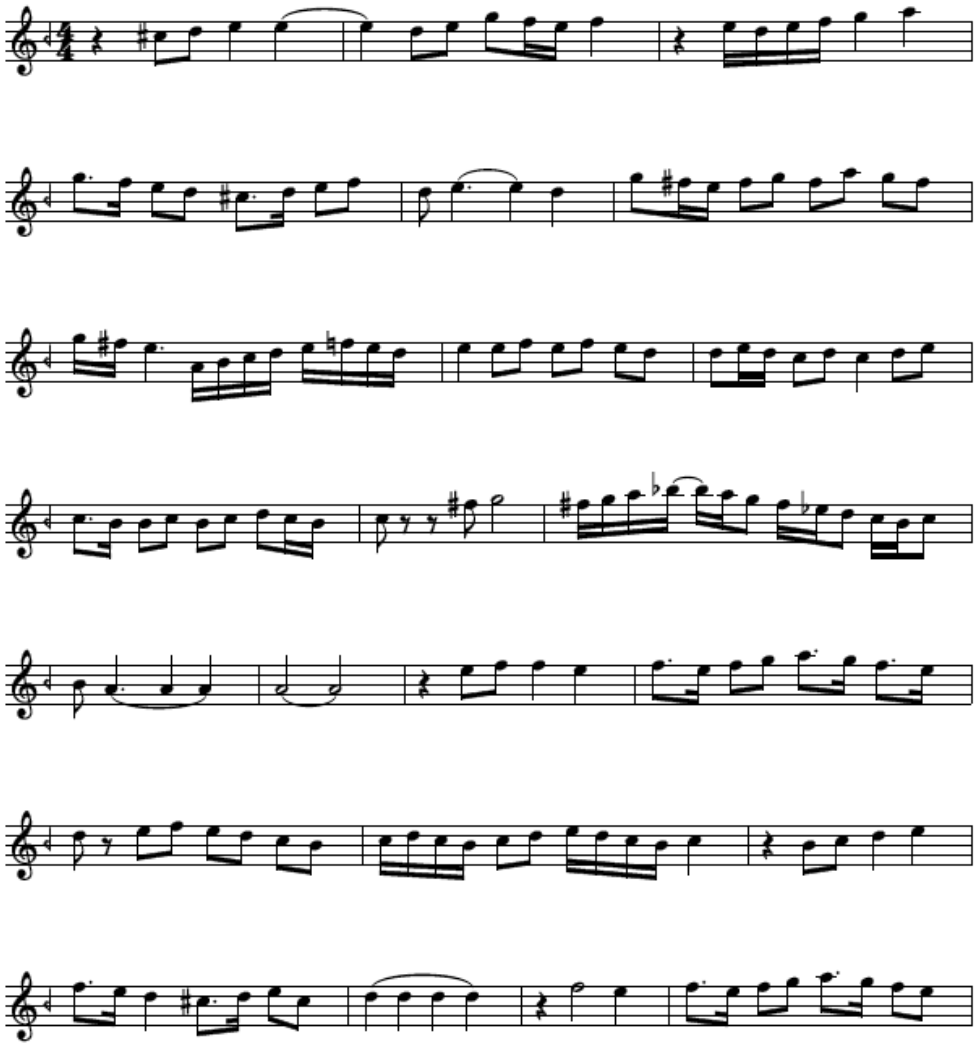
Usül: 4/4

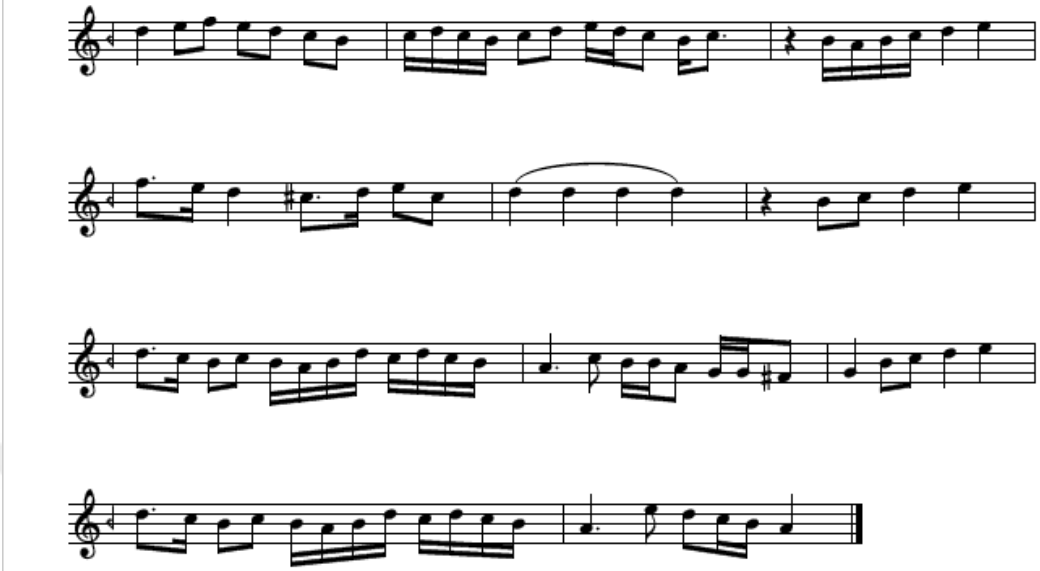
Hey Gaziler (Gelin Alayı)

Makam: Uşşak

Kaynak Kişiler: Şenol ÇELİK, Refik KISKAÇ
Yalçın BAYIR

Notaya Alan: Sinem Perihan CAN

Görsel 18: *Hey Gaziler (Gelin Alayı) Notası*
Kaynak: Şenol Çelik, Yalçın Bayır, İrfan Seyran/ Notaya Alan: Sinem Perihan Can

3.3.5. Şile Kasap Havasının Performans İncelemesi

İstanbul Kasabından farklı olarak özellikle geçmişte yaşlıların çok daha fazla bildiği ve istediği Şile kasap havası Rast ve Hicaz makamları arasında geçişleri olan sözsüz bir oyun havası formundadır. Bölgede özellikle düğünlerde, gelin almasında, erkek eğlencelerinde erkekler tarafından sıklıkla oynandığı ifade edilmiştir. Usulü 4/4'lük Sofyan'dır. Şile bölgesinde tespit ettiğimiz çok bölümlü tek eserdir. Şile kasap havasının ilk bölümü Rast makamında ve ağır başlar. Bu bölümdeki hız 64 olarak tespit edilmiştir. İkinci bölüm ise Hicaz makamıdır ve 84 metronomla ölçülen daha hızlı bir ritmik yapıya sahiptir. 90 metronom olarak ölçülen üçüncü bölümde ritim daha da hızlanmaya başlarken makam tekrar Rast makamına geçer. Dördüncü bölümde klarnet artık daha hızlanacağını belli etmek için dügah (la) sesinde bir kalış yapıp Rast makamında bir melodi ile devam etmiş ve 95 metronomda bu bölümü bir süre çaldıktan sonra (bu kısmı iyice hızlandırarak oynayanları yormaya çalıştıklarını ifade

etmiştir) tekrar ilk bölümdeki ağır kasaba geri dönmüştür. Bu bölümler nota üzerinde ağır, hızlanarak ve hızlı şeklinde belirtilmiştir. Aşağıda ezginin klarnet ile icrası esnasında darbuka ve cümbüş ile tutulan ritim kalıbı da verilmiştir. Ayrıca bu ezgiye çok benzer bir versiyonu olan ve Sakarya/Geyve'de Sertan Demir tarafından derlenmiş ve notaya alınmış olan Kasap adlı ezgi de EK-2'de sunulmuştur[95].

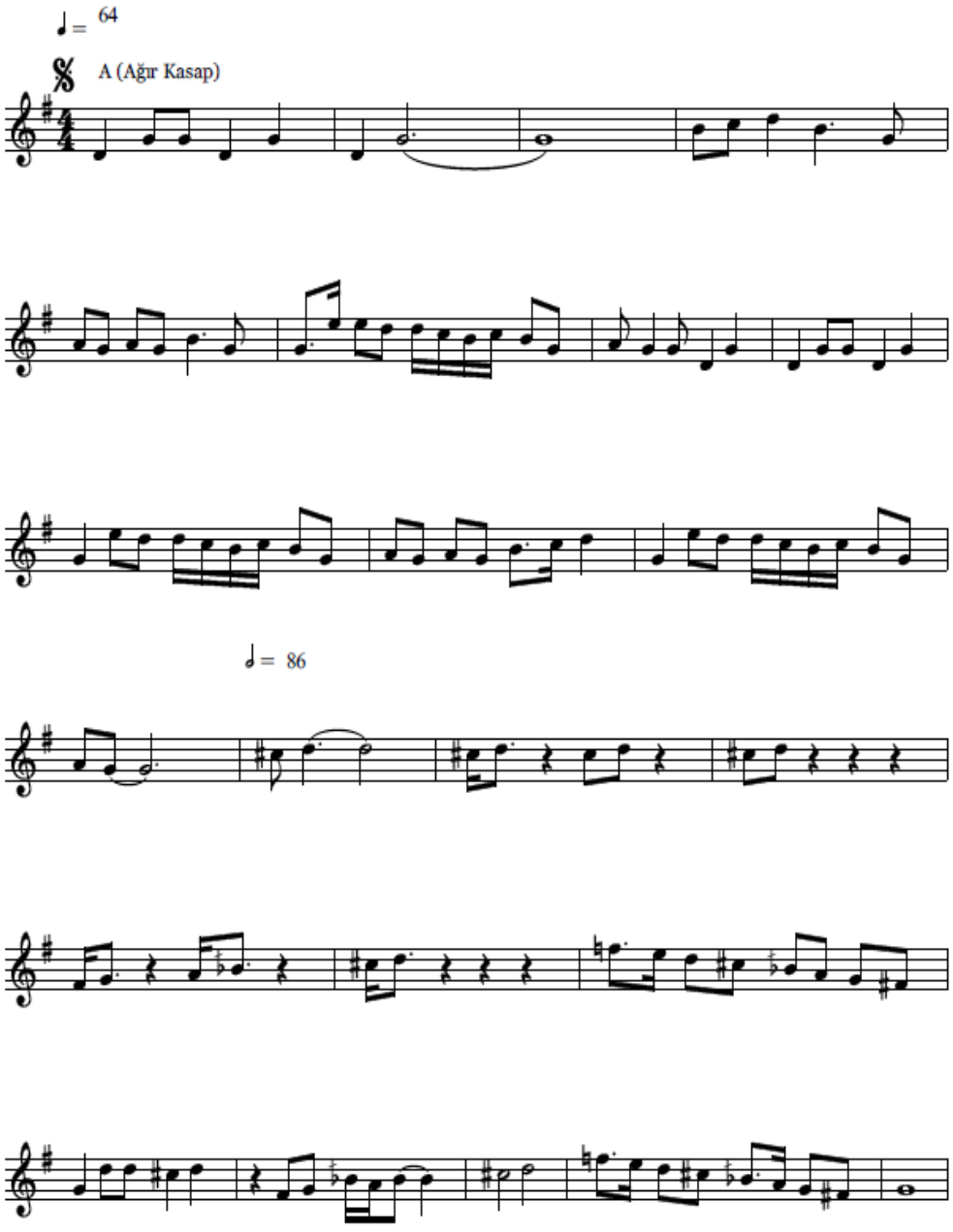
[95] DEMİR, Sertan, MAK, Mahir (2024). Dünü Bugünü Ada Manavları Müzik Kültürü. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, s.87.

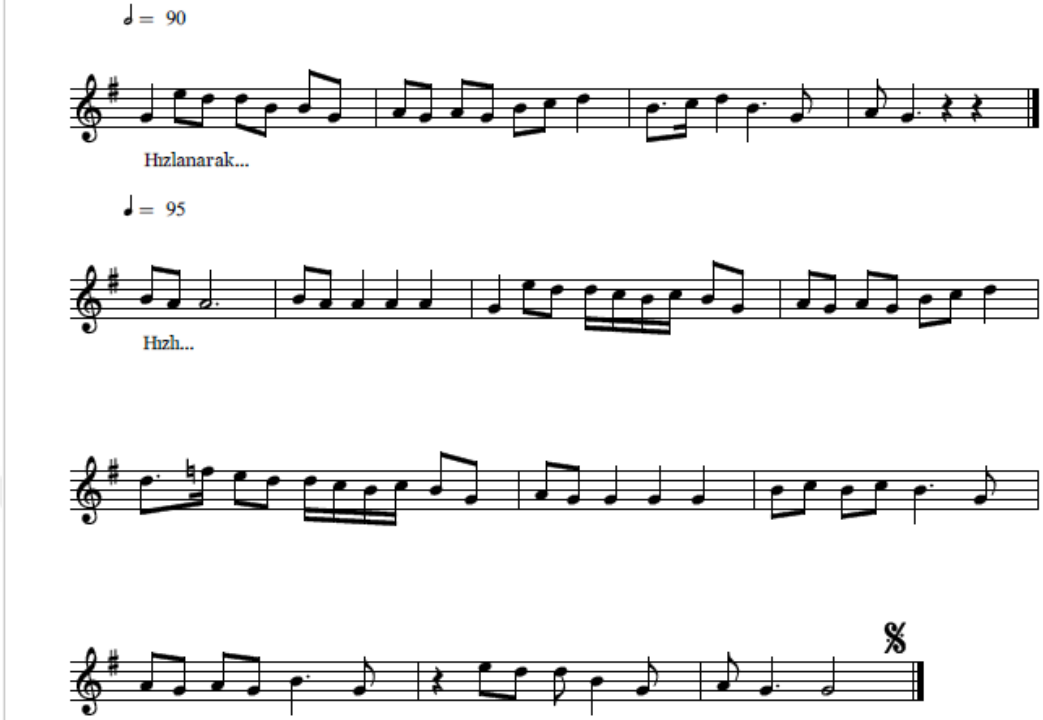
Şile Kasap Havası

Makamı: Rast ve Hicaz

Kaynak: Şenol ÇELİK

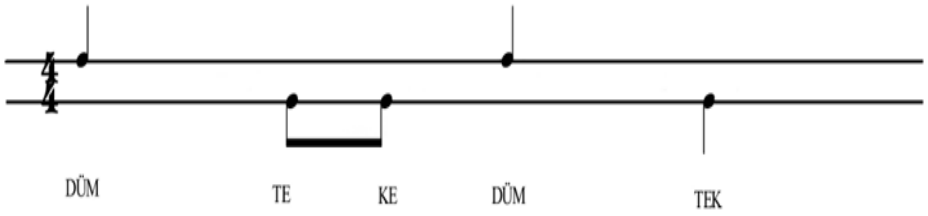
Notaya Alan: Sinem Perihan CAN

Görsel 19: *Şile Kasap Havası Notası*
Kaynak: Şenol Çelik, Yalçın Bayır, İrfan Seyran/ Notaya Alan: Sinem Perihan Can

Ritim Kalıbı:

Görsel 20: *Şile Kasap Havası Ritim Kalıbı*

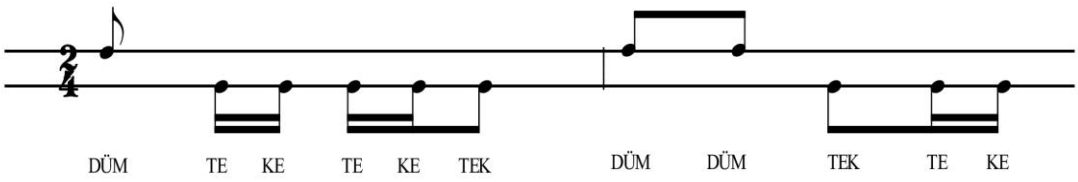
3.3.6. İstanbul Kasap Havasının Performans İncelemesi

Bölgede özellikle düğünlerde, gelin almasında, erkek eğlencelerinde yine erkekler tarafından sıklıkla oynandığı ifade edilen İstanbul kasap Havası özellikle gençler tarafından tercih edilmektedir. Usulü 2/4'lük Nim Sofyan'dır. Şile bölgesinde tespit ettiğimiz Şile Kasabı gibi bu eser de çok bölümlü, ağır başlayıp hızlanarak biten, sözsüz, en çok bilinen kasap havalarındandır. Eserin notası internetten alınmış, kayıtlı TRT notası bulunamamıştır.

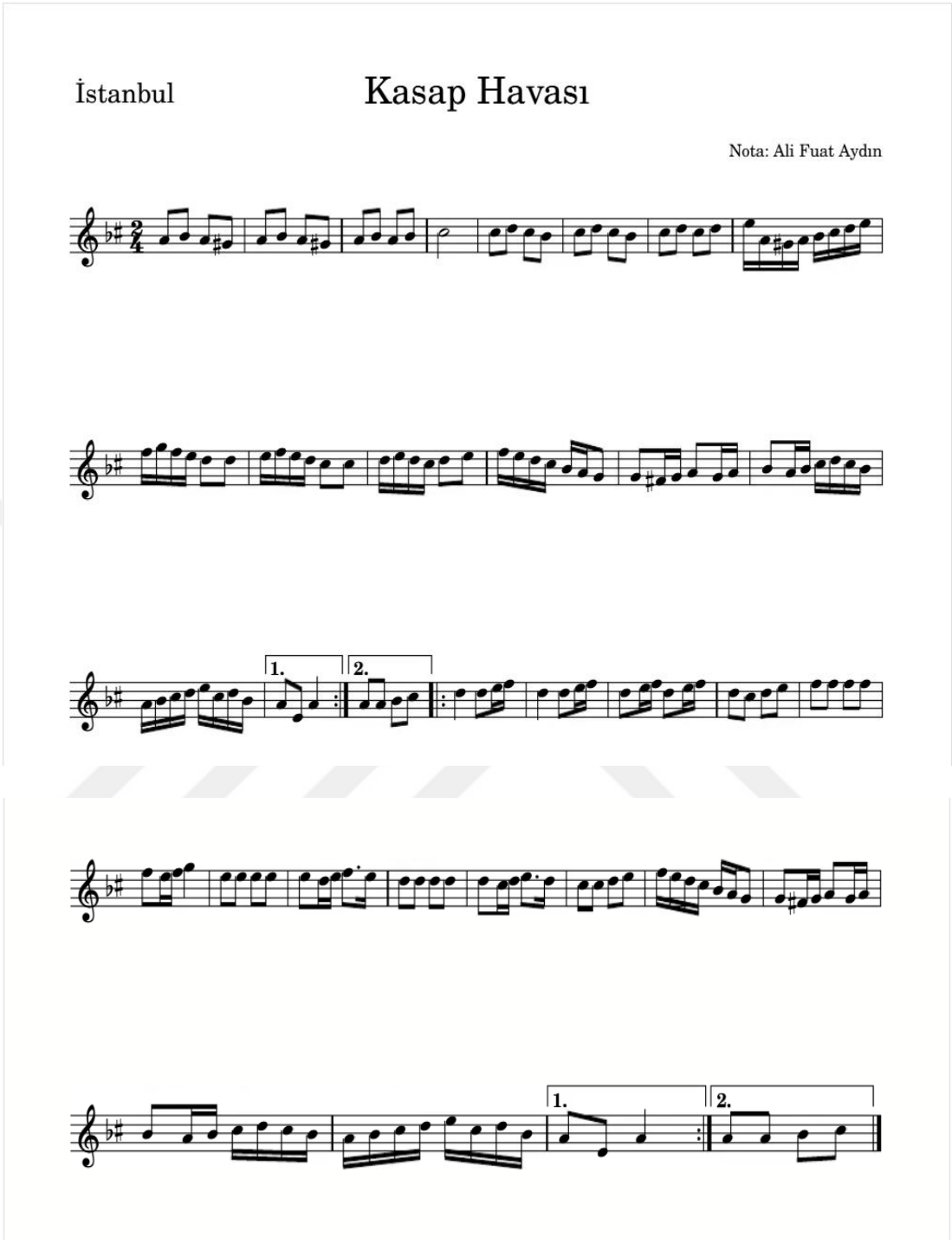

Görsel 21: *Bir Düğünde Oynanan Kasap Havası (1960'lı yıllar)*
Kaynak: Ergül Ailesi Albümünden

Ritim Kalıbı:

Görsel 22: *İstanbul Kasap Havası Ritim Kalıbı*

Görsel 23: *İstanbul Kasap Havası Notası*
Kaynak: https://www.scribd.com/document/883835048/Kasap-Havas%C4%B1-8
Erişim Tarihi: 26 Kasım 2024

3.3.7. Çiftetelliler Dışında Çalınıp Söylenen Türk Makam Müziği Şarkılar

İstanbul'un en çok köyü bulunan Şile ilçesi, köy hayatını, gelenek ve göreneklerini devam ettirmekle birlikte Anadolu türkülerinden çok Türk Sanat Müziği fasıllarını tercih etmektedir. Takım olarak çağırılan müzisyenlerin pek çok çiftetelli, kasap havası, diğer hareketli ezgileri çalıp söyledikten sonra oynayıp yorulan düğün sahibi erkekler, sabah ezanına kadar da fasıl dinlemeye ve eşlik etmeye devam ederler. Müzisyenler tarafında belirtildiğine göre bu manav köylerinde olmazsa olmaz şarkılar vardır. Bunlardan bazıları: "İstanbul sokakları", "Peri kızı", "Karanlık çökünce sokağınıza", "Sevemedim kara gözlüm"" gibi daha çok arabesk, fantezi tarzında eserlerdir. Bunun yanı sıra müzisyenler icra ettikleri makamdaki şarkıları sıraladıklarını, örneğin Hicaz makamı bir şarkı ile başlayıp Hicaz makamında devam edildiğini, daha sonra diğer makamlar için de aynı şekilde icraya devam ettiklerini ifade etmektedirler. Köy halkı tarafından tercih edilen şarkılara birkaç örnek de: "Kapın her çalındıkça", "Fikrimin ince gülü", "Nazende Sevgilim" gibi eserlerdir.

3.4. DANSLAR

Şile'de yaşayan Manav Türklerinin kendilerine özgü halk oyunlarının başında çiftetelliler ve Kasap havası gelmektedir. İki telli olarak da adlandırılan çiftetelliler eski İstanbul'un düğün, hamam, mesire, çalgılı kahvehaneleri, kır gezileri, eğlence veyahut dinlenme mekânlarında raks amaçlı kullanılan bir formdur. Ancak Marmara Bölgesi'nin diğer yerlerinde de icra edilmektedir. Çoğunlukla anonim olan Çiftetelli hem icra edilen eserin hem de oynanan oyunun adıdır. Sözlü ve sözsüz olarak icra edilebilirler. Belli melodi grubunun kendi içinde tekrarlandığı bir yapıya sahiptir. Oyun olarak vücudun üst kısmının ritmin akışına göre titretilerek, boyun ve kafanın çeşitli figürlerle hareketinden oluşur. Bilinen en yaygın çiftetelliler arasında Bahriye, Trakya, Beyoğlu, Kandıra, Şile, İstanbul, Sandal, Kuşdili gösterilebilir.

Osmanlı döneminden 1950'lere kadar Çiftetelli dansı ve saraydaki ileri gelenleri eğlendirmeleriyle tanınan Çengi-Köçek geleneği yaygın olarak görülür. Köçek sanatçıları genellikle erkekken, çengiler daha çok kadınlardan oluşuyordu. Osmanlı döneminde ve erken Cumhuriyet döneminde başkent İstanbul'daki eğlence hayatına dair belgeler, Çengi ve Köçek danslarını "oryantal dans, ayak parmaklarına vurma, vücudu sallama ve geriye doğru eğme, göğüs sallama, ayak parmaklarının ucunda yürüme, baş ve bel sallama" olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Girgin, 2023:

101). Bu solo dans figürleri hem "oryantal dansına" hem de Türk Çiftetelli (4/4) ve Karşılama (9/8) gibi sosyal dans türlerine dönüşmüştür[9697]. Şerif Baykurt, Çiftetelli dansının, kentli Osmanlı-Balkan geleneğini temsil ederek Sulukule'nin çengi ve köçek gösterilerinden Anadolu'ya yayıldığını ve saraydaki oryantal danslardan türediğini söylemektedir (Aktaran: Girgin, 2023: 102). Cemil Demirsipahi ise, çengi danslarının zengin bir eğlence kaynağı haline geldiğini ve zamanla büyük şehirlerde şekil değiştirerek Çiftetelli ismini aldığını belirtir (Aktaran: Girgin, 2023: 102). Günümüzde düğünler ve kına geceleri gibi halka açık eğlence uygulamalarında ve kültürel performans ortamlarında varlığını sürdüren çiftetelli oyunu, 1983 yılında Türk Devlet Halk Dansları Topluluğu tarafından sahnelenmiş, bu dans, bayağılığı, Osmanlı geleneğine göndermesi ve Çingene/Roman kültürüyle bağlantısı nedeniyle eleştirilmiştir[98]. Karın hareketleri ve omuz sallamalarına rağmen, Çiftetelli orijinal oryantal dansa kıyasla oldukça soylulaştırılmış, çiftetelli koreografileri Devlet Topluluğu repertuvarına eklenmiştir (Aktaran: Girgin, 2023: 114).

Görsel 24: *Çiftetelli Oyunu*
Kaynak: http://www.cafad.org/?pnum=12&pt=%C3%87iftetelli

[96] Öncel (2020). A.g.e., s.13.
[97] Girgin (2023). "On the Marginal Requisites: Overview of Popular Urban Dances in Türkiye", Musicologist 2023. 7 (1), s. 101.
[98] Girgin (2023). A.g.m., s. 114

Kasap Havası'nın İstanbul kökenli olduğu bilinmektedir. Ortaçağ'da kasapların kılıçlarıyla icra ettikleri bir savaş dansı olarak yaygınlaşmış, karakter olarak yavaş yavaş hızlanan bir yapıdadır. Kadınlar veya erkekler, ellerini birbirlerinin omuzlarına koyarak, açık ya da kapalı halkalar şeklinde dans etmektedirler. Dansın hızlı bölümü Balkan danslarına benzemektedir. 2/4'lük tartımda, neşeli bir karakterde çalınırlar (Aktaran: Turan, 2020:6). Türkiye'de Kasap Havası formundaki dansın karşılığı 'Sırp Kasabı' anlamına gelen 'Hasaposervikos'dur. Bizans İmparatorluğu döneminde İstanbul'daki kasap loncası üyelerinin yaptığı bir dans olduğu ve adını da buradan aldığı söylenen dans İstanbul, Anadolu'nun batısı ve bazı adalarda yaygın olarak icra edilmiştir (Aktaran: Turan, 2020:6).

"Şile Manavlarına özgü Oyun Havaları ya da Halk Oyunları hangileridir?" sorusuna tüm katılımcılar çiftetelliler ve kasap havası oynarız biz demektedir (K 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8) Şile'nin çiftetellisi, kasap havası meşhurdur. Bu çiftetellilerden en bilinenleri ise Şile Çiftetellisi, Kandıra Çiftetellisi, Bahriye Çiftetellisi (Kadifeden Kesesi), Ağır Çiftetelli, Şile Kasap Havası ve İstanbul Kasap Havasıdır (K 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16). Şile Kasabı ağırdan başlar, gittikçe hızlanır ve oynayanlar yorulduktan sonra ilk ritimde yavaşlayarak bitirilir. İstanbul Kasap havası ağırdan başlar, sonra hızlanır ve hızlanarak bitirilir (K 4). Şile Manav Türkleri nişan, düğün, sünnet törenlerinde mutlaka bu çiftetellileri oynar, kasap havası çekerler (K 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16). Katılımcı 6: "*Genelde çiftetelli çalar oynarız. Şile Çiftetellisi, Kandıra çiftetellisi, Şile'de de aynısını çalıyoruz. Çift çalar, tek çalar. Şimdi bazen horon teperler ben çok kızıyorum sıra gelmiyor sizden bize diye*" demektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, Şile'ye bağlı 2012 yılı itibariyle mahalle statüsüne geçen 62 köyün 45 tanesinde Yıldırım Bayezid Döneminde Anadolu'dan, bilhassa Konya ve Karaman çevresinden gelen ve burada yerleşik hayata geçen Manav Türkleri olduğu tespit edilmiştir.

Nüfusun büyük çoğunluğunu yaşlılar ve emeklilerin oluşturduğu ilçede genç nüfusun İstanbul'un merkez ilçelerine eğitim ve çalışma gibi nedenlerle göç ettiği, bu nedenle çoğu iş kolunun zayıfladığı, iş gücü eksikliği yüzünden tarım ve hayvancılığın bitme noktasına geldiği belirlenmiştir. Bu durum sadece gelir kaynaklarının sürdürülebilirliğini değil, aynı zamanda kültürel faaliyetlerin ve ritüellerin de uygulanabilmesini olumsuz etkilemektedir. Genç nüfus yaz ayları dışında çoğunlukla köylerde yaşamamaktadır. Günümüzde hem sosyal hem ekonomik yetersizlikler nedeniyle eski adet, gelenek ve göreneklerin geçmişe oranla daha az yaşatıldığı gözlemlenmiştir. Bu gibi olumsuz sebeplerle eskiden çoğunlukla üç gün süren düğün gelenekleri zamanla sadece kına gecesi, gelin alması ve salonlarda yapılan düğünlerle kısıtlı kalmaya başlamıştır. Bununla birlikte köylerde yaşayan evlenecek gençlerin yaptıkları geleneksel köy düğünlere de rastlanmaktadır.

Katılımcılarla yaptığımız görüşmeler sonucunda, müzik kültürünün özellikle üç gün süren düğün geleneklerinde, gelin alma sırasında, sünnet törenlerinde, şenlik ve festivallerde uygulandığı tespit edilmiştir. Şile Manav Türklerinin sosyal yaşamlarında müziğin hangi zamanlarda uygulandığı sorusuna katılımcılar düğünlerinin ve gelin almasının davullu zurnalı olduğunu, düğün içinde yapılan kına gecelerinde ve paça gününde sadece kadınların çalıp söylediklerini ifade etmişlerdir. Birinci katılımcı nişan ve sünnet törenlerinde müziğin isteğe bağlı olduğunu, dördüncü ve beşinci katılımcı nişanların günümüzde bilgisayar ve org gibi elektronik aletlerle yapıldığını ifade etmiştir.

Araştırmaya göre, Şile manavlarının darbuka ve klarnete (gırnata) de davul zurna dediklerini, davul zurnadan kasıtlarının darbuka, davul, klarnet hatta cümbüş olduğunu belirlenmiştir. Kına gecelerinde ise sadece kadınların toplandığı ve tef veya darbuka eşliğinde maniler okudukları tespit edilmiştir. Sosyal ve müzikal

yaşantılarında kullandıkları enstrümanların özellikle klarnet, darbuka, davul, cümbüş, tef ve yanı sıra nadiren de olsa keman ve ut olduğu görülmektedir.

Saha çalışmasında manav bir müzisyen de bulunamamış, bölgeye nişan, düğün ve sünnet gibi törenlerde özellikle Şile, İstanbul, Ağva ve Ömerli'den getirilen çingene müzisyenlerin geldiği tespit edilmiştir. Bunun dışında Belediye tarafından düzenlenen festival ve şenliklerde de müzik ekipleri yer almaktadır. Halkın müziğinin ağırlıklı olarak Osmanlı saray müziğinden etkilendiği, bunun yanında manavlara ve Şile bölgesine has çiftetelliler ve bir de kasap oyun havası olduğu görülmüştür. "Büyük gecesi" denilen düğünün ikinci gününde, erkek eğlencesinde çengi getirildiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğuna göre manavlar arasında görücü gitme ve akraba evliliği olmasına karşın günümüzde pek kalmamıştır. Aynı köy içine ve köy dışına da kız verilebildiği, hatta kız isteyen aile ile karşı taraf arasında birinden kız alıp verme yani değişme yapıldığı tespit edilmiştir. Görüştüğümüz katılımcılar geçmişte bu uygulamanın yapıldığını fakat artık günümüzde gençlerin kendilerinin tanışıp görüşüp öyle evlendiklerini belirtmektedir.

Şile Manav Türklerinin düğün geleneklerinde öncelikle gelin alınacak eve erkek annesi ve yakınlarının gidip tanışıldığı, daha sonra erkeklerle ve aile büyükleriyle birlikte kız isteme yapıldığı, kız verildikten sonra yüzüklerin takılıp söz kesildiği güne "Küçük nişan", asıl eğlence yapılan güne ise "Büyük nişan" dedikleri görülmüştür. Katılımcıların hepsi geçmişte köyde yapılan düğünlerin üç gün üç gece sürdüğünü, günümüzde ise düğünlerin artık genellikle üç gün yapılmadığını, gençlerin çoğunun köyde değil düğün salonlarında kına gecesi, gelin alması ve düğün olmak üzere iki gün yaptıklarını ifade etmektedir. Geleneksel köy düğünlerinin cuma gününden başlayıp pazar gününe kadar sürdüğü tespit edilmiştir. İlk gün köydeki insanlara yemek verilerek eğlence tertiplendiği ve buna "küçük günü", ikinci gün ise diğer yakın veya uzak köylerden gelen misafirler ağırlandığı ve asıl düğün olarak kabul edilen ve "büyük günü" dendiği tespit edilmiştir. Büyük günü denen günün gecesinde aynı zamanda kadınlar arasında kına gecesi, erkekler arasında ise erkek gecesi yapılmaktadır. Düğünün üçüncü günü olan pazar günü ise sabah damat tıraşı ve ardından gelin alması yapılarak akşam düğün sona ermektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu düğünün ertesi gününün "paça günü" veya "duvak günü" olarak ifade edildiği görülmüştür. Çoğu katılımcının belirttiğine göre paça gününden sonraki gün ise yeni gelin kayınvalidesi tarafından çeşmeye götürülüp köy halkıyla tanıştırılmak amacıyla "gelin çeşmesi" yapıldığı, bunun üzerine bir hafta sonra önce gelinin anne babasını, daha sonraki hafta da kız tarafının erkek tarafını ziyaret etmesine "Evirli" dendiği tespit edilmiştir.

Düğün, nişan, kına gecesi gibi eğlencelerde söylenen manilerden çok azının sözleri ile bunun dışında tef ile çalınıp söylenilen türkülerden: "Yine Yeşillendi Fındık Dalları", "Zeytinyağlı Yiyemem Aman", "Pınar Başı Burma Burma Yar Yar", "Bahçelerde Börülce", "Konyalım Yürü", "İndim Havuz Başına", "Kara Kaşlı Yar Söyle Derdini", "Domatesin Çekirdeği Kırmızı Kırmızı" gibi daha çok eğlenceli türküler tespit edilmiştir.

Manav Türklerinin yaşadığı Şile köylerinde sünnet düğünleri genellikle okulların kapalı olduğu yaz aylarında bireysel veya toplu bir şekilde yaptıkları, sünnet esnasında çocuklar ağlamasın diye, sonrasında ise eğlence için müzisyenler çağırıldığı belirlenmiş, sünnet için ayrıca sünnet mevlidi yapıldığı, sünnet olan erkek çocukların ellerine kına yakıldığı belirlenmiştir. Eskiden sünnet düğünlerinde erkekler arasında güreş müsabakaları yapılması yaygın olsa da günümüzde yapılmadığı tespit edilmiştir.

Şile'de yaşayan Manav Türklerinin İstanbul folkloru olan çiftetelli ve kasap havası oynadıkları tespit edilmiş, özellikle notaya almaya çalıştığımız, ritimlerini tespit ettiğimiz Ağır Çiftetelli, Şile çiftetellisi, Hey Gaziler (Gelin Alayı) ve Şile Kasap Havası literatüre kazandırılmaya çalışılmıştır.

Bölge daha geniş çapta araştırma yapılması adına oldukça verimli folklorik öğelere sahiptir. Bu çalışma tüm Türkiye genelinde yaşayan Manavlara genellenerek daha büyük bir kitle üzerinde araştırma yapılabilir. Bunun dışında Şile'nin köylerinde yaşayan Gürcü, Çerkez, Boşnak gibi Manav Türkleri dışında Şile'ye daha sonra göç etmiş topluluklar hakkında da kültür ve müzik araştırmaları yapılması mevcut literatüre katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

AKIN, Bülent (2018). “Kültürel Bellek ve Müzik”, Eurasian Journal of Music and Dance, (13), ss.104-110

AKTAŞ, Ali (2002). “Sakarya'da Yaşayan Yerli ve Yerleşik Türkler: Manavlar (Manavlarda Bir Ramazan Geleneği: Temcit)”. Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1999, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Süreli Yayınlar Dizisi (41), s.18.

ALTINTAŞ, Pelin D. (2009). Eskişehir Manavlarının Müzik Kültürü. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Müziği Anasanat Dalı, İstanbul, ss.3-4.

ALTINTAŞ, Pelin D. (2022). Eskişehir-Manav Ninnilerinin Tespiti ve Yapısal Özellikleri. Doktora tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Müziği Anabilim Dalı

ALTINTAŞ, Pelin D. (2022). “Eskişehir İlinde Yaşayan Manavların Kına Geceleri ve Türleri: Karaoğlan Köyü Örneği”. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 15(38), 481-499.

ALTUN, Işıl (2003). Kocaeli-Kandıra Türkmenlerinde (Manavlar) Geçiş Dönemleri (Doğum-Evlenme-Ölüm). Doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

ATEŞ, Duygu (2011). Türkiye’de Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Bir Bilişim Sistemi Olarak Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi SBE, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.s.3

ÇOLPAN, Gizem (2025). “Balıkesir’de Geleneksel Kadın Giyimi”. Uluslararası Akademik Birikim Dergisi, Yıl: 2025, Cilt: 8, Sayı 1 s.4.

DEMİR, Sertan, MAK, Mahir (2024). Dünü Bugünü Ada Manavları Müzik Kültürü. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, s.11.

DOĞRU, Fatih (2017). Eskişehir İli Manav Ağızları. Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, s.16.

ERSOY ÇAK, Ş. (2010). “Osmanlı Eğlence Hayatında Dans Unsurları Olarak Köçekler, Çengiler”, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 3(5), s.83

GİRGİN, Gonca (2023). “On the Marginal Requisites: Overview of Popular Urban Dances in Türkiye”, Musicologist 2023. 7 (1), s. 101.

HAN, Yavuz (2023). “Farklı müzik türlerinde cümbüş çalgısı ve icracıları”, Online

Journal Of Music Sciences, 8 (1), s.88

KASTELLİ, A. Serdar (2004). Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Nefesli Çalgıların Orkestrasyon İçindeki Kullanımı ve Yörelere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üni. SBE. Türk Halk Oyunları Anabilim Dalı, İzmir. s.14.

KÖPRÜLÜ, Fuat (1999). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, s:134

ÖNCEL, Mehmet (2020). Evrensel Değerler Medeniyet Değerlerimiz: Mûsikî. Evrensel Değerler Derneği Yayınları, İstanbul, s.13.

SANSARCI, Sultan, KINALI, Fatih, YARIŞ, Sümeyra, KIVANÇ, Taner, ARSLAN, Murat, TOPAL, Ayşegül (2011). İstanbul'un Köyleri. TC. İstanbul İl Özel İdaresi, Baskı: Şan Ofset, İstanbul, ss. 236-347.

SARITUNÇ, Berrin (2025). "Manav Kültüründe Kadın Giysileri: Geyve Örneği". Sosgüz, Y: 2025, C: 7, S: 18.

ŞAHİN, Cemalettin (2016). Büyük İstanbul Tarihi, İstanbul'un İlçeleri, s.312.

ŞENDUR, Elif (2019). İstanbul Şile İlçesine Bağlı Köylerde Folklor Araştırmaları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul. s.6.

ŞENDUR, E. (2022). "İstanbul Şile ilçesindeki yer adlarına bağlı anlatıların İncelenmesi". Korkmaz, F. (Ed.), 9.Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 1011).

ŞENEL, Süleyman (2011). İstanbul Çevresi Alan Araştırmaları. Kayhan Matbaacılık, İkinci cilt, s.44.

TOKATLI, Cemre (2019). Yerel Halkın Festivallerin Etkilerine Yönelik Algılarının Algılanan Değer, Festival Memnuniyeti ve Festival Sadakati Üzerindeki Etkisi: Uluslararası Şile Bezi Kültür ve Sanat Festivali Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli Üni. SBE, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Kırklareli.

TURAN; Ayşe (2020). "Kültürler Arası Etkileşim Örneği Olarak Rum Dansları ve Dans Müzikleri Üzerine Bir İnceleme", s.6.

TÜRKDOĞAN, Orhan; "Romanser", Etnik Sosyoloji, Hazırlayan: Orhan Türkdoğan, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997, s. 437

UZUN, Aslı (2009). Şile Yöresi Şile Bezi Dokumacılığının Günümüzdeki Durumu. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üni. GSE. Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı, s.4

VURGUN, Seda Yılmaz (2018). "Geçmişten Günümüze Bilecik Bölgesi Manavlarının Sosyo-Kültürel Hayatlarının Analizi". VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches, Yıl/Vol. 3.

YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Baskı:12

YILMAZ, Seda Vurgun (2018). "Geçmişten Günümüze Bilecik Bölgesi Manavlarının Sosyo-Kültürel Hayatlarının Analizi", VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches, s.490

YILMAZ, Şirin. "Kına Gecesi Ritüelinde Anlamsal İşleyiş: Çağrışımlar, Düşünyapılar, Dönüşümler" Millî Folklor 125 (Bahar 2020): 163

Elektronik Kaynaklar

https://bilgisudur.com/post/tefin-tarihcesi-ve-ozellikleri Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2024

https://www.biyografiler.com/kimdir/mustafa-kandirali Erişim Tarihi: 28 Eylül 2025.

https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024

https://istanbultarihi.ist/85-istanbulun-ilceleri?q=istanbul%20ilçeleri Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024

https://kureansiklopedi.com/tr/detay/darbuka-c4f05 Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2024.

https://millifolklordergisi.com/PdfViewer.aspx?Sayi=46&Sayfa=90E Erişim Tarihi: 25 Aralık 2024.

https://nufusu.com/ilce/sile_istanbul-nufusu Erişim Tarihi: 24 Eylül 2024

https://seydisehirgundem.com/haber-manavlar-kimdir-tarihceleri-nedir-9253.html Erişim Tarihi: 19 Temmuz 2023.

https://sile.gov.tr/agva Erişim Tarihi: 14 Ekim 2025

https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 28 Eylül 2024

https://sile.bel.tr/tr/sile-rehberi/sile-tarihi/ Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2024.

https://sile.gov.tr/mahalle-ve-koylerimiz Erişim Tarihi: 25 Eylül 2024

https://silebezifest.com/festival-tarihcesi/ Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2024.

https://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/muharrem_ocalan_sakarya.pdf Erişim Tarihi: 29 Kasım 2025.

https://yerelkultur.org/kaynarca-kuzey-sakarya-manavlarinin-gelenekleri/ Erişim Tarihi: 14 Eylül 2025.

Görsel 1: https://www.instagram.com/p/DRL6U2nDBU2/ Erişim Tarihi: 12 Eylül 2025

Görsel 2: https://paintmaps.com/blank_map_samples/map_40c_2.jpg Erişim Tarihi: 14 Ekim 2025

Görsel 3: https://atlasbig.com.tr/images/istanbul-silenin-mahalleleri-harita.png Erişim Tarihi: 14 Ekim 2025

Görsel 4: Ergül Ailesi Albümünden

Görsel 5: Ergül Ailesi Albümünden

Görsel 6: Ergül Ailesi Albümünden

Görsel 7: Araştırmacının Kişisel Arşivinden

Görsel 8: Kartal Ailesi Albümünden

Görsel 9: Kartal Ailesi Albümünden

Görsel 10: Araştırmacının Kişisel Arşivinden

Görsel 12: https://sarkilarnotalar.blogspot.com/2011/10/kadifeden-kesesi.html Erişim Tarihi: 25 Kasım 2024

Görsel 18: Ergül Ailesi Albümünden

Görsel 23: https://www.scribd.com/document/883835048/Kasap-Havas%C4%B1-8 Erişim Tarihi: 26 Kasım 2024

Görsel 24: http://www.cafad.org/?pnum=12&pt=%C3%87iftetelli Erişim Tarihi: 29 Aralık 2025

SÖZLÜ KAYNAKLAR

Katılımcı 1

Adı, Soyadı: Meliha Kartal

Doğum Tarihi: 1935

Doğum Yeri: Osmanköy

Öğrenim Durumu: Yok

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 2

Adı, Soyadı: Fatma Ergin

Doğum Tarihi: 1944

Doğum Yeri: Osmanköy

Öğrenim Durumu: Yok

Mesleği: Rençber, Çiftçi, Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 24.08.2023

Katılımcı 3

Adı, Soyadı: Necmiye Tel

Doğum Tarihi: 1966

Doğum Yeri: Osmanköy

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 24.08.2023

Katılımcı 4

Adı, Soyadı: Naciye Çoruh

Doğum Tarihi: 1952

Doğum Yeri: Karabeyli/ Manşar

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 23.08.2023

Katılımcı 5

Adı, Soyadı: Neziha Alaza

Doğum Tarihi: 1970

Doğum Yeri: Osmanköy

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 6

Adı, Soyadı: Sabahat Karaca

Doğum Tarihi: 1956

Doğum Yeri: Tekke (Teke) Köyü

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 23.08.2023

Katılımcı 7

Adı, Soyadı: Kebire Erol

Doğum Tarihi: 1958

Doğum Yeri: Tekke (Teke) Köyü

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 23.08.2023

Katılımcı 8

Adı, Soyadı: Fahriye Özdemir

Doğum Tarihi: 1942

Doğum Yeri: Yazımanayır

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 23.08.2023

Katılımcı 9

Adı, Soyadı: Ayşe Özdemir

Doğum Tarihi: Yazımanayır

Doğum Yeri: 1972

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.09.2023

Katılımcı 10

Adı, Soyadı: Mühesser Aydın

Doğum Tarihi: 1940

Doğum Yeri: İmrendere

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.09.2023

Katılımcı 11

Adı, Soyadı: Cemal Yılmaz

Doğum Tarihi: 1948

Doğum Yeri: Ahmetli

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Müzisyen (Cümbüş, Keman, Darbuka)

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 12

Adı, Soyadı: Şenol Çelik

Doğum Tarihi: 1969

Doğum Yeri: Ahmetli

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Müzisyen (Klarnet)

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 13

Adı, Soyadı: İrfan Seyran

Doğum Tarihi: 1958

Doğum Yeri: Ahmetli

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Müzisyen (Davul, Darbuka)

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 14

Adı, Soyadı: Erdem Demir

Doğum Tarihi: 1981

Doğum Yeri: Ahmetli

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Müzisyen (Cümbüş, Keman, Ud)

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 15

Adı, Soyadı: Gökhan Demir

Doğum Tarihi: 1984

Doğum Yeri: Ahmetli

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Müzisyen (Davul, Darbuka)

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

Katılımcı 16

Adı, Soyadı: Yalçın Bayır

Doğum Tarihi: 1958

Doğum Yeri: Ahmetli

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Müzisyen (Cümbüş, Darbuka)

Görüşmenin Yapıldığı Tarih: 21.08.2023

EK-1

GÖRÜŞME FORMU

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel ve Kültürel Müzikler Yüksek Lisans Programı dâhilinde Doç. Dr. Leyla GAFAROVA danışmanlığında, Sinem Perihan Can tarafından hazırlanan "İstanbul Şile Manav Türklerinin Sosyokültürel Hayatında Müzik Gelenekleri" konulu tez çalışması için kullanılan görüşme formudur.

A) KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-soyadı :

Doğum yeri :

Doğum tarihi :

Öğrenim durumu :

Mesleği :

Ne zamandır burada oturuyor :

Görüşmenin yapıldığı tarih :

- Çalışmada isminiz, yaşınız, mesleğiniz gibi kişisel bilgilerinizin yer almasına izin verir misiniz?

A) Evet sakıncası yok

B) Hayır istemiyorum

1- AİLE VE KÖKENLERLE İLGİLİ SORULAR

A) Siz/aileniz nereden ve ne zaman geldiler? Kökenleriniz hakkında ne biliyorsunuz?

B) Şile'ye gelmeden önce yerleştikleri başka şehirler oldu mu?

C) Aile büyükleriniz (anne-baba- büyükanne-büyükbaba…) kendi kimliklerini nasıl tanımlar?

D) Sosyal yaşamınızda müzik hangi zamanlarda uygulanır?

2- EVLENME RİTÜELLERİ İLE İLGİLİ SORULAR

A) Manavlarda akraba evliliği, köy içi, köy dışı evlilik olur mu?

B) Manavlarda kız isteme nasıl yapılır?

C) Küçük Nişan nasıl yapılır?

D) Büyük Nişan nasıl yapılır?

E) Şile Manavlarının düğünleri kaç gün sürer? Düğünlerinizde neler yapılır?

F) Düğünlerinizde hangi müzik aletleri kullanılır? Kimler çalar ve söyler?

G) Kına gecesinde neler yapılır?

H) Düğün, kına gecesi gibi eğlencelerde söylenen şarkı/türkülerden hatırladıklarınız nelerdir?

İ) Manav düğünlerinde gelin alma, damat tıraşı gibi uygulamalar eskiden ve günümüzde yapılır mı? Yapılıyorsa hangi gelenekler uygulanır?

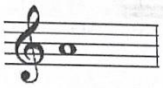
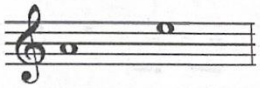
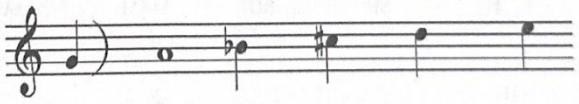
J) Paça Günü ve Evirli nedir? Nasıl yapılır?

K) Manav düğünlerine özgü oyun havaları, halk oyunları ve çalgılar hangileridir?

L) Şile manavları sünnet düğünlerini nasıl yapar? Hangi şarkı/türküler söylenir?

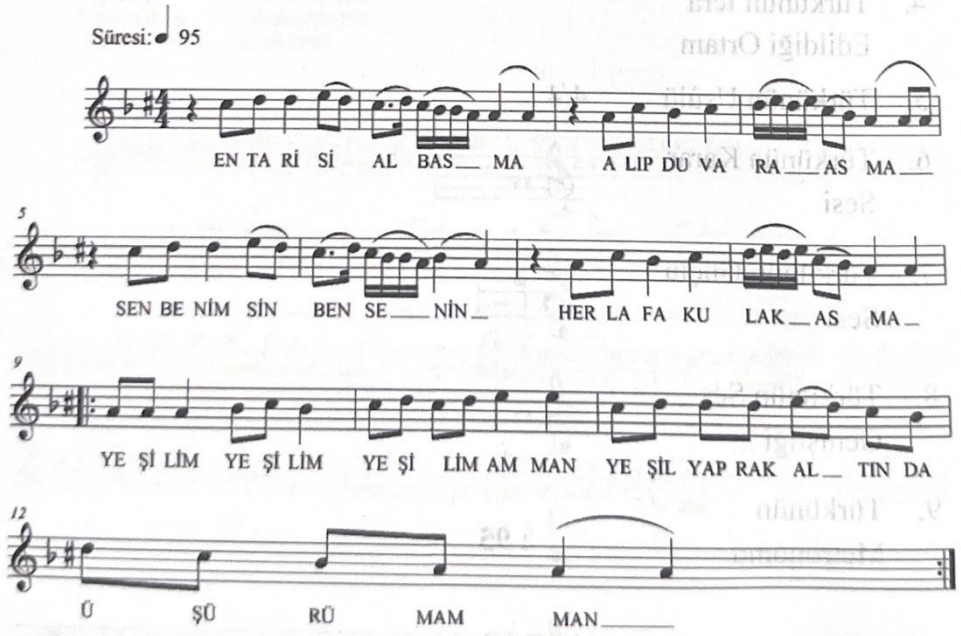
EK-2

4.2.8. Entarisi Al Basma

Türkü Hakkında Bilgiler		
1.	Türkünün adı	Entarisi Al Basma
2.	Türkünün Formu	Kırık Hava
3.	Türkünün Benzediği Makam	Hicaz Makamı
4.	Türkünün İcra Edildiği Ortam	
5.	Türkünün Usûlü	4/4
6.	Türkünün Karar Sesi	
7.	Türkünün Güçlü Sesi	
8.	Türkünün Ses Genişliği	
9.	Türkünün Metronomu	 : 95
10.	Türkünün Dizisi	

ENTARİSİ AL BASMA

Yöresi : Kaynarca/SAKARYA
Kaynak Kişi : Özkul ARSLANALP
Derleyen : Sertan DEMİR
Notaya Alan : Sertan DEMİR
Derleme Tarihi : 31.05.2019

-1-
TARİSİ AL BASMA
IP DUVARA ASMA
N BENİMSİN BEN SENİN
R LAFA KULAK ASMA

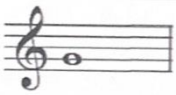
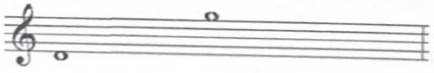
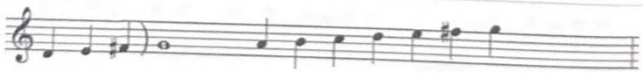
-2-
ENTARİSİ MOR MENİ
VEREM ETTİN SEN BENİ
NASIL VEREM OLMAYAYIM
ELLER SEVİYOR SENİ

-3-
ENTARİSİ BASMADAN
YAR GELİYOR ASMADAN
ESİR ETTİN SEN BENİ
YULARIMIZ TASMADAN

-BAĞLANTI-
YEŞİLİM YEŞİLİM YEŞİLİM AMMAN
YEŞİL YAPRAK ALTINDA ÜŞÜRÜM AMMAN

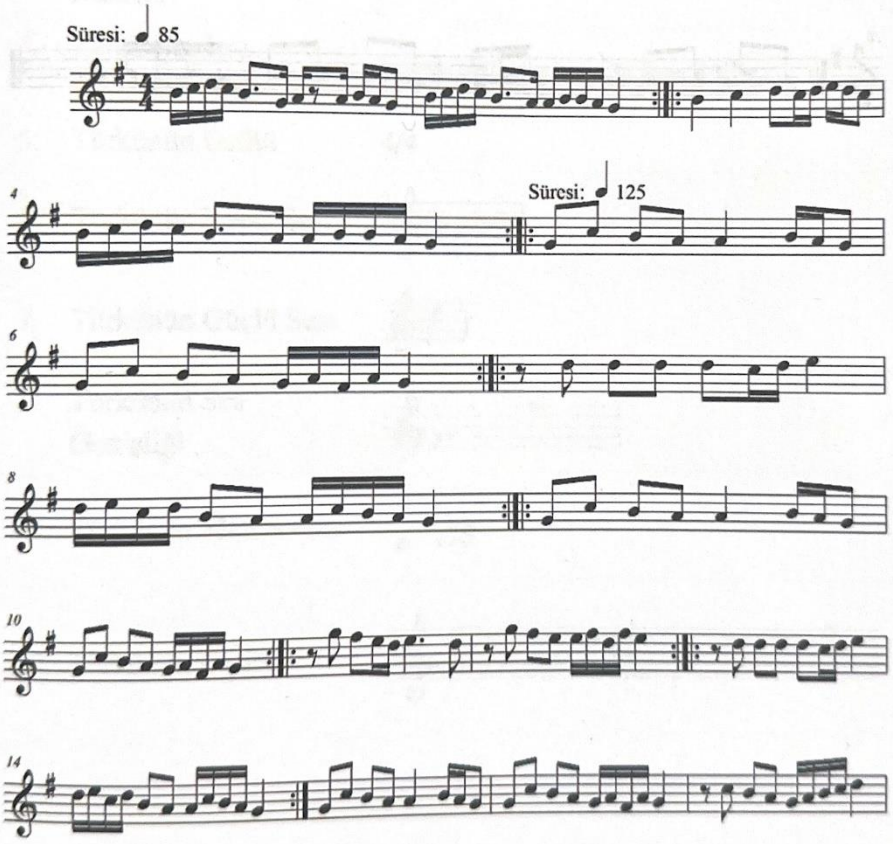
EK-3

4.2.20. Kasap

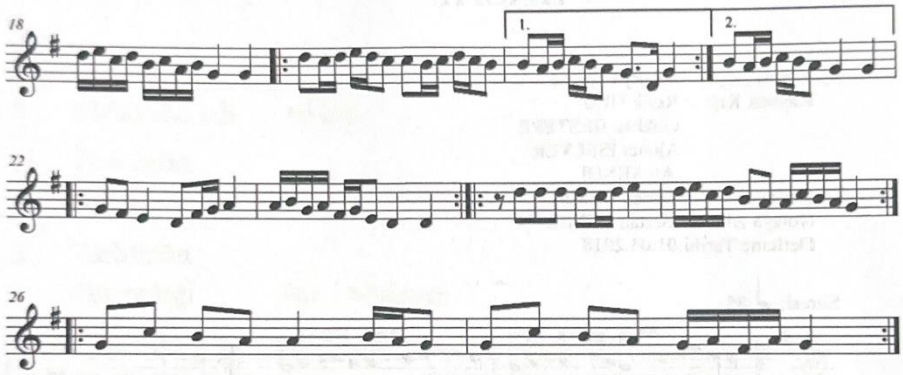
	Türkü Hakkında Bilgiler	
1.	Türkünün adı	Kasap
2.	Türkünün Formu	Kırık Hava
3.	Türkünün Benzediği Makam	Rast Makamı
4.	Türkünün İcra Edildiği Ortam	Düğünlerde icra edilir.
5.	Türkünün Usûlü	4/4
6.	Türkünün Karar Sesi	
7.	Türkünün Güçlü Sesi	
8.	Türkünün Ses Genişliği	
9.	Türkünün Metronomu	 **:125**
10.	Türkünün Dizisi	

KASAP

Yöresi : Sakarya/Geyve
Kaynak Kişi : Refik ULU
Gökhan BEŞTEPE
Ahmet İŞSEVER
Ali ŞENOL
Derleyen : Sertan DEMİR
Notaya Alan : Sertan DEMİR
Derleme Tarihi:01.03.2018

2 Kasap

ÖZGEÇMİŞ

Sinem Perihan Can, İlkokul, Ortaokul ve Lise Öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1995 yılında girdiği İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler Bölümü'nü 2001 yılında bitirerek Bayrampaşa Halk Eğitim Merkezi, İSMEK, Anadolu Müzik Evi, Arif Sağ Müzik Kursu gibi müzik kurumlarında nota, solfej, repertuar, bağlama eğiticiliği yaptı. Çalıştığı kurslarda çok sayıda koro ve bağlama topluluğuna yöneticilik yaptıktan sonra 2012 yılında Siirt'e atanarak şark hizmetini tamamladı. 2014 yılında İstanbul'a gelerek 2021'de Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel ve Kültürel Müzikler Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. Halen Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir okulda görev yapmakta olup iki çocuk annesidir.